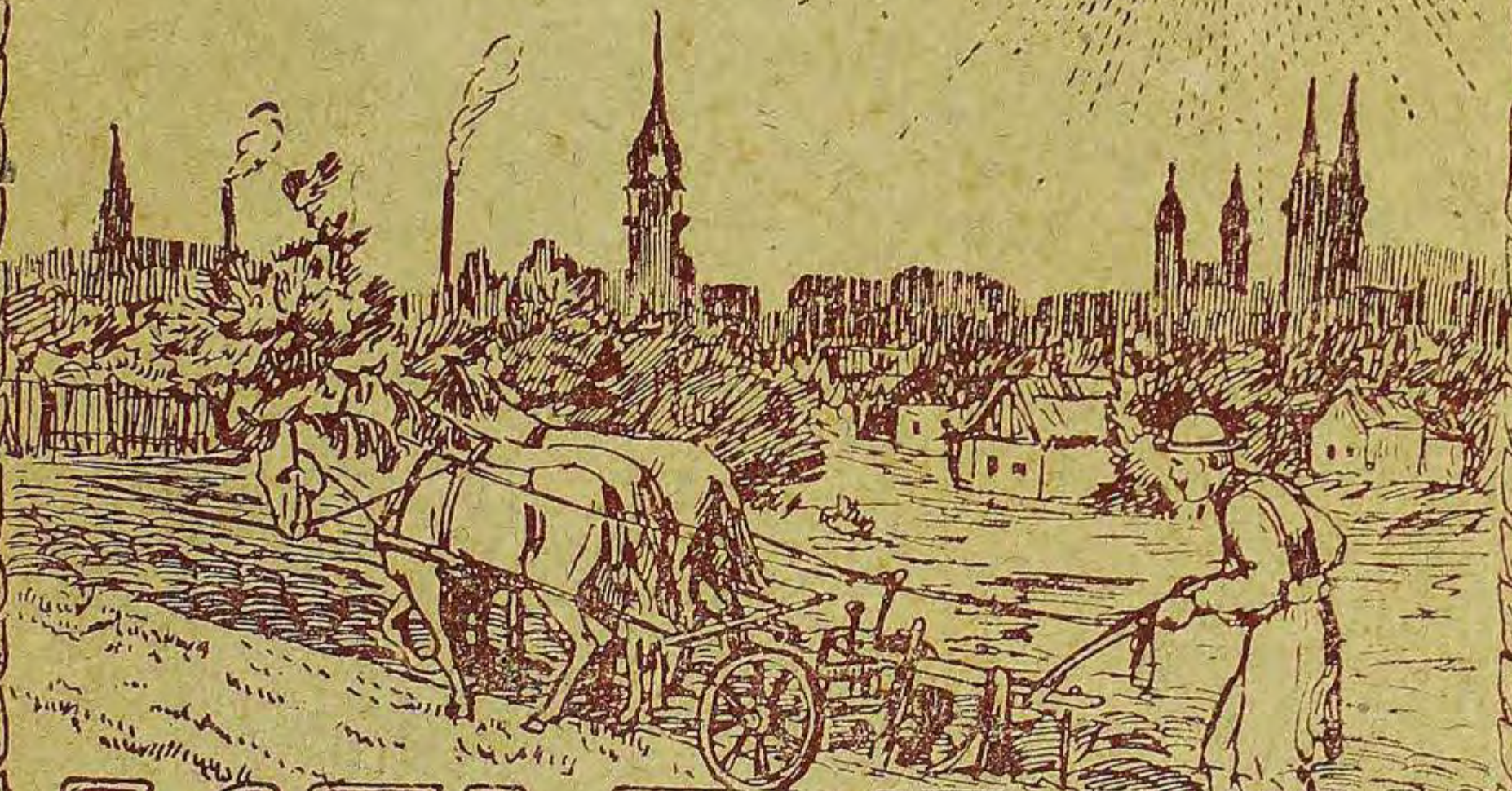

SUBOTIČKA DANICA

KALENDAR
ZA GOD.

1926

XLIII. GODINA

SUBOTIČKA DANICA

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

ILI

Br.:

26/97. 2P

SUBOTICA
KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

(SA SLIKAMA)

ZA PROSTU GODINU

1926.

Izdalo Tiskovno Društvo „Alfa“ Subotica, Harambašićeva ulica 7.

Povist naša z gode broji mnoge,
Gdi junački borismo se slavno,
Za krst časni i slobodu zlatnu,
Za dom mili i za pravo davno.

Za uredništvo i izdavače odgovara:
Miško Prčić, Subotica, Beogradski put, 10.

Ne budali moj brate rodjeni!
Tudja majka rane povridjuje,
Tudja ljuba brigovito stere,
Tudja seja gorkom vodom poji.

Za tiskaru „Typographia“: Čajagi i Seidl, Novi Vrbas.

KRŠĆANSKA GOD. 1926. JEST PROSTA GODINA.

Zvijezda vladarice jest ove godine *Sunce*.

I. POMIĆNE SVETKOVINE.

a) Po rimskom kalendaru:

1. Sedamdesetnica 31. siječnja.
2. Pepelnica 17. veljače.
3. Uskrs 4. travnja.
4. Molitveni dani 10., 11. i 12. svibnja.
5. Duhovi 23. svibnja.
6. Tijelovo 3. lipnja.
7. Svetkovina presv. Srca Is. 11. lip.
8. Prva nedjelja adventa 28. studena.

b) Po grčkom kalendaru:

1. Nedjelja o Mitru i Farizeju 8. veljače.
2. Mesopust 22. veljače.
3. Uskrs 19. travnja.
4. Spasovdan 28. svibnja.
5. Duhovi 7. lipnja.

II. POSTOVI.

Treća zapovijed crkvena nalaže nam post dvije vrsti i to: *nemrs* i *post*.

1. *Nemrs* sastoji u tom, da svaki kršćanin počam od 7 godina do smrti ne jede mesa od živine vruće krvi. Mašču zaprigati jela slobodno je u svako doba. Takav se *nemrs* obdržava svakog petka preko godine.

2. *Post* je odredjen samo za odrasle od 21. godine do 60. i obdržava se tako, da se može jesti tripud na dan a samo jedared do sitosti. Ako je u ove dane po dopustu Crkve slobodno mesa jesti, ipak ostaje *post* bez *nemrsa*. Ovakav je post bez *nemrsa* olakšan post. Tako se obdržavaju svi dani u Korizmi osim petka. U oči Svih Svetih, kod Kvatrih posta srijeda i petak.

3. *Strogi post* sadržaje i *nemrs* i *post*; i taki su strogi postovi: petkovi u korizmi i u Kvatrih, čista srijeda, u oči Duhova, Velike Gospojine i Božića.

4. Ako na petak pada zapovijedna svetkovina ne ima ni *nemrsa* ni posta.

III. KVATERNI POSTOVI.

Proljetni 24., 26. i 27. veljače; ljetni 26., 28. i 29. svibnja; jesenski 15., 17. i 18. rujna; zimski 15., 17. i 18. prosinca.

IV. ČETIRI GODIŠNJE DOBE.

Proljeće počimlje ove godine 21. ož. u 10 s. u jutro. Toga dana je noć jednako duga, kao i dan.

Ljeto počimlje: 22. lipnja u 5 s. 30 m. u jutro. Ovo je najdulji dan u godini, a noć najkraća.

Jesen počimlje: 23. rujna u 8 s. 27 m. u večer. Noć i dan jednako su dugi.

Zima počimlje: 22. prosinca u 3 s. 34 m. po podne. Ovo je najdulja noć, a najkraći dan u godini.

V. GODOVNI RAČUNI.

1. Zlatni broj mjesečnoga kruga	8
2. Mjesec kazatelj (epakte)	XVI
3. Sunčani kolobar	3
4. Nedjeljno slovo po Gregoriju	C
5. Rimske daće (indikcije) po Gregoriju	9

VI. POMRČINE 1926.

1. Potpuna pomrčina sunca 14. siječnja; počimlje u 5 s. 55 m. jutrom i traje do 9 s. 18 m. — Opazit će se potpuno u srednjoj Africi i dalje na Istok.

2. Prstenasta pomrčina sunca 9. i 10. srpnja; počimlje 9. u 10 s. 10 m. u večer i svršava 10. u 2 s. iza ponoći. Vidjet će se u Kini i Japanu te nešto u sjev. Americi.

Mjesec ove godine ne će pomrčati.

VII. VELIKI BLAGDANI I NORME.

Glazba i plesanje zabranjeno je i po državnom zakonu na Božić, Uskrs i Duhove, te u zadnja tri dana Velikoga tjedna. Vjerna pak djeca katoličke Crkve uzdržavaju se od toga još i u ozbiljno vrijeme adventa i u pokorničko vrijeme korizme te u kvaterne dane.

Norme: Božić, Uskrs, Duhovi, Tijelovo, Velika Gospa, Svi Sveti.

Državni praznici: 24. svibnja; 28. lipnja; 1. i 17. prosinca.

SIČANJ

BROJI 31 DAN

JANUAR

Tri Kralja donesoše Isusu zlata, tamjana i mirhe.

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi		
Petak	1 Nova Godina	19 Bonifacij	† 7 48	4 19	SIČANJ posvećen je Prisu. Imenu Isusovom.	
Subota	2 Makarije pust.	20 Ignacij	7 48	4 20		
1. tjed. Kad se navršilo osam dana. L. 2, 21.						
Nedilja	3 Ime Isus. Genov.	21 N. Otaca	7 48	4 21	Sunce ulazi dne 20. u 8 s. u večer u znak Vodenjaka. Mjesečeve mijene: ☾ Trećak dne 7. u 8 s. 22 m. u jutro. ☽ Mladj dne 14. u 7 s. 35 m. u jutro. ☾ Prvak dne 20. u 11 s. 31 m. u večer. ☽ Uštap dne 28. u 10 s. 35 m. u večer. Narodno gatanje o vrimenu: 1. sič. Zarudjena zora donša ne- zgodno vrime. Ka- ko je na 2. takav je rujan. Ako je obraćenje Pavlo- vo vedro dobra se godine iščekiva. U sičnju vode: Vino nam ode!	
Poned.	4 Tito b.	22 Anastazija	† 7 48	4 22		
Utorak	5 Dobromir pp.	23 10 mučenika	† 7 47	4 23		
Šrida	6 Sv. Tri kralja	24 Nav. Rožd.	† 7 47	4 24		
Četvrtak	7 Lucijan m.	25 Rožd. Krist.	7 47	4 25		
Petak	8 Radoslav op. †	26 Zbor Bogor.	7 47	4 27		
Subota	9 Nevinka	27 Stjep. p. m.	7 47	4 28		
2. tjed. Kad bi Isusu 12 godina. L. 2, 42.						
Nedilja	10 Sv. Obit. Pav. p.	28 N. Domna	7 46	4 29		
Poned.	11 Higin p.	29 Mladenci	7 46	4 30		
Utorak	12 Ernest op.	30 Anizij	7 46	4 31		
Šrida	13 Bogomir op.	31 Melanija	7 45	4 33		
Četvrtak	14 Radovan b.	1 Obrez. Kr.	7 44	4 34		
Petak	15 Mavro op. †	2 Silvestar	7 44	4 36		
Subota	16 Marcel p.	3 Malahija	7 43	4 37		
3. tjed. Prvo čudo Isusovo na svadbi. Iv. 2, 1.						
Nedilja	17 2. po B. Ant. pus.	4 N. Zbor 70 u.	7 42	4 38		
Poned.	18 St. sv. Petra u R.	5 Naveč. Bog. †	7 42	4 40		
Utorak	19 Marije m.	6 Bogojavljenje	7 41	4 41		
Šrida	20 Fabij. i Seb. mm.	7 Zbor Iv. Krst.	7 40	4 42		
Četvrtak	21 Agneta dje. m.	8 Georgij	7 39	4 44		
Petak	22 Vincencije m. †	9 Polievkto	7 38	4 46		
Subota	23 Zaruke Bl. Dj. M.	10 Grigorij N.	7 37	4 47		
4. tjed. Isus izliječi gubavca. Mt. 8, 1.						
Nedilja	24 3. po B. Timot. b.	11 N. 1. po B.	7 36	4 49		
Poned.	25 Obrač. sv. Pavla	12 Tatjana	7 35	4 50		
Utorak	26 Polikarpo b.	13 Emil i Strat	7 34	4 52		
Šrida	27 Ivan Zlatoust b.	14 Oci na Sin.	7 33	4 53		
Četvrtak	28 Margarita	15 Pavao	7 32	4 54		
Petak	29 Franjo Sal. b. †	16 Ver. ap. Petra	7 31	4 56		
Subota	30 Martina djev. m.	17 Antonij Vel.	7 30	4 57		
5. tjed. O poslenicima u vinogradu. Mt. 20, 1.						
Nedilja	31 Sedamd. Pet. N.	18 N. 2. po B.	7 28	4 59		

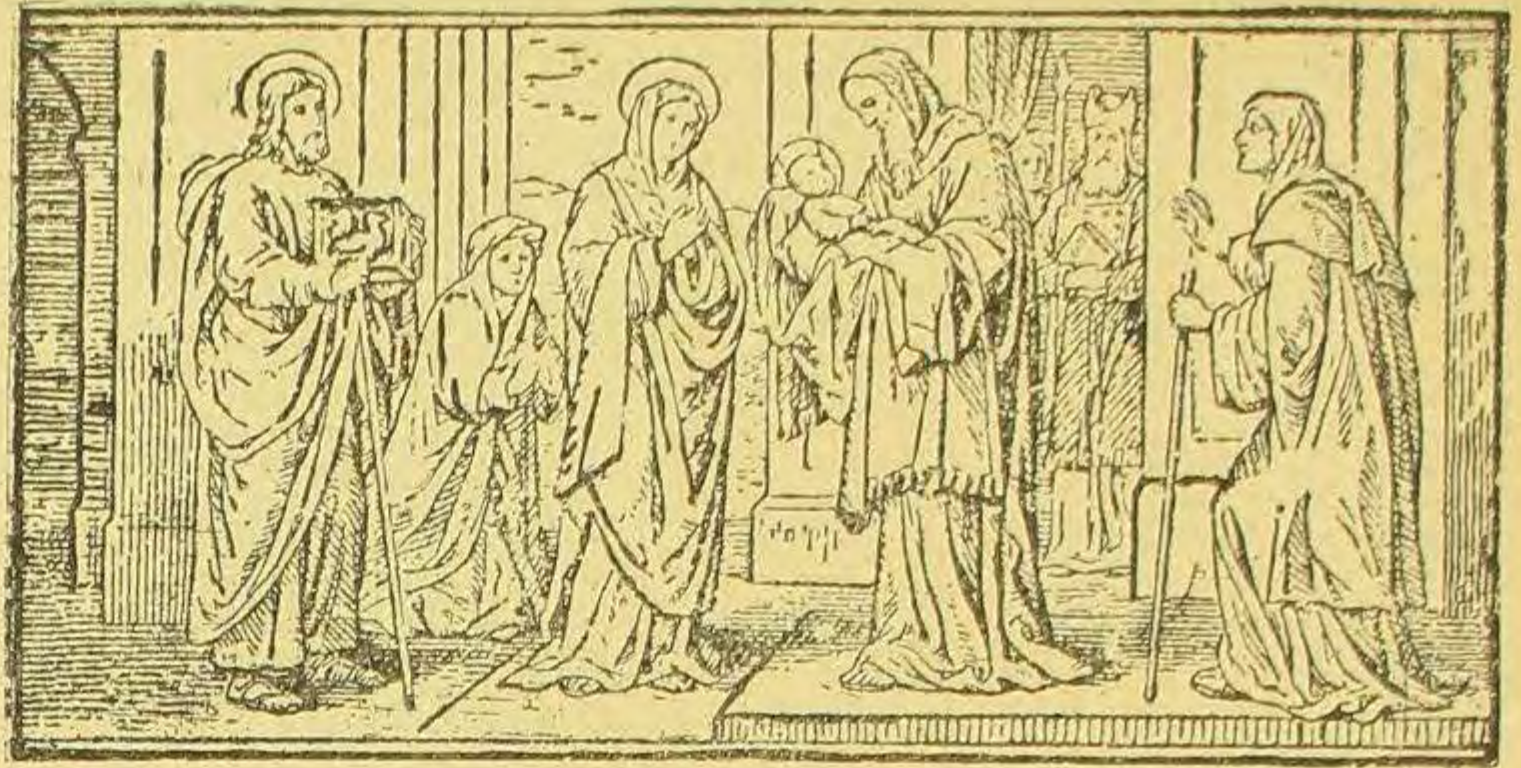
Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u siječnju. Prigledaj alat te ga popravi. Ne daj živini da pije odviše hladnu vodu. Popravljaj ogradu oko kuće i vinograda. Vuči djubre. Tamani gusjenična gnijezda na drveću. Prigledaj karmiće s repom i krumpirom da se ne smrznju i ne istrunu. U slobodno vrijeme za duge zimske večeri čitaj dobre i poučne knjige.

VELJAČA

BROJI 28 DANA

FEBRUAR

Isuse, Marijo, Josipe pomozite nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Poned.	1 Ignacij b.	19 Makarij	7 27	5 00	VELJAČA posvećen je svetoj Obitelji. <i>Sunce</i> ulazi dne 19. u 10 s. 35 m. jutrom u znak Riba. Dan poraste za 1 s. 28 m. <i>Mjesečeve mijene:</i> ☾ Trećak dne 6. u 25 m. iza pon. ☽ Mladj dne 12. u 6 s. 20 m. u v. ☾ Prvak dne 19. u 1 s. 36 m. po p. ☽ Uštap dne 27. u 5 s. 51 m. po p. <i>Narodno gatanje</i> o vrimenu: Kad je Marin dan vedar du- gačka će biti zi- ma, ako pada i duše, proliće se približava. Ako je na 22. na stolicu Petra hladno, trajat će zima dugo. Ako velja ne veljuje — Starac Marat opakuje.
Utorak	2 Sv. Marijino	20 Jeftinij	7 26	5 02	
Srida	3 Blaž b.	21 Maksim	7 25	5 03	
Četvrtak	4 Andrija Kor	22 Timotej	7 24	5 05	
Petak	5 Agata djev. m. †	23 Kliment	7 23	5 06	
Subota	6 Doroteja dj.	24 Ksenija	7 21	5 08	
6. tjed. Izidje sijač, da sije sjeme. Lk. 8, 4.					
Nedilja	7 Sesdes. Vranka	25 N. 3. po B.	7 20	5 09	
Poned.	8 Ivan Mat.	26 Ksenofon	7 18	5 11	
Utorak	9 Ćiril Al. Apol.	27 Ivan Zl.	7 17	5 13	
Srida	10 Skolastika dj.	28 Efrem Sir.	7 15	5 14	
Četvrtak	11 Ukaz. G. lurske	29 Pren. m. sv. Iv.	7 14	5 16	
Petak	12 7 ut. r. M. B. Z. †	30 Tri Svetitelja	7 12	5 17	
Subota	13 Stjepan op.	31 Kir. i Ivan.	7 10	5 19	
7. tjed. Isus proriče svoju muku. Luk 18, 31.					
Nedilja	14 Pedeset. Valent.	1 N. 4. po B.	7 09	5 21	
Poned.	15 Faustin i Jov. m.	2 Sretenije	7 07	5 22	
Utorak	16 Julijana djev. m.	3 Simeon	7 06	5 24	
Srida	17 Pepeln. Don. m. †	4 Izidor	7 04	5 26	
Četvrtak	18 Simeon b. m. †	5 Agata	7 02	5 27	
Petak	19 Konrad pr. †	6 Vukol	7 00	5 28	
Subota	20 Eleuterij b. m. †	7 Partenije	6 59	5 30	
8. tjed. Isusa napastuje djavao u pustinji. Mt. 4, 1.					
Nedilja	21 Čista Eleon. dj.	8 N. o Mitru i F.	6 57	5 32	
Poned.	22 Stol. sv. P. u A. †	9 Nicefor	6 55	5 33	
Utorak	23 Petar Dam. b. †	10 Haralampij	6 53	5 35	
Srida	24 Mat. ap. Kvatre †	11 Vlasij	6 51	5 36	
Četvrtak	25 Viktorin m. †	12 Meletije	6 49	5 38	
Petak	26 Aleks. m. Kv. †	13 Martinijan	6 48	5 39	
Subota	27 Leandar b. Kv. †	14 Auksentije	6 46	5 41	
9. tjed. Isus se preobrazi na gori. Mt. 17, 1.					
Nedilja	28 Pačista Roman	15 N. bl. sina	6 44	5 42	

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u veljači. Krpi džakove. Pripravi i očisti sjeme za jarni usjev. Preori vrt i pripravi sve za sadnju povrća, nekoje vrste već možeš saditi. Ako vrijeme pogoduje, mogu se presadivati mlade voćke. Tegleću živinu hrani bolje jer je čekaju proljetni poslovi. Nabavi tačke i odvezi u vinograd.

OŽUJAK

BROJI 31 DAN

MART

Sveti Josipe moli se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Poned.	1 Albin b.	† 16 Pamfil	6 42	5 44	OŽUJAK posvećen je sv. Josipu. <i>Sunce</i> ulazi dne 21. u 10 s. pr. p. u znak Ovna i počinje proljeće. <i>Mjesečeve mijene.</i> ☾ Trećak dne 7, u 12 s. 50 m. o podne. ☽ Mladj dne 14. u 4 s. 20 m. jut. ☾ Prvak dne 21. u 6 s. 12 m. jut. ☽ Uštap dne 29. u 11 s. prije p. <i>Narodno gatanje</i> o vrimenu: Ako je na Josi- povo vedar dan, plodna se godina obećaja. Kako je vrime 10., na 40 muče- nika, tako ostaje 40 dana. Bolje da te maj- ka bije, Neg ožujsko sunce grije.
Utorak	2 Simplicij p.	† 17 Teodor	6 40	5 45	
Srida	3 Kunegunda dj.	† 18 Lav p.	6 38	5 47	
Četvrtak	4 Kazimir pr.	† 19 Arhipa	6 36	5 48	
Petak	5 Fridrik pr.	† 20 Sadok i Ag.	6 35	5 50	
Subota	6 Veca m.	† 21 Timotej	6 33	5 51	
10. tjed. Isus izgoni djavla. Luka 11, 14.					
Nedilja	7 Bezim. Toma A.	22 Mesopust	6 31	5 53	
Poned.	8 Ivan od B. pr.	† 23 Polikarpo	6 29	5 54	
Utorak	9 Francis. R. ud.	† 24 Naš. gl. Iv.	6 27	5 56	
Srida	10 40 mučenika	† 25 Tarasij	6 25	5 57	
Četvrtak	11 Eulogije m.	† 26 Porfirij	6 23	5 59	
Petak	12 Grgur Vel. p.	† 27 Prokopij	6 21	6 00	
Subota	13 Rosina	† 28 Vasilij	6 19	6 01	
11. tjed. Isus nahrani 5000 ljudi Iv. 6, 1.					
Nedilja	14 Sredopos. Mat.	1 Siropust	6 17	6 03	
Poned.	15 Longin m.	† 2 Teodot	† 6 15	6 05	
Utorak	16 Cirijak m	† 3 Evtropij	† 6 13	6 06	
Srida	17 Patricije b.	† 4 Gerasim	† 6 11	6 08	
Četvrtak	18 Ciril Jer. b.	† 5 Konon	† 6 09	6 09	
Petak	19 Josip z. B. D. M.	† 6 42 muč.	† 6 07	6 10	
Subota	20 Niceta	† 7 Vasilij	6 05	6 11	
12. tjed. Isusa hoće da kamenuju. Iv. 8, 46.					
Nedilja	21 Gluha Benedikt	8 N. 1. P. Teof	6 03	6 13	
Poned.	22 Oktavijan	† 9 40 mučen.	† 6 01	6 14	
Utorak	23 Oton b.	† 10 Kodrat	† 5 59	6 15	
Srida	24 Gabrijel Ark.	† 11 Sofronij	† 5 57	6 17	
Četvrtak	25 Blagovijest	† 12 Teofan	† 5 55	6 19	
Petak	26 7 žalosti M. B.	† 13 Nikifor	† 5 53	6 20	
Subota	27 Ivan Dam. pr.	† 14 Benedikt	5 51	6 21	
13. tjed. Isus svečano ulazi u Jerusolim. Mt. 21, 1.					
Nedilja	28 Cvjetna Iv. Kap.	15 N. 2. P. Agap	5 49	6 23	
Poned.	29 Eustazij	† 16 Savin	† 5 47	6 24	
Utorak	30 Viktor m.	† 17 Aleksij	† 5 45	6 25	
Srida	31 Balbina dj.	† 18 Kiril	† 5 43	6 27	

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u ožujku. Sij jarnu ljetinu. Očisti avliju i ledinu. Ograbi sjenokos. Za lijepog vremena pretoči vino drugiput, burad nadolijevaj svaki 8 dana a praznu zasumporiši. Odgrči i reži vinograd, poudaraj tačke. Ovaj je mjesec najprikladniji za sadjenje loze. Sij povrće. Pazi na suždrebne kobile i steone krave. Ako nemaš drugog posla ori pod kukuruze.

TRAVANJ

BROJI 30 DANA

APRIL

Nema ga tu, On uskrsnu.

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi		
Cetvrtak	1 Vel. Cet. Hugo †	19 Hrizant i D. †	5 41	6 28	TRAVANJ posvećen je štovanju svetih 5 rana Isusovi.	
Petak	2 Vel. Pet. Franj. †	20 Op. sv. Otaca †	5 39	6 30		
Subota	3 Vel. Sub. Rikar. †	21 Jakov	5 37	6 31		
14. Isus uskrsnu iz groba. Mt. 16, 1.						
Nedilja	4 USKRS	22 N. 3. P. Vasil	5 35	6 32	Sunce ulazi dne 20. u 9 s. 37 m. u večer u znak Bika. Mjesečeve mijene: ☾ Trećak dne 5. u 9 s. 50 m. u večer. ☉ Mladj dne 12. u 1 s. 56 m. po p. ☽ Prvak dne 20. u 23 m. po pon. ☼ Uštap dne 28. u 1 s. 17 m. po ponoći. Narodno gatanje o vrimenu: Ako žabe zapi- vaju prija ožujka, ćutit će u travnju. Djurdjevska kiša donaša blagoslo- va. Kišovit travanj rodna godina. Travanj vedar noću, Škodi vinu ko i voću.	
Poned.	5 Uskrsni poned.	23 Nikon †	5 33	6 34		
Utorak	6 Celestin p.	24 Zaharije †	5 31	6 35		
Srida	7 Albert b.	25 Blagovijest	5 29	6 37		
Četvrtak	8 Dionizije b.	26 Zb. Ark. Gab. †	5 27	6 38		
Petak	9 Maria Kl. †	27 Matrona †	5 25	6 40		
Subota	10 Mehtilda	28 Ilarijon	5 23	6 41		
15. tjed. Isus dodje kroz zatvorena vrata. Iv. 20.						
Nedilja	11 Bijela Leon p.	29 N. 4. P. Mar.	5 21	6 42		
Poned.	12 Julije p.	30 Ivan M. †	5 19	6 44		
Utorak	13 Hermenegildo m.	31 Hipatije †	5 17	6 45		
Srida	14 Justin m.	1 Marija Eg. †	5 15	6 46		
Četvrtak	15 Svetoslav isp.	2 Tito †	5 13	6 48		
Petak	16 Milutin †	3 Nikita †	5 11	6 50		
Subota	17 Rudolf m.	4 Juraj	5 09	6 51		
16. tjed. Isus dobri pastir. Ivan 10, 11.						
Nedilja	18 2. po Us. Apolon.	5 N. 5. P. Teod.	5 08	6 52		
Poned.	19 Krescencija	6 Eutihij †	5 06	6 54		
Utorak	20 Sulpicije m.	7 Grigorij †	5 04	6 55		
Srida	21 Zašt. sv. Josipa	8 Irodij †	5 02	6 57		
Četvrtak	22 Soter i Kajo m.	9 Eupsihij †	5 00	6 58		
Petak	23 Adalbert †	10 Terencije †	4 58	6 59		
Subota	24 Djurdjevo	11 Antipa	4 57	7 01		
17. tjed. Malo i ne ćete me vidjeti. Iv. 16, 16.						
Nedilja	25 3. po Us. Mar. ev.	12 Cvjetna	4 55	7 02		
Poned.	26 Kleto	13 Artemon †	4 53	7 04		
Utorak	27 Petar Kan. pr.	14 Martin †	4 51	7 05		
Srida	28 Pavao od Kr. pr.	15 Aristarh †	4 50	7 07		
Četvrtak	29 Petar m.	16 Vel. četvrtak †	4 48	7 08		
Petak	30 Katarina S. dj. †	17 Vel. petak †	4 46	7 09		

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u travnju. Podrljaj žito. Sadi krumpir i kukuruz. Krumpir u karmiću prigledaj i očisti od klija. Prozrač i hambare i tavane, prigledaj hranu da se ne smoljavi. Što još nijesi posadio u vrtu sadi, ovaj mjesec je najbolje saditi vrižu. Prigledaj plug za kopanje, kad ti ustreba da je gotov. Mladu živinu ždrjebad i telad puštaj na ledinu da se prodje. Za lijepog vremena zrači staje. Treba se boriti protiv krvave uši, koja se počinje ovaj mjesec pojavljivati na voću u velikoj mjeri.

SVIBANJ

BROJI 31 DAN

MAJ

Gospe svibanjska moli se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Subota	1 Filip i Jakov ap.	18 vel. subota	4 45	7 10	SVIBANJ posvećen je Majci Božjoj.
18. tjed. Idem k onomu, koji me je poslao. Iv. 16.					
Nedilja	2 4. po Us. Atanas.	19 Uskrs	4 43	7 12	<i>Sunce</i> ulazi dne 21. u 9 s. 15 m. uvečer u znak Blizanaca. <i>Mjesečeve mijene.</i> ☾ Trećak dne 5. u 4 s. 13 m. u jutro. ☉ Mladj dne 11. u 11 s. 55 m. u v. ☽ Prvak dne 19. u 6 s. 48 m. po p. ☽ Uštap dne 27. u 12 s. 49 m. o pod.
Poned.	3 <i>Nas. sv. Križa</i>	20 Uskr. poned.	4 41	7 13	
Utorak	4 Florijan m.	21 Uskr. utorak	4 40	7 15	
Srida	5 Pijo V. p.	22 Teodor S.	4 38	7 16	
Četvrtak	6 Ivan pred vr. L.	23 Georgij Vm.	4 36	7 17	
Petak	7 Stanislav b. †	24 Sava	4 35	7 19	
Subota	8 Miholjice	25 Marko ev.	4 34	7 20	
19. tjed. Ako što zaištete od Oca dat će vam. Iv.					
Nedilja	9 5. po Us. Grgur N.	26 N. Tomina	4 32	7 21	
Poned.	10 Antonin b.)	27 Simeon	4 31	7 22	
Utorak	11 Franjo H. isp.)	28 9 muč. Kiz.	4 29	7 23	
Srida	12 Pankracije)	29 Izon	4 28	7 25	
Četvrtak	13 SPASOVO	30 Jakov ap.	4 26	7 26	
Petak	14 Bonifacije m. †	1 Jeremija	4 25	7 28	
Subota	15 Ivan de la Salle is.	2 Atanasij	4 24	7 29	
20. tjed. Kada dodje Utješitelj. Iv. 15, 26.					
Nedilja	16 6. po Us. Ivan N.	3 N. Ž. Miron	4 23	7 30	
Poned.	17 Paskal isp.	4 Pelagija	4 22	7 32	
Utorak	18 Venancije m.	5 Irena	4 21	7 33	
Srida	19 Petar Cel. p.	6 Job	4 20	7 34	
Četvrtak	20 Bernardin isp.	7 Poj. sv. Križ.	4 18	7 35	
Petak	21 Feliks m. †	8 Ivan bogosl.	4 17	7 36	
Subota	22 Julija i Hel. dj. †	9 Pren. m. s. N.	4 16	7 37	
21. tjed. Utješitelj Duh Sv. učit će vas. Iv. 14, 23.					
Nedilja	23 DUHOVI	10 N. o raslab.	4 15	7 38	
Poned.	24 Duhovski poned.	11 Mokij	4 14	7 39	
Utorak	25 Urban papa	12 Epifanij	4 13	7 40	
Srida	26 Filip Nerij Kv. †	13 Glikerija	4 12	7 41	
Četvrtak	27 Beda Časni isp.	14 Izidor m.	4 11	7 43	
Petak	28 Augustin b. Kv. †	15 Pahomij	4 11	7 44	
Subota	29 Mar. P. dj. Kv. †	16 Teodoret	4 10	7 45	
22. tjed. Dana mi je sva vlast. Mt. 28, 18.					
Nedilja	30 Presv. Trojstvo	17 N. o Samar.	4 09	7 46	
Poned.	31 Angela dj.	18 Teodot	4 08	7 47	

Narodno gatanje
o vrimenu:

Spasovska kiša donosi dobru godinu. Ako Pankrac i Servac i Urban prodju bez mrzla, Božja je blagodat. Duhovi kišni, ambari puni. Suv Maj, prazne vriće.

Kad u svibnju mnogo siva.

Mudar paor neka piva.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u svibnju. Drži red u kući i oko nje, očisti sve, umaži i okreči. Okopaj i plijevi povrće. Sadi kupus, papriku, paradičku i t. d. Počima hranenje sa zelenom hranom, pri čemu treba osobito paziti, naročito sa djetelinom, jer se stoka lako nadme od nje. Mladoj ždrjebadi dobro je dati uz pašu i nešto zobi, a osobito im valja njegovati kopita. Okopaj kukuruz i krumpir. Vinograd okopaj drugiput, a možeš i štrcati. Uništavaj leptire od „moljca groždja.“ Prigledaj za žetvu potrebni alat, te ako treba daj ga popraviti. Nadolij burad sa vinom, a podrum zrači kad je ladovina.

LIPANJ

BROJI 30 DANA

JUNI

Srce Isusovo pomiluj nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi
Utorak	1 Pamfil	19 Patricij	4 07	7 48
Srida	2 Erazmo b.	20 Talalej	4 07	7 49
Četvrtak	3 TIJELOVO	21 Konstantin	4 06	7 50
Petak	4 Kvirin †	22 Vasilisko	4 05	7 51
Subota	5 Dobroslav b.	23 Mihajlo	4 05	7 52
23. tjed. Neki čovjek zgotovi večeru. Lk. 14, 16.				
Nedilja	6 2. po Duh. Norb.	24 N. o slijepcu	4 04	7 52
Poned.	7 Robert	25 N. gl. sv. Iv.	4 04	7 53
Utorak	8 Medardo b.	26 Karpo	4 04	7 54
Srida	9 Primo i Fel. mm.	27 Heladij	4 03	7 55
Četvrtak	10 Margarita Škot.	28 Voznesenije	4 03	7 55
Petak	11 Srce Isusovo †	29 Teodozija	4 03	7 56
Subota	12 Srce Marijino	30 Izakij	4 03	7 57
24. tjed. Priča o izgubljenoj ovci. Lk. 15, 1.				
Nedilja	13 3. po D. Ant. P.	31 N. sv. Otaca	4 03	7 57
Poned.	14 Bazilije b.	1 Justin	4 02	7 58
Utorak	15 Vid. m.	2 Nikefor	4 02	7 58
Srida	16 Ivan Fr. Reg. isp.	3 Lukijan	4 02	7 59
Četvrtak	17 Adolf isp.	4 Mitrofan	4 02	7 59
Petak	18 Efr. Sirac isp. †	5 Petar	4 02	7 59
Subota	19 Julijana Falk. dj.	6 Visarijan	4 02	8 00
25. tjed. O obilatom ribolovu. Luk. 5, 1.				
Nedilja	20 4. po Duh.	7 Duhovi	4 02	8 00
Poned.	21 Alojzije isp.	8 Duh. poned.	4 02	8 01
Utorak	22 Pavlin b.	9 Kiril	4 02	8 01
Srida	23 Albin i Sid. m.	10 Timotej	4 03	8 01
Četvrtak	24 Rodj. Iv. Krstit.	11 Barnaba	4 03	8 01
Petak	25 Prosper b. †	12 Onufrije	4 03	8 01
Subota	26 Iv. i Pavao mm.	13 Akilina	4 04	8 01
26. tjed. Ako pravda vaša ne bude veća. Mt. 5, 20.				
Nedilja	27 5. po D. Ladisl.	14 Svi Sveti	4 04	8 01
Poned.	28 Irenej b.	15 Amos †	4 04	8 01
Utorak	29 Petar i Pavao ap.	16 Tihon †	4 05	8 01
Srida	30 Sp. sv. Pavla ap.	17 Manuilo †	4 06	8 01

LIPANJ
posvećen je
Srcu Isusovom.

Sunce

ulazi dne 22. u
5 s. 30 m. u jutro
u znak Raka i
počinje ljeto.

Mjesečeve mijene:

- ☾ Trećak dne 3.
u 9 s. 9 m. pred p.
- ☉ Mladj dne 10.
u 11 s. 8 m. pred p.
- ☾ Prvak dne 18.
u 12 s. 14 m. o p.
- ☉ Uštap dne 25.
u 10 s. 13 m. u
večer.

Narodno gatanje
o vrimenu:

Kiša 8 na Me-
darda lako ne
pristaje. Magla il
kiša na Vidov-
dan šturavo će
biti žito. Al ni u
suši glada ni u
kiši blaga.

Hladan Juni
Sve pokunji.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u lipnju. Spremaj se za žetvu. Zagrni kukuruze i krumpir. Oplijevi bostan. Kosi travu kad je u cvatu, jer u cvatu pokošene trave daju najbolje sijeno, dok kod kasnije košnje trava odrveni. Prigledaj kola i drugi alat što će ti trebati za vozidbu, pa što treba daj popraviti, da se ne uzvrtiš kad dodje vožnja. Ako ti je još ječam jaki, kosi žito, o jako žito je bolje za prodaju, što ćeš za sjeme to ostavi da sazrije. Sij jesenji mišling i muhariku. Čim kosa na njivu odmah i plug, pa ugari plitko. Štrečaj vinograd.

SRPANJ

BROJI 31 DAN

JULI

Gospe škapularska moli se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Cetvrtak	1 Presv. Krv Isus.	18 Leontije	† 4 06	8 01	SRPANJ posvećen je štovanju pridragocine Krvi Isusove.
Petak	2 Pohod B. D. M. †	19 Juda ap.	† 4 07	8 00	
Subota	3 Heliodor	20 Metodije	4 07	8 00	
27. tjed. Pomnoženje hljeba. Mark. 8, 1.					
Nedilja	4 6. po Duh. Berta	21 2. N. Julijan	4 08	8 00	Sunce ulazi dne 23. u 4 s. 25 m. u znak Lava. Mjesečeve mijene: ☾ Trećak dne 2. u 2 s. 2, m. po p. ☽ Mladj dne 10. u 6 m. po ponoći. ☾ Prvak dne 18. u 3 s. 55 m. u jutro ☽ Uštap dne 25. u 6 s. 13 m. u jutro ☾ Trećak dne 31. u 8 s. 25 m. u večer. <i>Narodno gatanje</i> o vrimenu: Kaki srpanj, takav je sičanj. Jul mačvaran Svačemu je [kvaran.
Poned.	5 Ćiril i Met. sl. ap.	22 Eusebij	† 4 09	8 00	
Utorak	6 Izaija pr.	23 Agripa	† 4 09	7 59	
Srida	7 Lipa	24 Rodj. Iv. Kr.	4 10	7 59	
Četvrtak	8 Elizabeta port.	25 Febronije	† 4 11	7 58	
Petak	9 Brcko b. †	26 David	† 4 12	7 58	
Subota	10 Ljubica	27 Samson	4 12	7 57	
28. tjed. Čuvajte se lažnih proroka. Mt. 7, 15.					
Nedilja	11 7. po Duh. Pijo I.	28 3. N. Pr. m. K.	4 13	7 57	
Poned.	12 Ivan Gv. isp.	29 Petar i Pavao	4 14	7 56	
Utorak	13 Margareta dj. m.	30 Zbor 12 apost.	4 15	7 55	
Srida	14 Bonaventura b.	1 Kuzma i Dam.	4 16	7 54	
Četvrtak	15 Vladimir isp.	2 Haljina Bog.	4 17	7 54	
Petak	16 Gospa Škapul. †	3 Jakinto	4 18	7 53	
Subota	17 Aleksije isp.	4 Andrija	4 19	7 52	
29. tjed. O nepravdom upravitelju. Lk. 16, 1.					
Nedilja	18 8. po D. Mirosl.	5 4. N. Kir. i M.	4 20	7 51	
Poned.	19 Vinko P. isp.	6 Atanasij	4 21	7 50	
Utorak	20 Ilija pr.	7 Toma	4 22	7 49	
Srida	21 Danijel pr.	8 Prokopije	4 23	7 48	
Četvrtak	22 M. Magdal. pok.	9 Pankracije	4 24	7 47	
Petak	23 Apolinar m. †	10 45 mučenika	4 26	7 46	
Subota	24 Kristina dj.	11 Eufemija	4 27	7 45	
30. tjed. Isus plače nad Jerusolimom. Lk. 19, 41.					
Nedilja	25 9. po D. Jak. ap.	12 5. N. Proklo	4 28	7 44	
Poned.	26 Ana M. B. D. M.	13 Zb. ar. Gabr.	4 29	7 43	
Utorak	27 Pantaleon m.	14 Akita	4 30	7 42	
Srida	28 Nazar. i Inoc. m.	15 Vladimir	4 32	7 40	
Četvrtak	29 Marta dj.	16 Antinogen	4 33	7 39	
Petak	30 Dobrila †	17 Marina	4 34	7 38	
Subota	31 Ignacije Loj. isp.	18 Emilijan	4 35	7 36	

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u srpnju. Radi vrućine lakše se širi bolest, zato drž kuću u najvećoj čistoći i redu. Gledaj da ti živina bude u hladu i češće joj daj svježe ali ne prehladne vode. Vozi za vremena jer se može okišiti. Prigledaj džakove jesu li ti čitavi, trebat će ti za vršidbu, a ružno je onda krpiti kad je vršaćica u guvnu. Štedi piću da ti što više ostane za zimu. Ne oklijevaj sa vršidbom jer ne znaš kako vrijeme slijedi. Pazi na svako zrno da ti ne ide uzalud, jer samo jedamput u godini vršeš. Što možeš uzugari sve, jer time jačaš zemlju te imaš s nje veći prirod. Prozračí podrum za hlada a burad nadolij. Ako je potrebno štrcaj vinograd.

KOLOVOZ

BROJI 31 DAN

AUGUST

Velika Gospe moli se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
31. tjed. O farizeju i cariniku. Lk. 18, 9.					KOLOVOZ posvećen je pričistom Srcu Marijinu. <i>Sunce</i> ulazi dne 23. u 11 s. 14 m. u večer u znak Djevice.
Nedilja	1 10. po D. Pet. u ok	19 6. N. Makrina	4 37	7 35	
Poned.	2 Porciunkula	20 Ilija	4 38	7 33	
Utorak	3 Augustin b. zagr.	21 Simeon	4 39	7 32	
Srida	4 Dominik isp.	22 Marija Magd.	4 40	7 31	
Četvrtak	5 Sniježna Gospa	23 Trofim i Teof	4 42	7 30	
Petak	6 <i>Preobr. Krist.</i> †	24 Boris	4 43	7 28	
Subota	7 Kajetan isp.	25 Ana	4 44	7 27	
32. tjed. Isus izliječi gluhonijemoga. Mar. 7, 31.					
Nedilja	8 11. po D. Cirijak	26 7. N. Parask	4 45	7 25	
Poned.	9 Roman m.	27 Pantaleon	4 46	7 24	
Utorak	10 Lovrinac m.	28 Prohor	4 48	7 22	
Srida	11 Suzana dj. m.	29 Kalinik	4 49	7 20	
Četvrtak	12 Klara dj.	30 Sila	4 51	7 18	
Petak	13 Hipoliti Kas. m. †	31 Jevdokim	4 52	7 17	
Subota	14 Euzebije isp. †	1 Pr. sv. Kr.	4 53	7 15	
33. tjed. O milosrdnom Samaritancu. Lk. 10, 23.					
Nedilja	15 Velika Gospa	2 8. N. Pr. sv. S.	4 54	7 14	
Poned.	16 <i>Roka</i>	3 Izak †	4 56	7 12	
Utorak	17 Branislav isp.	4 7 djet. efeš. †	4 57	7 10	
Srida	18 Jelena Križarica	5 Evsigenij †	4 58	7 08	
Četvrtak	19 Ljudevit isp.	6 Preobraženje	5 00	7 06	
Petak	20 Bernardo isp. †	7 Dometije †	5 01	7 05	
Subota	21 Ivana Fr. Š. ud.	8 Emilijan	5 03	7 03	
34. tjed. Isus ozdravi 10 gubavaca. Lk. 17, 11.					
Nedilja	22 13. po D. Timot.	9 9. N. Mat. ap.	5 04	7 01	
Poned.	23 Filip Ben. isp.	10 Lavrentij †	5 05	6 59	
Utorak	24 <i>Bartol ap.</i>	11 Euplo †	5 06	6 57	
Srida	25 Ljudevit kr.	12 Fokije †	5 08	6 55	
Četvrtak	26 Pelagija ud.	13 Maksim †	5 09	6 54	
Petak	27 Josip Kal. isp. †	14 Mikeja †	5 11	6 52	
Subota	28 Augustin b.	15 Uspen. Bog.	5 12	6 50	
35. tjed. Nitko ne može dva gospodara služiti. Mt.					
Nedilja	29 14. po D. Glav. I.	16 10. N. Diomed	5 13	6 48	
Poned.	30 Ruža Lim. dj.	17 Miron	5 14	6 46	
Utorak	31 Rajmund N. isp.	18 Flor i Lauro	5 16	6 44	

Mjesečeve mijene:

- ☉ Mladj dne 8. u 2 s. 49 m. po pod.
- ☾ Prvak dne 16. u 5 s. 39 m. po p.
- ☽ Uštap dne 23. u 1 s. 38 m. po p.
- ☾ Trećak dne 30. u 5 s. 40 m. u jutro.

Narodno gatanje o vrimenu:

Vedri i vrući dani oko Gospojine dozrijevaju jako vince. Rosa blaga, svakom draga. Ako August žeže, žeže i vino.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u kolovozu. Ovršenu hranu valja češće pogledati i paziti da se ne užeže, te ako je vlažna lopatom premećat je. Tegleću živinu hrani dobro jer je čekaju veliki poslovi. Oplijevi vrt. Gospojinska su jaja najbolja za ostavljanje za zimu, a mogu se ostaviti u pepeo, u krečanu vodu ili žito, ali sve samo na suhom mjestu. Ovaj se mjesec cijepi (kalami) voće. Kosi se djetelina koja je ostavljena za sjeme. Pokosi otavu. Ožuljaj vinograd. Spremaj što ti je potrebno za branje kukuruza.

RUJAN

BROJI 30 DANA

SEPTEMBAR

Andjele čuvaru, čuvaj i brani nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi
Srida	1 Egidije	19 Andrija	5 17	6 42
Četvrtak	2 Zenon	20 Samuilo	5 19	6 40
Petak	3 Milojka †	21 Tadej ap.	5 20	6 38
Subota	4 Rozalija dj.	22 Agatonik	5 21	6 36
36. tjed. Isus uskrisuje mladića u Naimu. Lk. 7, 11.				
Nedilja	5 15. po D. Lovro J.	23 11. N. Lupo	5 23	6 34
Poned.	6 Zakarija	24 Eutihij	5 24	6 32
Utorak	7 Marko Križ. m.	25 Bartolomej	5 25	6 30
Srida	8 Mala Gospa	26 Adrijan	5 27	6 28
Četvrtak	9 Petar Kl. isp.	27 Pimem	5 28	6 26
Petak	10 Nikola Tol. isp. †	28 Mojsije	5 29	6 24
Subota	11 Proto i Hijac. m.	29 Usjek sv. Iv. †	5 31	6 22
37. tjed. Isus ozdravi vodeničavoga. Lk. 14, 1.				
Nedilja	12 16. po D. Ime M.	30 12. N. Alex.	5 32	6 20
Poned.	13 Amat	31 Pol. poj. B.	5 33	6 18
Utorak	14 Uzviš. sv. Kiža	1 Simeon	5 35	6 16
Srida	15 7 žal. M. D. Kv. †	2 Mamant	5 36	6 14
Četvrtak	16 Ludmila dj.	3 Antim	5 38	6 12
Petak	17 Rane sv. Fr. Kv. †	4 Vavilo	5 39	6 10
Subota	18 Josip Kup. Hv. †	5 Zaharija	5 40	6 08
38. tjed. Koja je najveća zapovijed. Mt. 22, 34.				
Nedilja	19 17. po D. Januarij	6 13. N. Eud.	5 41	6 06
Poned.	20 Eustahij m.	7 Sozont	5 43	6 03
Utorak	21 Matej ap.	8 Rodj. Bogor.	5 44	6 01
Srida	22 Mauricije m.	9 Joakim i Ana	5 46	5 59
Četvrtak	23 Tekla dj.	10 Minodora	5 47	5 57
Petak	24 M. B. otk. suž. †	11 Teodora	5 48	5 56
Subota	25 Zlatka	12 Avton	5 49	5 54
39. tjed. Isus ozdravi uzetoga. Mt. 9, 1.				
Nedilja	26 18. po D. Cipr. ij.	13 14. N. Korn.	5 51	5 52
Poned.	27 Kuzma i Dam. m.	14 Uzviš. Kr. †	5 52	5 50
Utorak	28 Venceslav kr.	15 Nikita	5 53	5 48
Srida	29 Miholj	16 Eufemija	5 54	5 46
Četvrtak	30 Jeronim isp.	17 Sofija	5 56	5 43

RUJAN
posvećen je
štovanju
Andjela čuvara

Sunce

ulazi dne 23. u 8 s.
27 m. u večer u
znak Tezulje i
počimlje jesen.

Mjesečeve mijene.

☉ Mladj dne 7. u
6 s. 45 m. u jutro.
☾ Prvak dne 15.
u 5 s. 27 m. u jutro.
☽ Uštap dne 21.
u 9 s. 19 m. u večer
☾ Trećak dne
28. u 6 s. 48 m. u
večer.

*Narodno gatanje
o vrimenu:*

Početak poka-
ziva cio misec.
Prvi dan vedar,
cio misec lip.
Kaka mina, taka
i četvrta cilina.
Rujanski hlad
Gotov jad.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u rujnu. Spremi i očisti krumpir, osuši ga prije na suncu. Beri kukuruze te se žuri sa poslom da što prije možeš žito sijati. Ne čekaj kiše, već ori i sij kad je od čeg vrijeme, a Bog će se s kišom postarati, pa se može lako i okišiti te ne ćeš u vrijeme posijati. Pazi da ti sjeme bude čisto, kalami ga od „smiti“. Omlati šljive i orase, oberi zimsko voće. Pripravi sve što ti treba za berbu. Burad neka ti je čista jer samo u čistoj buradi može biti dobro i čisto vino. Pri koncu mjeseca kad je lijepo vrijeme beri vinograd,

LISTOPAD

BROJI 31 DAN

OKTOBAR

Kraljice prisv. krunice moli se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Petak	1 Remigije b. †	18 Eumenij	5 57	5 41	LISTOPAD posvećen je Kraljici Prisvete Krunice.
Subota	2 <i>Andjeli Čuvari</i>	19 Trofim	5 59	5 39	
40. tjed. Prča o kraljevskoj svadbi. Mt. 22, 1.					
Nedilja	3 19. po D. Kand.	20 15. N. Eustatije	6 00	5 37	Sunce ulazi dne 24. u 5 s. 19 m. u znak Štipavca.
Poned.	4 Franjo As. isp.	21 Kodrat	6 01	5 36	
Utorak	5 Placid m.	22 Foka	6 03	5 34	Mjesečeve mijene.
Srida	6 Bruno isp.	23 Zač. sv. Iv.	6 04	5 32	
Četvrtak	7 M. B. sv. Krunice	24 Tekla	6 06	5 29	☀ Mladj dne 6. u 11 s. 13 m. u večer.
Petak	8 Brigita ud. †	25 Evrosima	6 07	5 27	
Subota	9 Dionizije b.	26 Smrt Iv. ap.	6 09	5 26	☾ Prvak dne 14. u 3 s. 28 m. po podne.
41. tjed. Isus ozdravi sina kraljeva čovjeka. Iv. 4.					
Nedilja	10 20. po D. Fr. B.	27 16. N. Kalis	6 10	5 24	☀ Uštap dne 21. u 6 s. 15 m. u jutro.
Poned.	11 Nikasij	28 Hariton	6 11	5 22	
Utorak	12 Maksimilijan b.	29 Kirijak	6 13	5 20	☾ Trećak dne 28. u 11 s. 57 m. prije podne.
Srida	13 Slavoljub kr.	30 Grigorij	6 14	5 18	
Četvrtak	14 Kalist p.	1 Pokr. Bogor.	6 16	5 16	Narodno gatanje o vrimenu:
Petak	15 Terezija dj. †	2 Kiprijan	6 17	5 14	
Subota	16 Gal. op. Hedviga	3 Dionizij	6 19	5 12	Luki kišica, Pet- ru pšenica. Kad oktobrom mnogo magle pane, Bit će zimi sni- ga na sve strane.
42. tjed. Priča o opraštanju duga. Mt. 18 23.					
Nedilja	17 21. po D. M. Al.	4 17. N. Jerot	6 20	5 10	
Poned.	18 <i>Luka ev.</i>	5 Haritima	6 21	5 09	
Utorak	19 Petar Alk. isp.	6 Toma ap.	6 23	5 07	
Srida	20 Ivan Kentski isp.	7 Sergij	6 24	5 05	
Četvrtak	21 Ursula dj. m.	8 Pelagija	6 26	5 03	
Petak	22 Kordula dj. m. †	9 Jakov ap.	6 28	5 01	
Subota	23 Ignacije b.	10 Eulampij	6 29	4 59	
43. tjed. Je li slobodno porez dati cesaru Mt. 22.					
Nedilja	24 22. po D. Rafael	11 18. N. Filip	6 30	4 58	
Poned.	25 Hriz. i Dar. m.	12 Proh. i Taral.	6 32	4 56	
Utorak	26 Demetrije m.	13 Karpo	6 33	4 54	
Srida	27 Sabina m.	14 Nazarij	6 35	4 52	
Četvrtak	28 <i>Šimun i Juda ap.</i>	15 Lukijan	6 37	4 50	
Petak	29 Narcis b. †	16 Longin	6 38	4 49	
Subota	30 Alfonzo R. isp.	17 Ozeja	6 40	4 47	
44. tjed. Isus uskrsi kecer Jairovu. Mt. 9, 18.					
Nedilja	31 23. po D. Vuk b.	18 19. N. Luka	6 41	4 46	

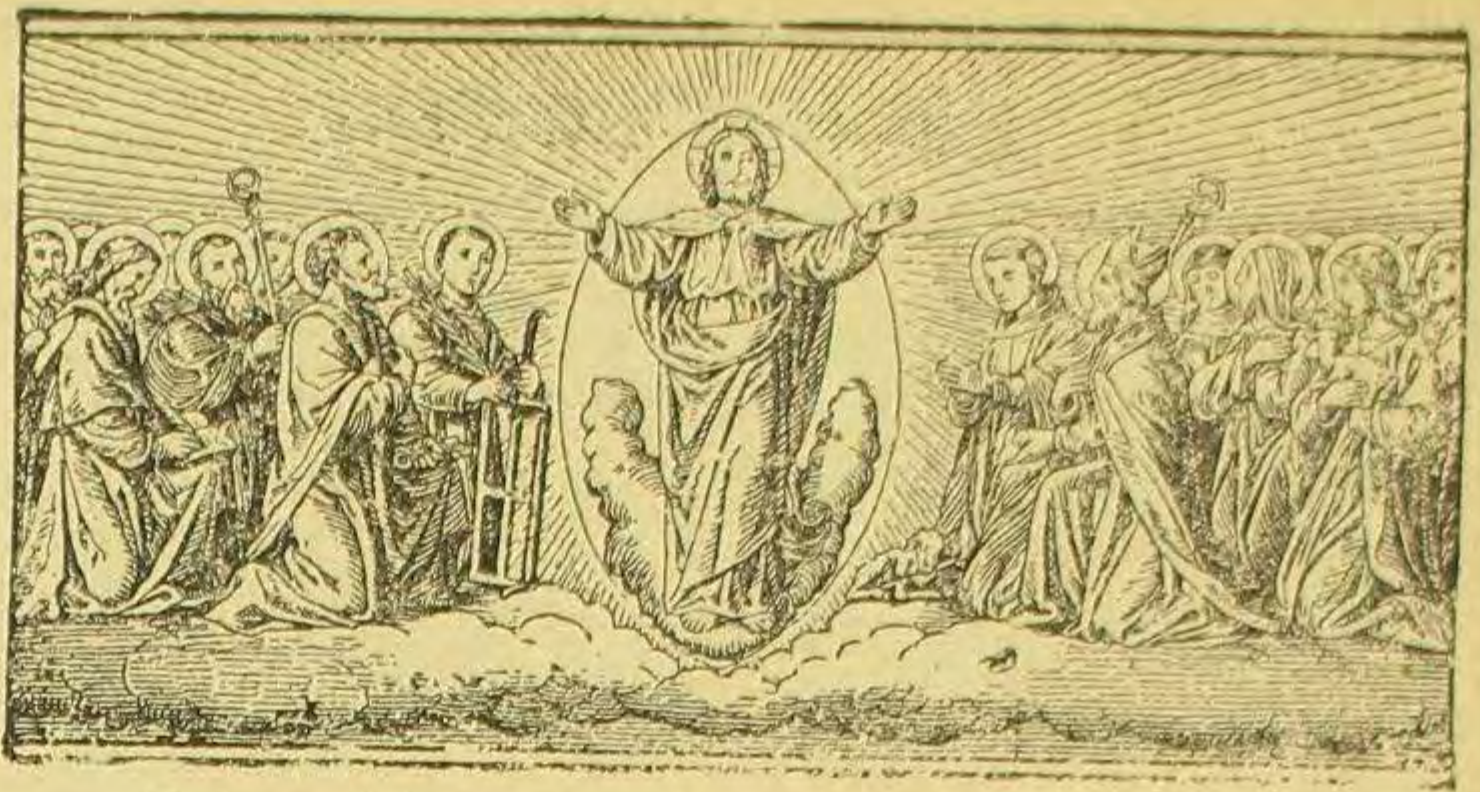

STUDENI

BROJI 30 DANA

NOVEMBAR

Svi sveti i svetice Božje molite se za nas!

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi
Poned.	1 Svi Sveti	19 Joel	6 42	4 44
Utorak	2 Mrtvih dan	20 Artemije	6 44	4 43
Srida	3 Huberto b.	21 Ilarion	6 46	4 41
Četvrtak	4 Karlo b.	22 Averkij	6 47	4 39
Petak	5 Mirko isp. †	23 Jakov ap.	6 49	4 38
Subota	6 Leonardo isp.	24 Areta	6 50	4 37

45. tjed. O sijaču, koji posije dobro sjeme. Mt. 13.

Nedilja	7 24. po D. Andjel.	25 20. N. Mark	6 52	4 36
Poned.	8 Bogdan isp.	26 Dimitrij	6 53	4 34
Utorak	9 Božidar isp.	27 Nestor	6 55	4 32
Srida	10 Andrija Av. isp.	28 Petka	6 56	4 31
Četvrtak	11 Martin b.	29 Anastazija	6 58	4 29
Petak	12 Martin p. †	30 Zinovij	6 59	4 28
Subota	13 Stanislav K. isp.	31 Stahij	7 01	4 27

46. tjed. Kraljevstvo nebesko kao zrno gorušice.

Nedilja	14 25. po D. Jozaf. m	1 21. N. Kuz.	7 02	4 26
Poned.	15 Lavoslav isp.	2 Akindin	7 04	4 25
Utorak	16 Ivan Trogirski b.	3 Akepsinij	7 05	4 24
Srida	17 Grgur Čud.	4 Joanikij	7 07	4 22
Četvrtak	18 Odo isp.	5 Galaktion	7 08	4 21
Petak	19 Elizabeta ud. †	6 Pavao	7 10	4 20
Subota	20 Feliks Valoa isp.	7 Lazar	7 11	4 19

47. tjed. Isus naviješta propast Jerusalima Mt. 24.

Nedilja	21 26. po D. Prik. M.	8 22. N. Zb. M.	7 12	4 18
Poned.	22 Cecilija dj. m.	9 Onizifor	7 14	4 18
Utorak	23 Milivoj p.	10 Erasto	7 15	4 17
Srida	24 Ivan od Križa isp.	11 Mino	7 16	4 16
Četvrtak	25 Katarina dj. m.	12 Jozafat	7 18	4 15
Petak	26 Ivan Berh. isp. †	13 Ivan Zl.	7 19	4 14
Subota	27 Virginije b.	14 Filip	7 20	4 13

48. tjed. Isus proriče sudnji dan. Lk. 21, 25.

Nedilja	28 1. Adventa Sost.	15 23. N. Gurij	7 22	4 13
Poned.	29 Saturnin m.	16 Matej ev.	7 23	4 13
Utorak	30 Andrija ap.	17 Gregorij	7 24	4 12

STUDENI

sica nas groznih muka, što ih trpe duše u čistilištu

Sunce

ulazi dne 23. u 2 s. 28 m. u jutro u znak Strjelca.

Mjesečeve mijene:

☾ Mladj dne 5. u 3 s. 34 m. po pod.

☾ Prvak dne 13. u 2 m. po ponoći.

☾ Uštap dne 19. u 5 s. 21 m. po pod.

☾ Trećak dne 27. u 8 s. 15 m. prije podne.

Narodno gatanje o vrmenu:

Ako je na Sve Svete vlažno, bit će mnogo sniga. Sv. Martin kišu voli, jer ima svoj ogrtač. Sveta Katarina snig za vrata. Teška zima, Težak snop.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u studenome. Ori pod jar i vuči djubre. Očisti i spremi sav nepotrebni alat neka ti ne izgleda oko kuće kao da ćeš seliti, nemaran je gazda čiji alat prezimi pod vedrim nebom ne očišćen i ne namazan. Novo vino možeš skinuti sa stelje a možeš i staro pretočiti. Zagrni vinograd, presadjuj voće. U vinogradu može se povaljivati. Skupi tačke pa ih spremi za godinu. Za lijepog vremena pušćaj još stoku napolje.

PROSINAC

BROJI 31 DAN

DECEMBAR

Rodi Marija Isusa, Spasitelja svita. (Božić)

Dani	Za katolike	Za grčko-istočne	Sunce izlazi	Sunce zalazi	
Srida	1 Eligij b.	18 Platon	† 7 26	4 12	PROSINAC posvećen je malom Isusu.
Četvrtak	2 Biblijana dj. m.	19 Abdija	† 7 27	4 11	
Petak	3 Franjo Ks. isp. †	20 Gregorij	† 7 28	4 11	
Subota	4 Barbara dj. m.	21 Uvod. Bogor.	7 29	4 10	
49. tjed. Ivan šalje učenike k Isusu. Mt. 11, 2.					
Nedilja	5 2. Adventa Saba	22 24. N. Filimon	7 30	4 10	Sunce ulazi dne 22. u 3 s. 34 m. po podne u znak Kozoroga i po- činje zima.
Poned.	6 Nikola b.	23 Amfilohij	† 7 32	4 10	
Utorak	7 Ambrozije b.	24 Katarina	† 7 33	4 10	
Srida	8 Bezgrij. Začeće	25 Kliment	† 7 34	4 09	
Četvrtak	9 Leokadija dj. m.	26 Alipij	† 7 35	4 09	
Petak	10 Pren. kuće Lor. †	27 Jakov	† 7 36	4 09	
Subota	11 Damas p.	28 Ilinarh	7 37	4 09	
50. tjed. Židovi šalju svećenike k Ivanu. Iv. 1, 19.					
Nedilja	12 3. Adv. Materice	29 25. N. Paramon	7 38	4 09	Mjesečeve mijene: ☀ Mladj dne 5. u 7 s. 12 m. u jutro ☾ Prvak dne 12. u 7 s. 47 m. u jutro ☺ Uštap dne 19. u 7 s. 9 m. u jutro. ☾ Trećak dne 27. u 5 s. 59 m. u jutro.
Poned.	13 Lucija dj. m.	30 Andrija	† 7 39	4 09	
Utorak	14 Spiridion b.	1 Naum	† 7 39	4 09	
Srida	15 Irinej m. Kv. †	2 Avakum	† 7 40	4 09	
Četvrtak	16 Adelhajda ud.	3 Sofronij	† 7 41	4 09	
Petak	17 Lazar b. Kv. †	4 Barbara	† 7 42	4 10	
Subota	18 Oč. p. B. D. Kv. †	5 Sava	7 43	4 11	
51. tjed. Ivan propovijeda u pustinji. Lk. 3, 1.					
Nedilja	19 4. Adventa Oci	6 26. N. Nikola	7 43	4 11	Narodno gatanje o vrimenu: Crni Božić bili Uskrs. Kake su otačke kvatre, tako je sve lito. O vrimenu čo- vik snuje Bog boguje.
Poned.	20 Amon m.	7 Ambrozij	† 7 44	4 11	
Utorak	21 <i>Toma ap.</i>	8 Patapij	† 7 45	4 11	
Srida	22 Zenon m.	9 Bezgr. Zač. Bog.	7 46	4 11	
Četvrtak	23 Viktorija dj. m.	10 Mino	† 7 46	4 12	
Petak	24 Badnjak A. i E. †	11 Danilo	† 7 46	4 13	
Subota	25 BOŽIC Rodj. Kr.	12 Spiridion	7 47	4 13	
52. tjed. Marija i Josip čudjahu se Lk. 2, 33					
Nedilja	26 Stjepan m.	13 N. Praoteč	7 47	4 14	
Poned.	27 <i>Ivan ap.</i>	14 Leukij	† 7 47	4 15	
Utorak	28 Mladenci mm.	15 Eleuterij	† 7 47	4 15	
Srida	29 Toma b.	16 Agej	† 7 48	4 16	
Četvrtak	30 David kr.	17 Danijel	† 7 48	4 17	
Petak	31 Silvestar p. †	18 Sevastijan	† 7 48	4 17	

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D	p	D	p

Radnje u prosincu. Na polju su prestali poslovi, jedino ako nije smrзло i nema snijega, može se orati, pa zato treba sada posvetiti svu pažnju radu kod kuće. Iskrpi džakove, popravi alat, kreši voće i skidaj gusjenična gnijezda a osobito pazi na čistoću i hranenje stoke. Pazi na hranjenike da se ne predru, te kad dodje svinjokolj uradi sve dobro i čisto pa ćeš imati priko cijele godine čestit zalogaj. Ako još nijesi odlijo novo vino odlij ga, p' onda peči rakiju. Za duge zimske večeri čitaj dobre i poučne knjige te slušaj mudre savjete stariji i pametniji.

PREJASNA KRALJEVSKA KUĆA KRALJEVINE SHS.

Njegovo Veličanstvo kralj

**ALEKSANDAR I.
KARADJORDJEVIĆ**

rodjen 17. prosinca god. 1888. na
Cetinju. Na prijesto stupio 16.
kolovoza 1921. Oženio se dne
8. lipnja 1922. sa Njezinim Veli-
čanstvom kraljicom

MARIJOM

rumunjskom pricezom, rodjena 9.
siječnja 1899. u Goti.

Njima se rodi dne 6. rujna
god. 1923. u Beogradu Njegovo
Visočanstvo

PETAR

prijestolonasljednik kraljev. SHS.

Njegovo Visočanstvo kraljević

Djordje,

brat kraljev, rodjen 8. rujna 1887.
na Cetinju.

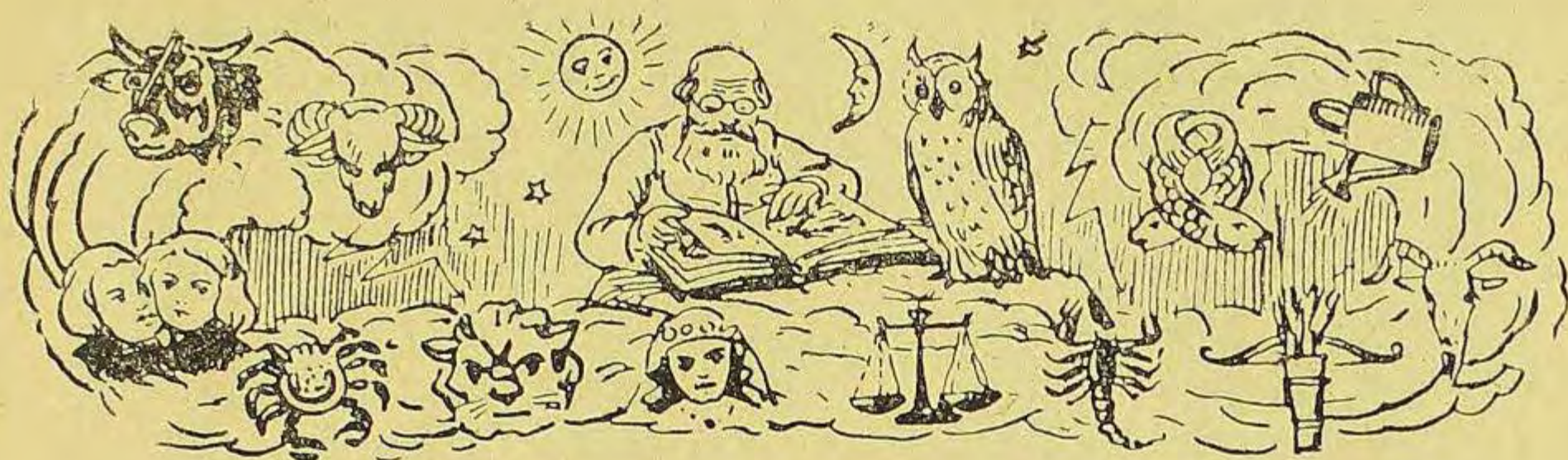
Njezino Visočanstvo kneginja

Jelena,

sestra kraljeva, rođj. 4. stud. 1884.
na Rijeci, vjenčana 9. ruj. 1911. sa
knezom Ivanom Konstantinovičem.

Stric Nj. V. kralja Njeg. Vis.
knez *Arsenije Karadjordjević,*
rodj. 16. trav. 1859. u Temišvaru.

Sin njegov Njeg. Vis. knez
Pavle Karadjordjević, rodjen
27. travnja 1893. u Petrogradu,
vjenčan 22. listopada 1923. sa
grčkom kneginjom *Olgom,* rođj.
29. svibnja 1903. u Tatoju.

Stogodišnjak o g. 1926.

Hvaljen Isus! Rode moj mileni!
 Evo mene u pohode vami,
 Ta prošla je već godina dana,
 Kako nisam besidio s vama;
 A to su mi časi najmiliji
 I kan' da sam baš tad najsrčniji:
 Kad se nadjem u vašemu krugu,
 Zaboravim na svu svoju tugu
 Koju dost put u svom srcu ćutim
 Kad svog roda tužan udes slutim.
 No pošto se ritko sastajemo,
 Da razgovor bratski provodimo,
 Zato, braćo, svi sad ajte amo
 Da u kolo skupa posidamo,
 Da vam pričam što sam naučio
 Starostavne knjige kad sam štio:
 Kakvoj da se nadamo godini
 Pri žarkoga Sunca vladavini?

O godini kojom **Sunce** vlada,
 Ovako se po tim knjigam gata:
 Da su **sušne** osridnje vrućine
 Te se ne zna ni lita ni zime;
 Da nam malo kiše donošaju
 A baš mlogo ni roda ne daju.

Proliće će biti sridnje ruke,
 Ni radosti — u njem — a ni tuge.

S početka je vlažno pa nestalno,
 A kasnije radi suše žalno,
 Te napokon i mrazom se priti
 Ne daj Bože da nam trud uništi.

Lito će nam biti suho dosta,
 A po noći kan'da zima posta,
 Bit će dosta hladno i nestalno,
 Do llinja uvijek neugodno,
 A tada će naći se i kiše
 Te i toplih dana sve to više.

Jesen će takodjer biti sušna,
 Inače pak lipa a ne ružna.
 Samo što se za rana mraz javlja
 I s njim odmah i zima pripravlja.
 U studenu — u prkos imenu —
 Nadat se je još litnom vrimeu.

Zima dosta rano će početi
 I sumorno vrime nam doneti,
 Sridinom će nešto popuštati
 O Pokladam dosta jaka biti;
 Te će trajat do ožujka tako,
 E, pa onda ko bi za njom plako?!

O plodovim što nam zemlja daje
 Stara knjiga ovako kazuje:
 Ječma, zobi da će biti malo
 Al zrno im biti će valjano.

A pasulja, graška i sočiva
 Na mršavom tlu baš malo biva.
 Sbog suše će ripa slabo rasti,
 Krumpir, kupus loše nam narasti.
 O pšenici još vam moram reći,
 Da i ona ne će vrlo teći;
 Al što bude — osobito raži
 Da će dobro pritezat na maži.
 Vinograd će uroditi lipo
 I dati nam vino osobito.
 Ako smo š njim dobro baratali
 I u zgodno vrime ga štrapali.
 I voće će prilično roditi
 Osobito krušaka će biti.
 Šljiva, ora, trišanja i žira
 Urodit će braćo puna mira.
 Ribe će bit baš u sridnju ruku,
 Pa će postu ublažiti muku.

Ditrovi će najviše s istoka
 I sivera imat svojeg toka;
 A sa juga ili sa zapada
 Vrlo ritko il možda nikada.
 Kadšto će bit malo grmljavine
 I po zraku zuke, tutnjavine.

Bolesti će s prihlade bivati.
 Ter vrućice mlogim dodijati
 I još nike bole u stomaku,
 Bože! odbij nevolju svakaku.

* * *

Dosta tuge, malo radovanja,
 Javlja nam se iz ovog gatanja,
 A još taki gatalac nij' bio
 Koji bi se obvezati smio
 U gatanju svom da se ne vara,
 Već da je to sve istina prava.
 To s' nijednom jošter nije dalo
 Da bi baš sve onako ispalo,
 Kao što je on naprid javio
 A da nije ništa pofalio.

Ali čemu da s' ljudi nadaju?
 Kad za Boga vrlo malo haju,
 Kršu zakon Božji i crkveni
 Vladaju se ko da su pogani.
 Pa se ona rič osvidočava
 Koja no se nikada ne vara:
**Da obično kakovi su ljudi
 Baš onako i vrime im služi.**
 Moj narode savit ću ti dati
 Ded razmisli kog ćeš poslušati.
 Ja te ljubim poslušaj mi riči
 Starca slušat koristi i diči.
 Ne spominji vik vrimena prošla,
 Nego gledaj, kakva su nam došla:
 Biše slavni u boju nam stari,
 Braneć dom svoj, kao graničari,
 Sad je sablja: knjiga i motika,
 S njom nadvladaj, to će ti bit dika.
 Čuvaj dom svoj, a obitelj spori
 Tako će ti svanut dani bolji.
 Štedi novac svoj za crne dane
 Ne troši si blago na mijane!
 Trčilaže vrlo te već mame,
 S ledja grde, prid očima hvale,
 Al ne slušaj na lažu svakoga
 Više cini, slušaj sina svoga.
 Kako dobro čekaš od tudjina?
 Zar radji ti on od svoga sina?
 A nada sve slušaj Crkvu svetu
 I njezinu ti slidi planetu,
 Hvali Boga — moli mu se stalno
 Posla svoga obradjivaj marno
 Pa se ne ćeš nikada kajati:
 Dobro će ti gatanje stajati.

A sad s Bogom, dico obljubljana
 Mila braćo jednoga plemena
 Što je dobra, Bog vam svima dao
 A što je zla, od tog sačuvao!
 A ti sunce sa visine sini
 Nek se znade da Bog jošter živi!

HOĆEMO BOGA!

(MEDJUNARODNA KATOLIČKA HIMNA.)

Hoćemo Boga Djevice sveta
O slušaj Majko, vjere nam glas
Naša se molba diže i sreta
Na svome putu Tebe, svoj spas!

O, Majko blagoslovi
Žive nam vjere jek
Hoćemo Boga za Oca svoga,
Hoćemo Boga za kralja vjek!
Hoćemo Boga za Oca svoga,
Hoćemo Boga za kralja vjek!

Hoćemo Boga. Dušmani brojni,
Protiva Bogu podižu bijes;
I protiv Krista u red su bojni
Stali i pale idolu krijes!
O, Majko, — — —

Hoćemo Boga u svoje škole,
Nek blista Križa presveti trak;
Hoćemo djecu koja se mole.
Kršćansku kuću, kršćanski brak!
O, Majko — — —

Hoćemo mladež iskrenu smjelu,
Nek djevu resi ljiljana čar;
Hoćemo Boga pri svome djelu,
Hoćemo žive muževnosti žar!
O, Majko — — —

Hoćemo Boga, tamo gdje sude;
Neka nam zakon prodahne On;
Gdje je vjenčanje, neka ga bude,
I kada zadnje zazvoni zvon!
O, Majko — — —

Hoćemo Boga i Crkvu svetu,
Nek satre vruga istine glas;
Nek Jedna vlada po cijelom svi'etu
Jedino po njoj vječni je spas.
O, Majko — — —

Hoćemo Boga, kada se zmije
Podigne izrod lažan i ljut.
Katolik dušom, srcem se bije
Kad rimski papa kazuje put.
O, Majko — — —

Hoćemo da nas presvetog Hljeba
Okr'jepi često nebeska slast!
Isusu Kristu pričesnom treba,
Da se kod ljudi pribavi čast.
O, Majko — — —

Hoćemo Boga, zavjere stare
Presadi, Majko, na sveto tlo;
Hoćemo Boga, Tvoje oltare,
Djevice sveta, Bog hoće to!!
O, Majko — — —

Nekoliko riječi umjesto predgovora

Veliko oduševljenje, zanos i veselje kojim su svi naši čitatelji pozdravili ovaj čisto katolički smjer naše „Subotičke Danice“ — napunja nas osobitom utjehom i zadovoljstvom.

Gledajući, kako s dana na dan kod naših Bunjevaca i Šokaca nestaje prave, iskrene pradjedovske vjere, toga jedinog izvora kreposnih i značajnih ljudi, — uložismo sve svoje sile, da tu vjeru povratimo onima, koji su je izgubili, oživimo u onim dušama, u kojima je kao pritajena žeravica tinjala, a još jačom i većom učinimo u onima, koji su kao u svome djetinstvu, tako u svojoj mladosti, u muževnosti i u svojim starim danima ostali vjerni Bogu svome, vjeri svojoj.

U tu svrhu se poslužismo najsavremenijim, najmoćnijim i najuspješnijim sredstvom: *štamptom*

Sa hiljada i hiljada primjeraka, kao sa neko hiljada i hiljada glasova u svojim raznim publikacijama dovikivali smo i još ne prestajemo vapiti čitavom narodu našem vjernom Bogu i njegovoj Crkvi:

„Bunjevci i Šokci! katolici! zbacite sa sebe mlitavost i mlakost i ne mislite samo na svoje udobnosti, ne mislite samo na same sebe!

„Gore srca!

„Sudjelujte s nama oko probudenja katoličke svijesti bunjevačko-šokačkog roda, po kojoj i s kojom naš rascjepkani i potlačeni narod može jedino da postane jak i slobodan u pravom smislu riječi! Okupite se oko zastave *Križa*, koji je nama dao sve što imamo i što je još preostalo slave, veličine i moći naše! Rušite oko sebe okove vjerskog nehaja i liberalizma, koji nam pripravljaju grob! Izbacite iz kuće vaše bezbožne knjige i novine, te preteče propasti i smrtnog opijela našega!

„Gore srca!

„Pa budući da stotine i stotine vaše zaslijepljene braće i sestara neprestano rade, kako da sa čela majke naše — majke Hrvatske zbace Križ — neka svagdano vas na hiljade i hiljade gromko klikne:

„*Za krst časni i slobodu zlatnu pripravni smo i umrijeti...*“

* * *

Objelodanjujući i ove godine po četrdeset i trećiput našu „Subotičku Danicu“ pružamo ti mili rode bunjevačko-šokački bojovno sredstvo, kojim ćeš se sigurno vrlo uspješno služiti za obranu svojih vjerskih načela.

Mi niti za čas ne dvojimo, da će svaki od vas — a ima vas oko dijestotine hiljada — nabaviti sebi naš kalendar „Subotičku Danicu“.

Naći ćete u njemu sve, što vas je kadro oplemeniti, podučiti i zabaviti.

Priredili smo ga uz veliki trud i muku samo iz čiste ljubavi do tebe, mili rode bunjevačko-sokački, i da nešto doprinesemo za slavu Božju i trajni napredak mile nam domovine.

Tiskovno društvo „Alfa“.

Bunjevci u Rimu.

Poziv.

Usred buke poganskog materijalizma, u vremenu kada starsti i pokvarenost vladaju svijetom, u danima kada izgleda da je u svijetu prezrena i zadnja čudoredna i duševna vrijednota, u Rimu se otvaraju vrata Svete godine i Veliki Svećenik poziva svoje vjerne diljem svijeta: „*Pospite glavu pepelom, obucite se u haljine sive, odbacite zlato i bogatstvo i činite pokoru, jer se približuje kraljevstvo Božje*“. I glas Velikog Pastira odjeknu svijetom, sličan glasu proroka Danijela u poganskoj Ninivi. I kao što Ninivljani poslušашe glas Velikoga Prororoka, tako se i Bunjevci odazvaše glasu Velikoga Pastira.

Papinstvo.

Al ko je taj, koji se usudio da u ovim danima poganstva i materijalizma, raspojasanih strasti i izbezumljenih mržnja pozove narode na pokoru i post; ko je taj, koji se je usudio da pozove i pobjednike i pobijedjene, da zajedno dodju pod isti krov svoga zajedničkoga Oca i da tu zajedničkom pokorom i molitvama izprose mir i blagoslov za Evropu i svijet? A ko bi to mogao da bude, ako ne Papa? I ako onima, koji ne znaju dublje da gledaju, izgleda, da je papinstvo danas blještavi ostatak onoga, što je negda bilo, onaj koji zna da zapaža sve ono što se u svijetu zbiva, ali ne samo vani, već koji zna zapaziti što se događa unutra, u dušama pojedinaca i naroda, taj će zapaziti, da papinstvo još uvijek predstavlja najveću moralnu silu na svijetu. Milijuni, koji su na poziv Velikog Pastira pohrlili u Vječni grad, da prose mir i zadovoljstvo svojim dušama i cijelom svijetu, ti milijuni su posvjedočili najbolje, da li ima još na svijetu veće moralne sile od one koju predstavlja papinstvo. Jer iako je papinstvo u izvjesnim trenutcima povjesti izgledalo na rubu propasti, ono je uvijek sačuvalo svoj auktoritet i svoju moralnu moć. Papinstvo je Crkva oni se ne mogu rastaviti, oni su istovjetni pojmovi, a Crkvi je Krist obećao svoju pomoć do svršetka svijeta i Kristova riječ mora da se ispuni: „*Nebo i zemlja će proći, ali riječi moje ne će proći*“.

Polazak.

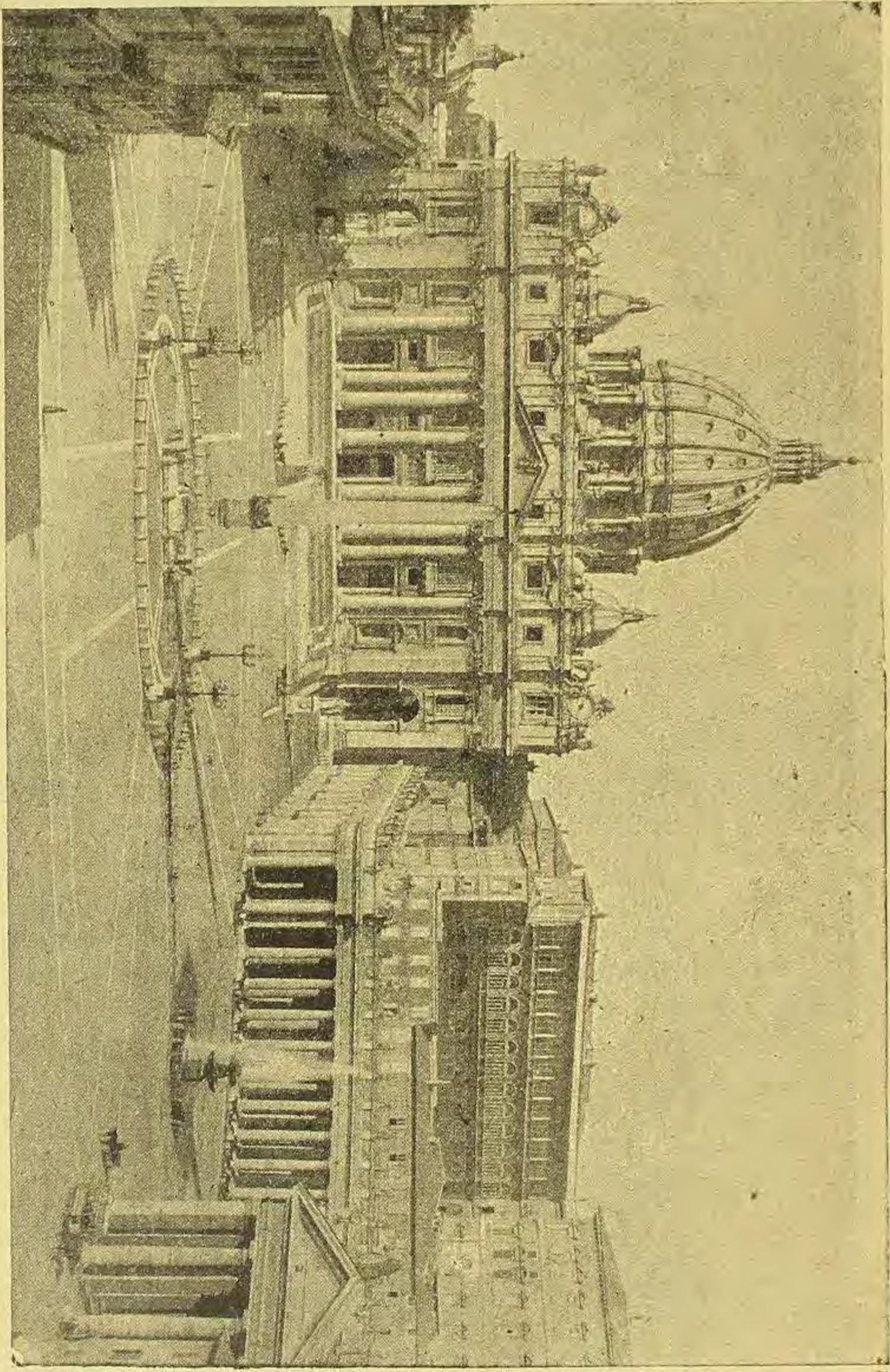
Već dva-tri dana prije 25. svibnja opažala se neka vanredna žurba i komešanje u Subotici, spravljaју se hodočasnici u Rim. Kuferdžije i košaraši napravili su sjajne poslove a i oštalim trgovcima nije išlo loše. Svaki gleda da se dobro obskrbi, ma da je i hodočasnik, ne će da idje u starom, osobito ženske: to sam sašila za Rim.

Napokon osvanu 25. svikanj, dan polaska. Da smo mogli natirali bi sunce, ko cager na satima, da prije zadje, da se već krećemo.

Poslije podne u 6 sati iza kratke molitve i blagoslova u katedrali sv. Terezije krenusmo skupa na kolodvor. Široka Jelačićeva ulica zaglavila se od tolikog mnoštva. Pokrenula se sva Subotica i onaj kome niko ne odlazi i taj je došao da isprati rimske putnike. Oko 8 sati bijasmo

već svi u vlaku, još samo časak, pa da krenemo . . . Nešto, još do sada ne osjećano steglo nas oko srca, same se oči rose . . . Ostaviti svoje mile i drage, svoju djecu, svoje roditelje, svoje siromaštvo, pa se otisnuti u tuđi svijet 10-12 dana, Bože! šta se može za to vrijeme dogoditi!

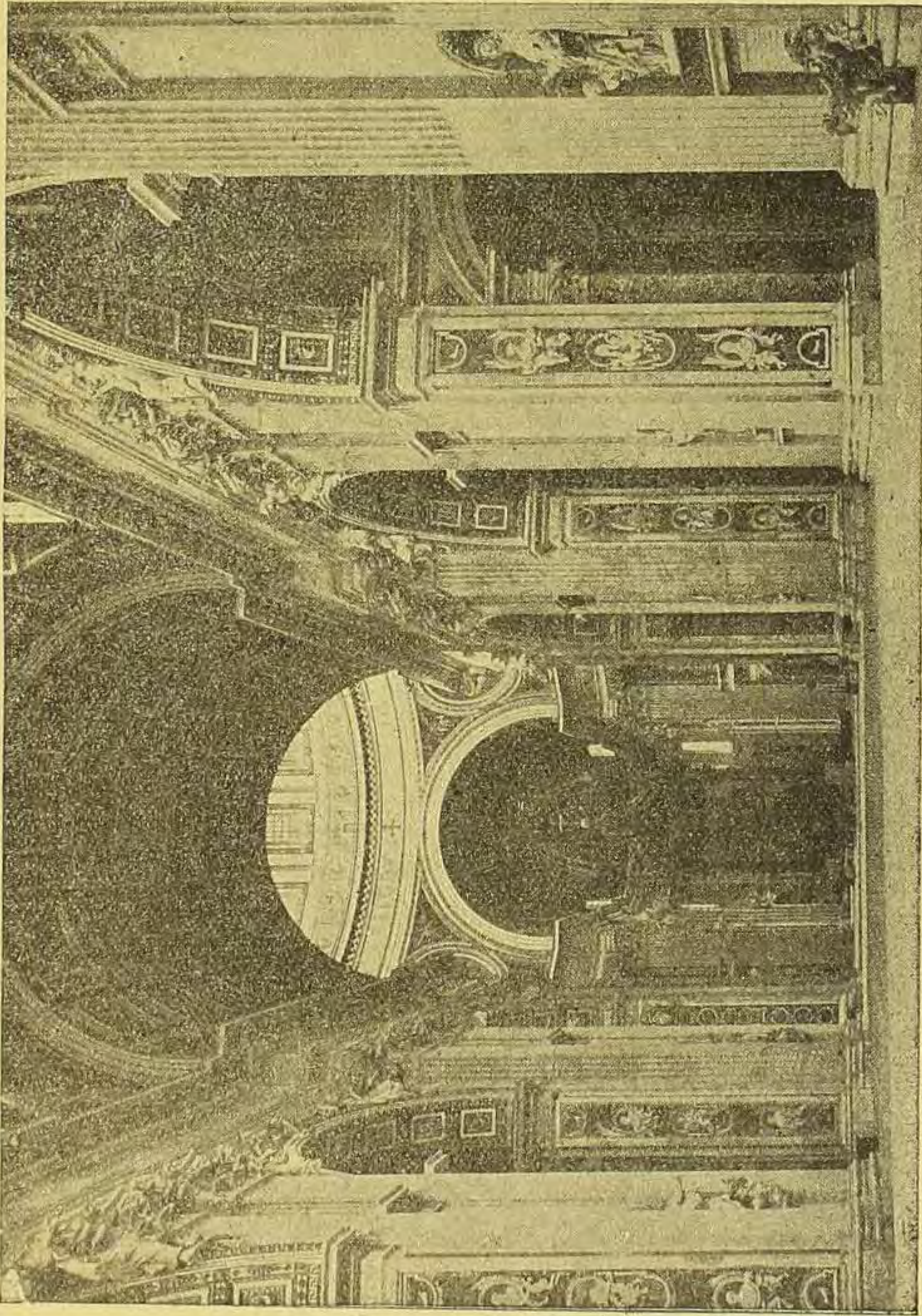
Trg sv. Petra s crkvom i Vatikanom.

Ali ljubav prema svetome Petru i njegovom nasljedniku sv. Ocu papi, savlada i to i mi se oprostimo sa svojim, pa se predasmo volji Božjoj: pa šta Bog da. Vlak zviždnu, još jedan pogled, jedan uzdisaj, pa s Bogom Subotico . . .

Od Subotice do granice.

Opisivati sav put od Subotice do Rima nije naš cilj, ta mi nijesmo izletnici mi smo hodočasnici, koji smo u prvom redu zato se krenuli na ovaj put, da se poklonimo sv. Ocu i zadobijemo sve one jubilejske oprostite, koje nam naša sv. Crkva tijekom Svete godine dijeli. Sve

Crkva sv. Petra iznutra.

ostalo je tek onako nuzgredno. A drugo što nas u opisivanju steže, jeste maleni prostor naše „Danice“, tu bi trebala cijela knjiga a ne samo par stranica.

Prva postaja nam bijaše naš bijeli Zagreb, kamo smo stigli oko 9 sati izjutra. Tu smo slušali sv. misu u svetištu Srca Isusova, razgledali grad, objedovali, te se u 1 sat poslije podne krenuli dalje.

Na Rijeku, našu jadnu siroticu, stigismo u 8 sati na večer. Ma da je bilo već kasno, ipak smo pohodili kapucinsku crkvu, koja je gradjena krvavim znojem hrvatskog naroda, a sad ju drugi uživa. U pol 10 noću krenusmo dalje da u jutro osvanemo

u Veneciji.

U onoj Veneciji koja je svoju moć, svoju ljepotu, svoju slavu i sjaj sagradila krvlju, suzama i žuljevima hrvatskog naroda, a podržavala ju hrvatskom sabljom i desnicom. Za uzvrat svega toga uništila je cijelo Hrvatsko Primorje, isjekavši tamo sve šume, tako da je ondašnji narod ostao bez zadnje korice kruha.

Stignuvši u Veneciju odvezosmo se ladjicom preko *Canal grande* na Trg. sv. Marka. Canal grande je najljepša mletačka vodena ulica, duga do 4 km. a široka između 40 do 70 m. Tu su sagradjene najljepše palače, a preko njega vodi više mostova, od kojih je najkarakterističniji *Ponte di Rialto*, koji je sagradjen u jednom luku od mramora u 16. stoljeću a na njemu se nalaze razne trgovine.

Trg sv. Marka najljepši je trg na svijetu. Tu je crkva sv. Marka s pet kupola, njoj na lijevo toranj s urom *Torre dell Orologio*, te napokon zvonik sv. Marka *Campanille*. Zvonik se srušio dne 14. srpnja 1902., te je podignut i na 25. travnja 1912. posvećen novi zvonik sasvim jednak starome. Visok je 98 m. a može se sada uzaći na nj liftom odakle je prekrasan pogled na cijelu Veneciju. Toranj gradske kuće u Subotici mnogo naliči na zvonik sv. Marka.

Crkva sv. Marka, kako danas izgleda potječe iz g. 1420. Ima petera vrata, urešena je bogatim mozaikima a pred srednjim se prozorom ističu četiri konja od zlatne mjedi, koji potječu iz Carigrada, a resili su negda Neronov slavoluk. Crkva ima oblik grčkog križa, tri uzdužne i tri poprečne ladje. Preko 500 mramornih stupova nosi ovu gradjevinu. Desno kod ulaza je škropionica od porfira iz 15. stoljeća; u srednjoj ladji lijevo iza trećeg stupa tabernakul iz 13. stoljeća. Ispod glavnog oltara nalazi se grob sv. Marka Evandjeliste. Znamenita je još sakristija, krstionica, riznica i mnoge kapele u toj crkvi.

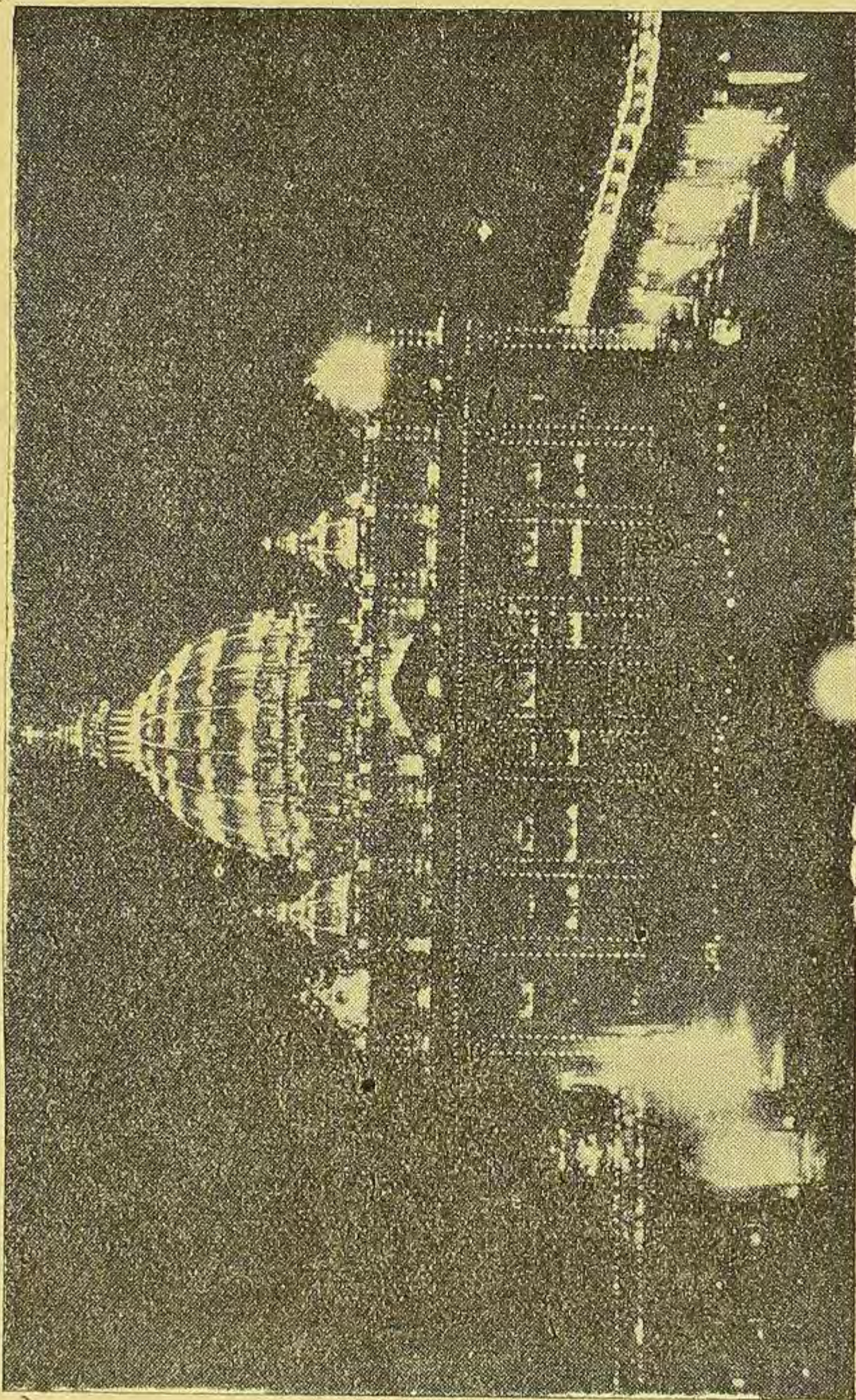
Na istom trgu nalazi se i palača mletačkih duždeva. Potječe iz 9. stoljeća te je jedna od najljepših gradjevina u Veneciji. Opisati samo ovu palaču sva naša „Danica“ ne bi dostajala. Glavni je ulaz *Porta della Carta* uz crkvu sv. Marka. Ima statue četiri kreposti: ljubavi, nade, mudrosti i jakosti. Kroz ova se vrata ulazi u arhitektonski krasno dvorište, a njoj nasuprot nalazi se stubište divova *Scala del Giganti*, na kojem su bili duždevi krunjeni, a dužd Faliero smaknut. Kroz nj dolazi se na zlatno stubište *Scala d'Oro*, kroz koje se ide u gornje spratove k pojedinim dvoranama, koje sadrže umjetnine velike vrijednosti. Iz ovih dvorana vodi Most uzdisaja *Ponte dei Sospiri*, kuda su utamničeni bili vodjeni do zloglasnih zatvora u više spratova. Mnogi je Hrvat zaglavio u tim zatvorima.

U podne ostavismo Veneciju te se krenusmo prema gradu svetoga Antuna

Padovi,

kamo smo stigli u 1 sat poslije podne. U Padovi pohodismo crkvu velikoga čudotvorca sv. Antuna Padovanskog. Tu nas je dočekaio jedan Franjevac Hrvat, koji nam je držao večernjicu i protumačio sve znamenitosti crkve.

Osobito je krasna kapele zvana *Cappella del Santo*, koja je gra-

Rasvjeta crkve sv. Petra na Duhove.

djena u 16. stoljeću. Na zidovima ima devet visokih reliefa, koji pokazuju zgode iz svečeva života. Dok u oltaru koji je okićen mnogim zavjetnim slikama, počivaju svečeve kosti. Još je osobito spomena vrijedan *moćnik*, gdje počivaju mnoge svete relikvije, među njima i *jezik sv. Antuna*.

Tačno u 5 sati poslije podne krenusmo se preko Roviga, Ferrare, Bologne, Pistoje, Firenze, Arezza, Chiusia, Orvieta, Orte u

kamo smo stigli oko 9 sati izjutra. Na kolodvoru nas je dočekaao presvj. g. Lajčo Budanović ap. admin. u pratnji tajnika preč. g. Dr. E. Hampel. Nakon smještenja po stanovima i što smo se malo uljudili prvi je pohod bio sv. Petru. Već u dva sata počeli smo se sakupljati na trgu pred crkvom. Tačno u 3 sata dodje i presvj. gosp. Lajčo Budanović ap. adm. te nas uvede u crkvu sv. Petra da obavimo jubilejski posjet i pobožnost. (Presvj. gospodin nas je vodio i u druge tri crkve na jubilejski pohod.)

Crkva sv. Petra izvana, na prvi pogled ne izgleda tako veličanstveno, al iznutra upravo zadivljuje sa svojom veličinom, krasotom i umjetnošću.

Na ovom mjestu gdje stoji sada

crkva sv. Petra

najveća i najveličanstvenija crkva na svijetu, stajala je nekoć stara crkva, koju je sagradio car Konstantin Veliki na molbu pape Silvestra. Stara crkva bijaše manja od sadašnje za 74 metra, vrlo lijepo urešena slikarijama i mramornim stupovima. Ispod stare (kao i sadašnje) crkve protežu se t. zv. vatikanske katakombe, t. j. podzemni hodnici s grobovima kršćana prvih vijekova, koji su željeli biti pokopani u blizini sv. Petra. U srednjem vijeku bilo je sagradjeno mnogo omanjih crkava i samostana uz crkvu sv. Petra, nu sve je to moralo ustupiti mjesto današnjoj crkvi.

Nikola V. (1447—55.) videći kako će doskora pasti zidovi stare Konstantinove crkve, zamisli kako će staru crkvu nešto popraviti, a nešto nova sagraditi, nu on umre iza 3 godine. Pavao II. prosljedi popravku i novu gradnju, ali tek Julije II., poduzetan u gradnjama, zauze se, da se poruši stara crkva i sagradi nova, koja bi bila dostojna kršćanskog svijeta. Bramante napravi nacrt i začne radnju. Napokon Michelangelo preuze gradnju, te ispravi u koječem nacrt. Gradilo se neprestano, nu tek 18. stud. 1626. mogao je Urban VIII. posvetiti novu crkvu, 1300. godine iza utemeljenja stare Konstantinove crkve. Cijela gradnja stajala je preko 130 milijuna forinti.

Pročelje crkve široko je 117 metara, visoko 50 metara; stupovi pročelja visoki su 27 metara.

Na pročelju su ogromni kipovi svih 12 apostola osim sv. Petra, a u sredini Isukrst i sv. Ivan Krstitelj. Predvorje pred crkvom dugačko je 118 m. a visoko 19 m. Na lijevoj strani je kip Karla Velikoga a na desnoj cara Konstantina.

U crkvu vode petera vrata, od kojih su jedna urešena, sv. Križem tako zvana *Porta santa* — zazidana, a otvaraju se samo za vrijeme sv. Godine. Mi prodjosmo kroz njih. Čovjek kad unidje u crkvu sv. Petra, ne opaža odmah njezine veličine i krasote.

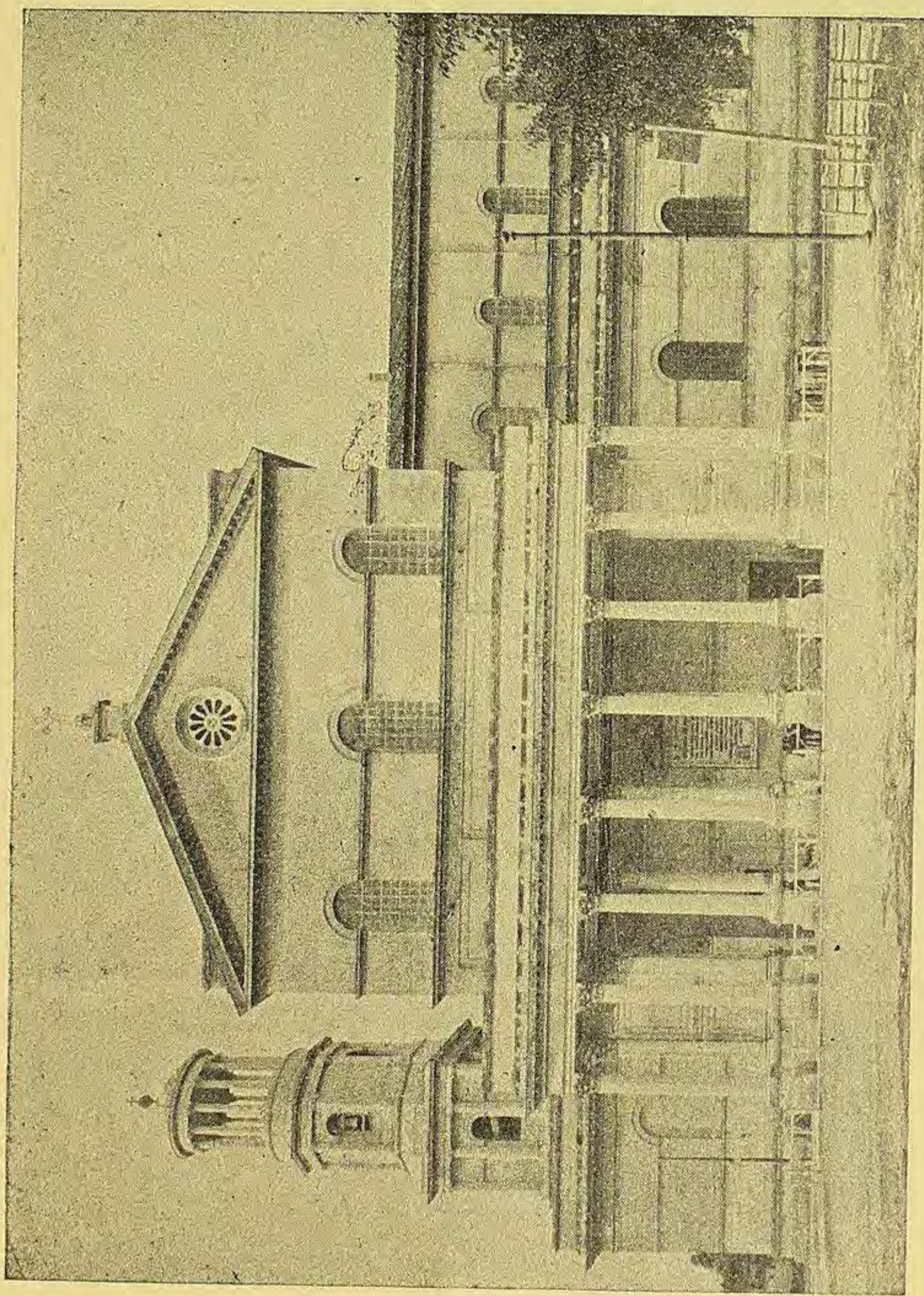
Crkva sv. Petra visoka je (nad grobom sv. Petra) 117 metara, duga 186 metara. Dok je dakle crkva sv. Petra duga 186 m., crkva sv. Pavla u Londonu iznaša 158 $\frac{1}{2}$ metra, katedralka u Fiorenzi 149 $\frac{1}{2}$ metra, u Milanu 135 metara, u Bolonji (S. Petronio) 133, Sv. Pavla u Rimu 128, sv. Sofije u Carigradu 110 metara.

U samu crkvu može se smjestiti preko 60 hiljada ljudi.

U crkvi ima 8 velikih i sjajnih kapela sve jedna ljepša od druge, a osim toga obilje drugih umjetnina: kipova i slika. Sve to opisati, kako već rekoh ne bi dostajala cijela knjiga.

Kapelica presv. Sakramenta, koju smo prvu pohodili, imade sjajno,

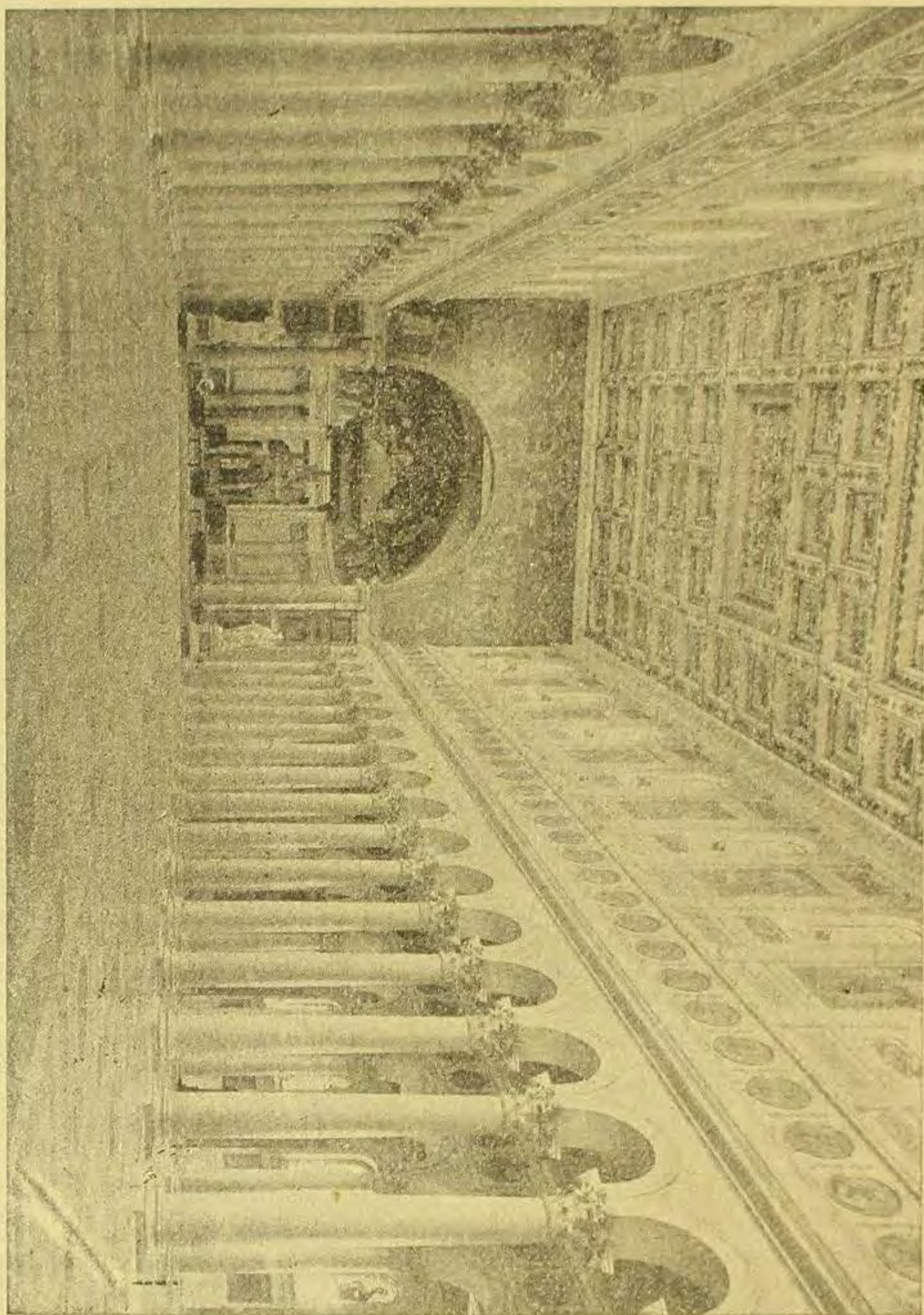
Crkva sv. Pavla izvana.

zlatom protkano svetohranište. U ovu kapelu postavljaju pape, kad mrtvi leže na odru, prije, nego li ih sahranjuju u grobnice.

Osobito je krasan i skupocjen grob sv. Petra pod velikim oltarom. Ko munjom ošinuti i bez dogovora, popadasmo na koljena pred kamenom ogradom Petrove konfesije. Ponos: „Ja sam katolik“, — nigdje se življe ne ozivlje u duši čovječjoj, nego li upravo na grobu sv. Petra. Sam oltar konfesije posve je jednostavan. Imade na njemu tek šest

svijeća, a u sredini križ. Stoji pod sjajnom nebnicom od pozlaćene mjedi, osovljen na četiri ogromna pilja od kovine. Čelo oltara diže se krasna Berninijeva umjetnina, sjajeći se od zlata, a prozvana katedrom sv. Petra, u njoj se čuva prava hrastova katedra ili sjedalo, s kojeg je još sv. Petar u Rimu naučavao Kristovo evandjelje. Sa ove katedre

Crkva sv. Pavla iznutra.

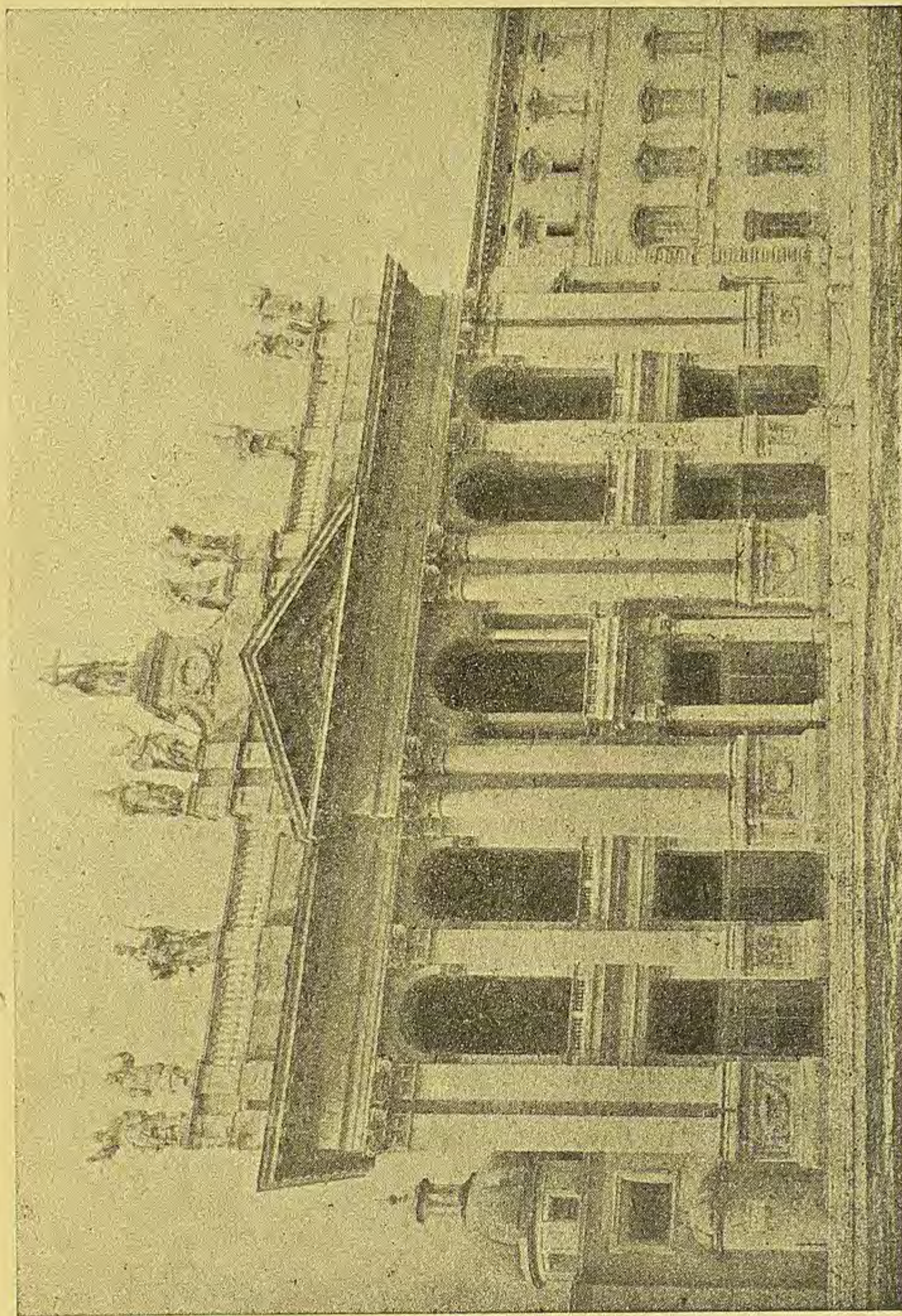
govori sv. Otac papa, prosvijetljen Duhom svetim, kada tumači kakovu istinu vjere i kada izdaje kakovu dogmu za vjerovanje svemu svijetu.

U konfesiji, koju okružuje krasna mramorna ograda, na kojoj u danu i u noći gori preko stotine kandelabra, sačinjenih od mjedi i bogato pozlaćenih, nalazi se grob sv. Petra, gdje je sahranjena polovica tijela sv. Petra i Pavla, dok je druga polovica u crkvi sv. Pavla, a njihove glave nalaze se u crkvi sv. Ivana Lateranskog.

Sadjosmo dolje pred grob, — gdje se gledajuć iza zlatne rešetke

ostanke sv. apostola — vruće pomolismo Bogu za se, za svoje žive i mrtve i za naš bijedni narod da ga Bog sačuva od svakoga zla i napasti.

Pred crkvom nasred trga, stoji 25 metara visoki stup od granita, s križem na vrhu u kojem se nalazi komadić križa Kristova, vele da je težak i preko 350 hiljada kilograma. Stup se taj zove obelisk. A dade

Crkva sv. Ivana Lateranskog izvana.

ga prenijeti iz Kaligulova cirkusa na sadanje mjesto papa Siksto V. god. 1586. troškom od 80 hiljada forinti ondašnje vrijednosti.

Uz velebnu crkvu sv. Petra nalaze se i palače vaticanske, u kojima su pape počeli stanovati od g. 1377. za pape Grgura XI., kad se povratio iz Avinjona. Do g. 1309. stolovali su pape u palači lateranskoj. Ukupni broj soba u Vatikanu računa se na 11 hiljada sa 8 velikih i širokih stubišta i 22 dvora bez muzeja, dvorana i kapela.

Crkva sv. Pavla.

Dva kilometara daleko od sjevernih gradskih zidina diže se lijepa crkva sv. Pavla na istom mjestu, gdje je Apostol naroda bio pokopan. I nju je utemeljio Konstantin. 15. srpnja 1823. potpuno ju je uništio požar i s njom sve bogatstvo, mramorje, mozaike i slike, kojima su ju razni pape bili obogatili. Ipak Lav XII. g. 1825. poče ju iznova graditi. Pijo IX. posveti je 10. prosinca 1854. prigodom proglašenje Neoskvrnjenog začeca bl. Djevice Marije. Bila je potpuno dovršena oko g. 1908. Kažu, da je ovo najljepša i najbogatija rimska crkva.

Unutrašnjost je na 5 ladja, uzdržanih od potpuno bijelih i čistih mramornih stupova. Tlo je isto od polikromog mramora. Povrh stupova u visini su slike u mozaiku svih papa od sv. Petra pa do danas.

Papinski oltar čisto gotskog stila pokriven je baldakinom, koji uzdrže 4 stupa od žutoga istočnog alabastra. Ovo je bio dar egipatskog potkralja papi Grguru XVI. Temelji su ovih stupova od malahita, dar ruskog cara Nikole I. U apsidi su mozaici iz III. vijeka, a tlo je popločano raznim skupocjenim mramorom.

U njoj je rijetkost, koje nema u nijednoj drugoj crkvi, naime kandelabar u mramoru, ostatak od stare crkve. Zvonik je sv. Pavla u baroknom stilu sa kalotom mjesto kupole. Nedaleko za 1 klm. nalazi se mala crkva sv. Pavla, zvana *Alle tre fontane*. Na ovom mjestu je bila odsječena glava sv. Pavlu. Kad je sv. glava pala na zemlju, učinila je tri skoka i na sva tri mjesta provrijela je živa voda, koja se danas nalazi u unutrašnjosti crkvice u obilnoj mjeri. Ovdje se nalazi i stup, za koji je bio vezan sv. Pavao.

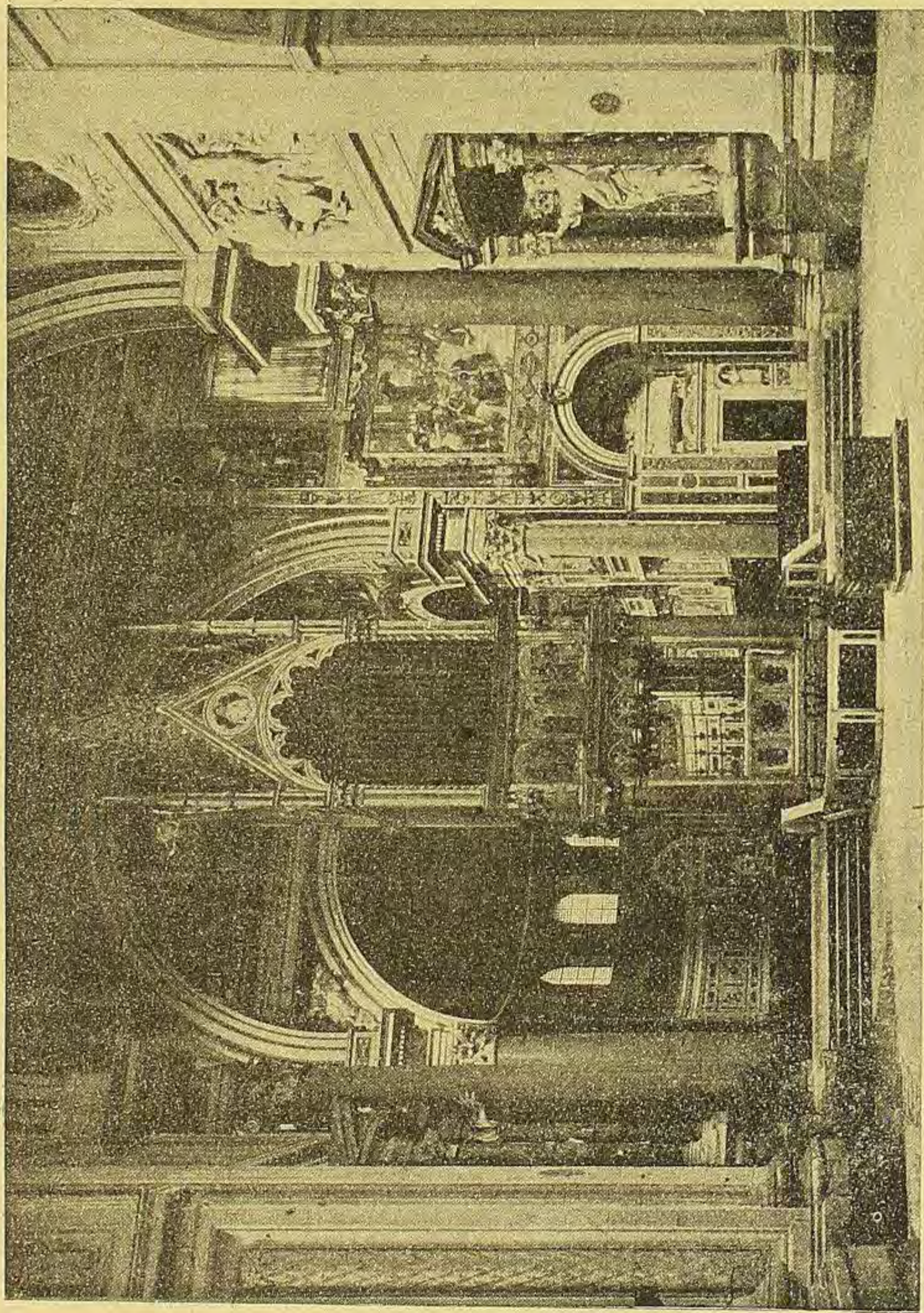
Crkva sv. Ivana Lateranskog.

I ovu je crkvu utemeljio Konstantin. Združena je sa palačom lateranskom, gdje su stolovali pape do g. 1309., odakle su se bili za 70 godina preselili u Avijon u Francuskoj. Pošto je ovo bila prva crkva svih kršćana na svijetu i grada Rima, prozvana je *Ecclesia urbis et orbis, omnium ecclesiarum mater et caput.*¹ Bila je uništena od požara 1308. Klement V. ju je obnovio oko g. 1312. No opet je bila uništena od požara. G. 1367. Urban V. ju je iznova sagrađio, a kasniji pape su je obogatili i ukrasili.

Ova je bazilika sa 5 ladja. U sredini je veliki papinski oltar u gotskom stilu. Ovdje su sahranjene glave sv. Petra i Pavla. Na ovom oltaru ne smije nitko govoriti misu osim sv. Oca. Prigodom ovogodišnje XVI. stogodišnjice Papa je dopustio svome vikaru-kardinalu, da mjesto njega na ovom oltaru drži svečani pontifikal. U srednjoj ladji ima 12 lijepih kipova 12 apostola. Kapela sv. Sakramenta ima vele lijepo sveto-hranište, bogata je sa 4 stupa od pozlaćenog bronca, koje je car Vespazijan donio iz Judeje u Rim. Tu se čuva i komad stola, na kojemu je obavio Spasitelj zadnju večeru. Ovdje se u vrhu vidi i zelena zastava „*sveca Muhameda*“, koja je bila zarobljena i odnesena Turcima u bici kod Lepanta.

¹ Majkom i glavom sviju crkava na svijetu.

Blizu ove bazilike nalazi se i glasovita crkva sv. Križa, zvana *Scala santa*. Tu se nalaze tako zvane svete stube. Te su stube pripadale dvoru Pilatovu u Jeruzolimu. Uz ove stube je Isus uzašao i sašao, kad je bio pred sudom Pilatovim. Ima ih 28. Sve su od bijeloga mramora. No sada su pokrivene drvom, a na mjestima, gdje su kapale kaplje

Crkva sv. Ivana Lateranskog iznutra.

krvi sa Isusove glave, umetnuto je okruglo staklo. Uz ove stube obično svi hodočasnici uzlaze na koljenima i poljube ona mesta, gdje je sv. krv kapala, God. 1575. stari papa Grgur XIII. uzašao je sam na koljenima uz ove stepenice, a za njim sv. Karlo Boromejski, pak svi prisutni kardinali i biskupi. Taj ganutljivi primjer poniznosti i bogoljubnosti vjerske obratio je mnogo protestanata.

Na vrhu ovih stepenica ima kapela zvana *Sancta Sanctorum*. U njoj ima prava slika Isusova lica, za koju kaže predaja, da ju je počeo slikati sv. Luka, a da ju je dovršio andjeo.

Crkva Gospe Sniježne.

Ovo je četvrta patriarkalna bazilika i jedna od najznamenitijih i najljepših crkava ; ujedno prva crkva koja je posvećena u Rimu bl. Djevici. (Sada imade u Rimu preko 80 Marijinih crkava.) O postanku ove crkve pripovijeda se ovako: Rimski velmoža Ivan nakani, jer djece nije imao, upotrebiti svoj imetak u kakovu dobru svrhu. Noću dne 4. kolovoza g. 352., ukaza mu se u snu bl. Djevica Marija, koja mu kaza neka sagradi crkvu ondje, gdje će sutra naći snijega. Isto ukazanje i iste noći imao je i papa Liberije. Sutra dan poslaše obojica svoje ljude, da traže gdje je pao snijeg. Taj snijeg nadjoše na brdu Eskvilinu, to jest ondje, gdje se nalazi sada crkva. Papa Siksto III. ju posveti g. 432. Narod ju je prozvao crkvom Gospe od snijega. Sada se zove „*Sv. Marija Veća*“ *S. Maria Maggiore*, jer je veća od svih drugih crkava, posvećenih Bl. Gospi u Rimu. Mnogi drugi pape su obogatili i ukrasili ovu baziliku. Zvonik, sagrađen od Grgura XI., najviši je od svih u Rimu. Crkva je duga 85 m., a široka 18. Ova crkva je najviše sačuvala svoj prvobitni i starodrevni oblik. Na tri je ladje sa jonskim stupovima od bijeloga mramora. Iza velikog oltara nalazi se u kristalu, urešenom srebrom, 5 daščica iz betlemske štalice, što su sačinjavale jaslje, gdje se Isus rodio. Pred ovim jaslicama gori 12 sjajnih kandelabera.

U ovoj crkvi svetkuje se na dan Sniježne Gospe svečanost sa tradicionalnim običajem. Iz najviše kupole na vrhu kroz cijelu pontifikalnu misu lepršaju zrakom bijeli listići mirisnog čemina i padaju na zemlju. Ovim se alegorično predstavlja padanje sniježnih pahuljica toga dana g. 352.

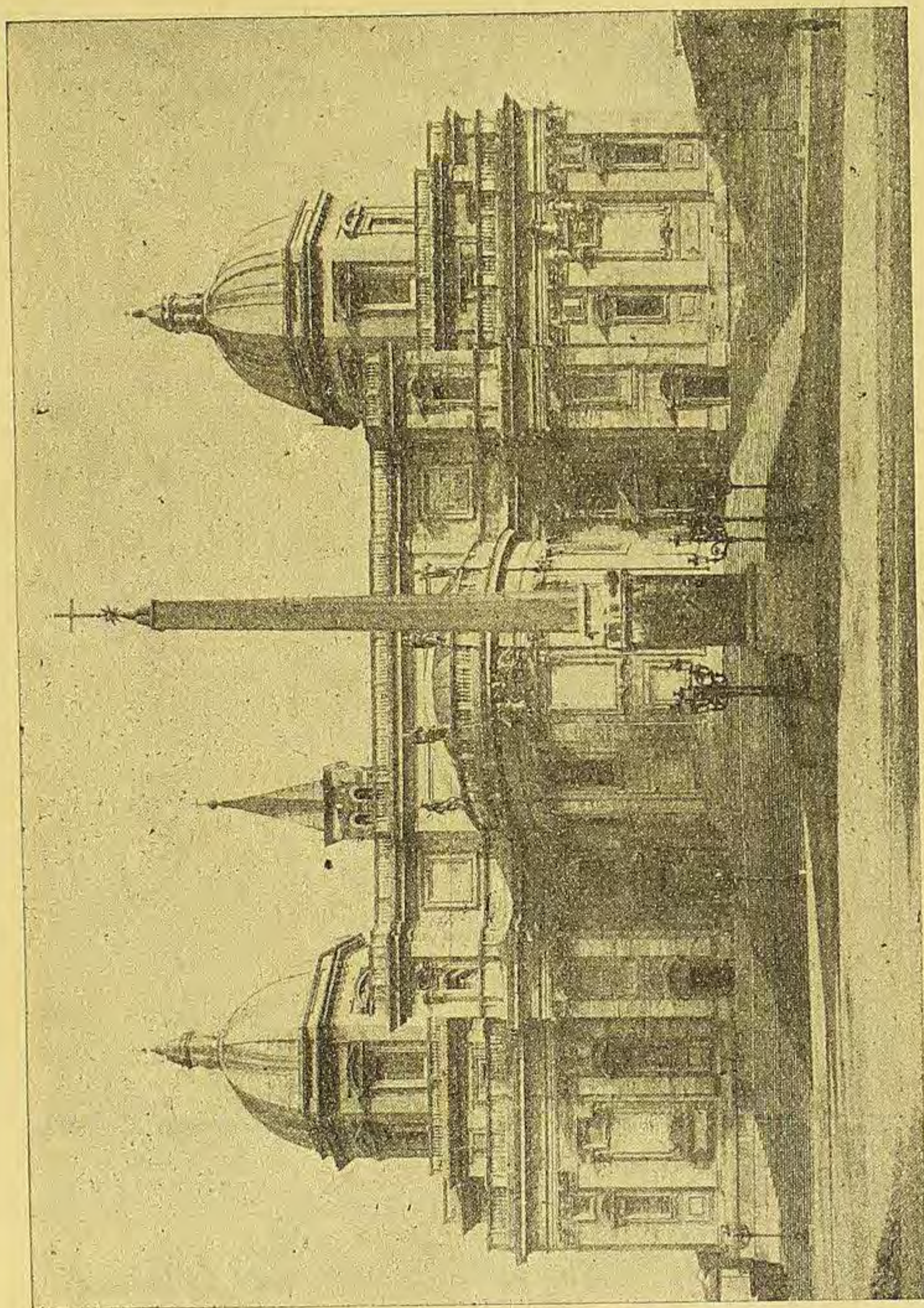
Na sjevernoj strani u lijevom krilu Sikstinske kapele nalazi se grob našeg zemljaka sv. Jeronima. Ovu je kapelu sagrađio papa Siksto V. i tu je njegov grob. Ima još i kapela zvana Borghese, a sagrađio ju je papa Pavao V. iz roda Boghese. Sva sjaje od bogatih i sjajnih dekoracija. Drži se, da je najbogatija od svih kapela na svijetu. Ovdje je slika Majke Božje od dragocjene vrijednosti, slikana od sv. Luke. Pred glavnim oltarom nalaze se sv. moći, kao na pr. glava apostola sv. Mateja, rame sv. Luke, moći sv. Marka i sv. Ivana apostola ljubimca Isusovog.

Druge crkve.

U Rimu ima osobito mnogo crkava, kažu da: *koliko je u godini dana, toliko je u Rimu crkava*. Sve ovo opisati, već sam više puta rekao, upravo nam je nemoguće. Bili smo još u vrlo mnogo crkava ali sve sigurno nijesmo obašli. Ta ni za mjesec dana se to sve ne bi dalo razgledati. Za nas Hrvate-katolike od velike je važnosti crkva sv. Jeronima sa zavodom istoga imena. I to je lijepa crkva, a nama tim ljepša jer je naša hrvatska. U zavodu sv. Jeronima nalaze se sada oni hrvatski kat. svećenici koji polaze više nauke u Rimu.

Katakombe,

ta riječ znači podzemno groblje. Druga se groblja zvalahu naprosto cemetria. Katakombe pokazuju najljepša vremena kršćanskog i crkvenog proljeća, kad je vjera bila tako jaka, ufanje tako sveto, a ljubav tako čista, kao kasnije nikada više.

Crkva S. Maria Maggiore izvana.

U tim prostorijama, isčezavala je varava veličina i moć rimskih imperatora i tirana, jer su katakombe bile prvi hramovi, škole, nečega većega, neprolaznoga, — vječnoga.

Katakombe to su pod zemljom iskopane ulice, hodnici i kapelice, gdje su se kao u nekim ogromnim podrumima sakrivali stari kršćani, kad su ih progonili poganski Rimljani. Trista godina živjeli su tamo prvi kršćani s papom i s biskupima gotovo samo u tim katakombama,

samo tu su mogli obavljati molitve i slušati sv. misu. Te su katakombe iskopane jako duboko, te ih ima tri sprata sve jedan pod drugim. Što su pogani više progonili kršćane, tim su se oni dublje u zemlji sakrivali, samo da mogu pribivati sv. misi i drugim kršćanskim pobožnostima. A današnji mnogi žalosni kršćani ne će da idu ni u crkvu. Neka u te svete katakombe dodju nevjernici i mlaki kršćani, pa neka se tu nauče — vjerovati . . .

Kod sv. Oca Pape.

Uoči Duhova 30. svibnja u jedan sat poslije podne došli su hrvatski hodočasnici u audijenciju sv. Ocu Papi. Skoro nas 4000 ušlo je u veliku dvoranu, gdje se drže crkveni sabori. Muški i ženske pristojno i tamno svečano odjeveni. Prisutni su bili svi naši biskupi pod vodstvom zagrebačkog nadbiskupa Bauera.

Sva je dvorena bila dupkom puna. Sve je uzbudjeno i šutljivo čekalo dolazak pape Pija XI. Napokon papinska garda prilazi i uzima svoje mjesto ispred papinskog prijestolja.

Kad je ušao uz sjajnu pratnju sv. Otac Papa na nosiljci, dvoranom zaori burno pljeskanje, mahanje šešira, ruku i rubaca. Ore se zaglušni povici: „Živio papa!“ Pio XI. ganut do suza, blagoslivljaše rukom mnoštvo hodočasnika iz cijele Jugoslavije. To je bilo slavlje prvog reda. Znamenito i najveće do sada hrvatsko hodočašće.

Kad je sv. Otac sjeo na svoje prijestolje, zavlada muk kao u grobu. Govorio je sa zanosom skoro jedan sat o dva jubileja: o opće katoličkom, a napose o našem hrvatskom. Kad je papa spomenuo naše kraljeve i knezove, napose Tomislava, zaori urnebesko pljeskanje. Triumf hrvatstva u znaku sv. Petra! Nadbiskup Bauer prikaza papi dar svih hrvata: prekrasan kalež i umjetnički izradjenu spomenicu, za uzdarje darova papa svima po jednu lijepu spomen-medaljicu sa njegovim likom. Rimljani ne pamte još ovako duge audijencije, koja je trajala preko 2 puna sata. Cijeli Rim s udivljenjem govori o Hrvatima. A Hrvati nikad ne će zaboraviti toga oduševljenja.

Papina misa.

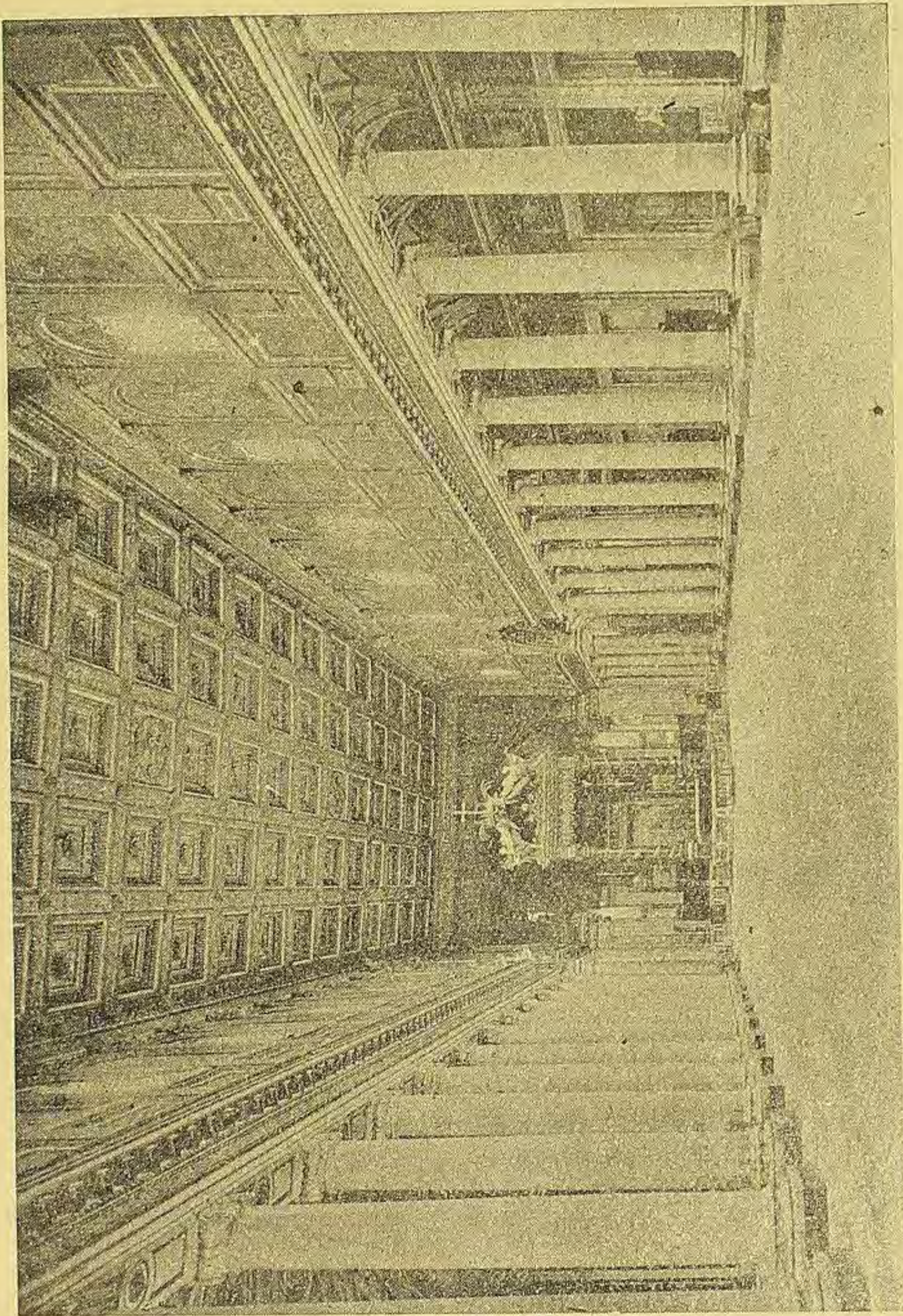
Sutra dan na Duhove služio je sv. Otac papa svečanu sv. misu s hrvatskim spomen-kalezom, te je sazvaio blagoslov na hrvatske katolike. Hrvati su u ogromnoj crkvi sv. Petra dobili počasno mjesto. Bilo je u crkvi dakako mnogo i drugih narodnosti. Glas papin raznosio je telefon bez žica po cijeloj velikoj crkvi, da su ga svi čuli. Papa je ušao u crkvu u velikoj povorci, u kojoj je bilo 120 biskupa, medju njima i crnačkih i kineskih i drugih. Meni se oči zališe suzama, kad sam u toj papinoj pratnji, medju drugim biskupima, vidio i našeg presvj. g. Lajču Budanovića ap. adm. Bože! je smo li mi Bunjevci mogli na to ikada i pomisliti, da će sin bunjevačke Nane doći do ovakog velikog dostojanstva.

Istoga dana u večer bila je crkva sv. Petra tako silno i sjajno rasvijetljena, kako nije bila još nikada, otkad postoji. Izgledala je kao neki ognjeni grad, koji se spustio s neba. Za tu je rasvjetu te jedine večeri potrošeno preko 250.000 lira, a to je preko pola milijuna dinara, pa vele, da su to platili Francuzi.

Misijska izložba i Vatikan.

Još smo imali prilike vidjeti i tako zvanu *misijsku izložbu*. Tu je prikazan život svijeta onih krajeva svijeta, gdje katolički misionari (širitelji vjere) šire kršćansku vjeru među neznabošce. Tu se vidi, kako se najveće kraljevstvo svijeta, kraljevstvo Božje, širi po svem svjetu bez

Crkva S. Maria Maggiore iznutra.

pušaka i topova, nego samo žrtvama i često mučeničkom krvlju najpožrtvovnijih propovjednika svete vjere.

Imali smo prilike razgledati takodjer i *Vatikan*, papine dvore. S polja se ni ne sluti kolike silne umjetnine kriju u sebi te stare vaticanske zidine. One divote i ljepote još nigdje ne vidjesmo, a sve su to sačuvali kršćanskim narodima na uživanje, rimski pape.

Povratak.

Još mnogo koječega imao bih opisati, ali prostor mi je sve manji, pa moram da svršavam. Na duhovski ponedjeljak noću u 12 sati ostavimo Rim, te se vratismo u našu domaju.

Usput smo svratili još u *Asiz*, grad velikog sv. Franje i sv. Klare. Pohodili smo njihove grobove i glasovitu crkvu *Porciunkula*, gdje je sv. Franjo god. 1207. izmolio *Porciunku'ski oprost*. Tamo se nalazi takodjer kapela, gdje je sv. Franjo umro, zatim vrtić, u kojem rastu ruže s krvavim lišćem. Predaja veli, da se je u njezino trnje bacao sv. Franjo, kad bi ga snašle napasti. Prečasni oci Franjevci darovaše nam po jedan listić, a mi ga ponijesmo kao milu uspomenu.

Isti dan poslije podne oko 5 sati stigismo u *Firencu*. I u ovom gradu ima mnogo lijepih umjetnina, ali nas je već izgarala želja za kućom i svojima, a oči nam se već umoriše od silnog gledanja, pa za to i nijesmo na sve već tako pazili.

U srijedu 3. lipnja poslije podne u 5 sati pridjosmo granicu te se zahvalismo Majki Božjoj Trsatskoj na sretnom putovanju i povratku. U četvrtak u večer u 12 sati stigismo u našu Suboticu bijelu.

Utisci.

Obilazeći po Rimu opazili su naši hodočasnici, da u Rimu nitko i ne pita za talijanskog kralja, koji takodjer u tom gradu stoluje, nego svi govore samo o papi. Papa je i tamo svima više nego talijanski kralj. Papa je u Rimu prvi, u koga upire oči čitav svijet.

Oko naših su hodočasnika obilazili stranci i novinari, koji su pitali odakle su. U iste je dane u Rimu bilo još 800 Slovenaca hodočasnika, oko 5.000 hodočasnika iz Poljske, 25.000 iz Francuske, 20.000 iz Sicilije, 3.000 iz Njemačke, 4.000 iz Nizozemske i Norveške, 8.000 Indijanaca i još mnogih. Svima je upadala u oči hrvatska trobojnica, koju smo nosili na prsima, pa su nas mnogi držali za Francuze, jer je i francuska trobojnica slična našoj.

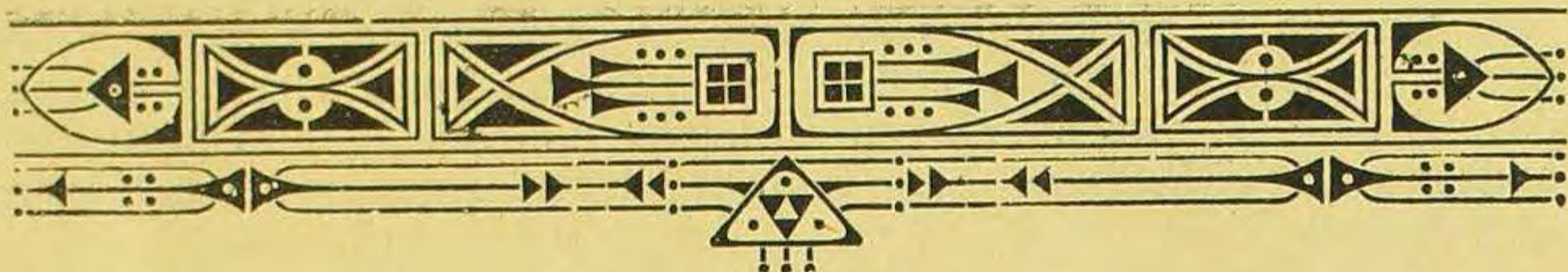
Cijeli ovaj hodočasnički put trajao je 10 dana i 12 noćiju. Vodja nam je bio preč. g. Ante Skenderović biskupijski kancelar i papijski komornik. Mnogi nijesu bili s njim zadovoljni, pa su mu prigovarali, al neka se preč. g. tješi s tim, da: „ko bi svem svitu napeko kolača“ i u svojoj varoši, a kamoli u tudjem svijetu. Mi mu zahvaljujemo što se toliko trudio za nas. Tužbe može biti jedino na centralni odbor zagrebački, koji se nije pobrinuo da i Bunjevci dobiju dovoljan broj vodiča, koji će njim znati protumačiti sve znamenitosti Rima.

Plod.

Svi smo se vratili jako umorni, jer smo mnogo morali obići, katkad smo hodali po 30 kilometara na dan, ako se uzme sve, kud smo sve po Rimu išli. Ali vratili smo se i puni oduševljenja za katoličku vjeru, jer smo u središtu Crkve dobili nove snage i novog svetog zanosa.

A sad treba od svega toga da i naš bunjevačko-šokački rod ima što više koristi. Ono sjeme oduševljenja, što smo ga mi hodočasnici donijeli iz grada sv. Petra, treba da se rasije po svoj našoj domovini i da donese divan rod. Treba da prionemo svi radu za katoličku vjeru i za katoličku misao, jer samo u tom je sreća i spas svim narodima.

J. P. Jablanović.

Djelovanje Franjevacu u Podunavlju i Potisju.

(1526—1926)

Naš narod vazda osobito poštovanje i odanost izkazuje prema Franjevcima. Sav život i opstanak naroda bijaše položen u ruke Franjevacu.

Oni su ga učili Boga moliti, oni su ga opominjali i svjetovali na ljubav i poštovanje prema svojim bližnjima; oni su ga upućivali i učili: kako treba zemlju obradivati, voće saditi i njegovati, stoku odhranjivati, jednom riječju kuću kućiti.

Oni su ga čuvali od svakoga zla i napasti; u bijedi i nevolji, oni su ga hrabрили, čuvali i branili.

Ako je trebalo sa kojega mjesta uklanjati se i sklanjati se u interesu sigurnosti ili materijalne probitnosti, to su fratrovi udešavali i izvršivali.

U ovim krajevima, u Podunavlju i Potisju, gdje mi Bunjevci sada stanujemo, već odavno stanovahu ovdje slavenska plemena (Bodrici, Iliri, Dalmatinci).

Glasoviti slav. historičar Šafarik tvrdi, a to i madž. pisci Hunfalvi, Fraknoi, Szentklárai, Szalai, Iványi, Dudás, Erdujhelyi, Grosmid priznaju, da su u Podunavlju i Potisju Slaveni još prije Rimljana stanovali.

I to se može posvjedočiti, da su nekoja naša plemena došla iz Dalmacije u Ugarsku sa kraljem Belom IV. 1242.; i da je kralj Matija pozivao i naseljivao naša plemena iz Herceg-Bosne.

A poslije muhačke bitke (1526.) dolaze naši predci sve to češće u Podunavlje i Potisje sad u manjim, sad u većim čoporovima.

Naseljivanje naših plemena nisu ni Turci sprječavali, jer su im radene ruke trebale i jer su se sa našim narodom bolje sporazumjeli, budući da je među Turcima mnogo Slavena bilo. Jedno vrijeme je paševao u Segedinu Mehmed Sokolović, koji je kasnije velikim vezir-rom postao.

Za vrijeme tursko (1526—1687) nije bilo svjetovnih dušobrižnika popova u južnim krajevima Ugarske. U to opasno vrijeme samo Franjevce nalazimo tu, kako oni sa najvećim požrtvovanjem „sokszor darócbán, mezitláb vagy bocskorban a legnagyobb veszélyben, önfeláldozással keresik fel messze vidéken a török elől elmenekült katolikus hiveket“.¹

¹ Rajzner: Szeged Története.

Osobito su mnogo neprilike pravili i Franjevcima i narodu našem turski vojnici i zvaničnici. Obično su tražili od fratrova razne darove, pa ako im želje svakom zgodon ne bijahu u dovoljnoj mjeri izpunjene, onda su siroti Franjevci bili i mučeni i tučeni i ne jedamput u tamnicu bačeni.

Ovaj zulum nisu mogli Franjevci mirnom dušom gledati, već su nosili svoje tužbe preko biogradskog i semendrijskog biskupa čak u Carigrad pred samoga sultana. I sa potpunim uspjehom!

God. 1640. Mehemed sultan potvrdi predšastnika svoga naredjenja, po kojem se dozvoljava i osigurava bosanskim Franjevcima slobodno kretanje u zaposjednutim krajevima i u obranu uzimaju proti turskim vojnicima i zvaničnicima.

Duhovni nadzor nad ovim krajevima izvršivali su biogradski i semendrijski biskupi. Pod Semendriju su podpadali banatski krajevi, a pod Biograd Podunavlje i Potisje do Budima i Djendješa.

Glavna mjesta, središta bijahu Segedin i Krašova.

God. 1582. temišvarski Madžari mole papu, da se za njih pošalje fratar, jer „aki köztünk vagon az is Dobrovski, hiják fra Dominicusnak, de az is nem tud magyarul prédikálni“. God. 1618. „Tugolin Jakab jezuita működik a temesvári illyr és magyar kath. hivek körében.“²

God. 1625. papa Urban VIII. imenuje semendrijskim biskupom Dubrovčanina fra Albu Rendjić i njemu povjerava nadzor nad krajevima od Tise do Temišvara i Krašove. God. 1572. Boldižar čanadski biskup moli papu Grgura VIII. da ovlasti segedinske fratrove nadziranjem ovih krajeva.

Papa ispunjava molbu i šalje u Segedin „illyr származásu Raguzai Bonifac barátot“.

Uz Bonifaca kasnije djeluje i fra Domin Djurdjević.

God. 1628. djeluje u ovim krajevima fra Marko Bandulaević.

God. 1649. fra Marin Imbrišimović biskup biogradski nadzire dušobrižništvo u Potisju i Podunavlju do Budima i Djendješa i podjeljuje krizmu u Jankovcu, Miljkutu, Santovu, Somboru, Sonti, u Baču itd.

God. 1686. piše Franjevac iz Bačina u Zagreb, da mu djelovanje slabo uspijeva, budući mu se vjernici razbjegoše po šumama bojeći se silnih vojničkih komešanja. Drugi Franjevac, koji je upravljao sa bačinskom župom bijaše iz bosanske provincije.

God. 1686. dovedoše bosanski Franjevci (njih 18) jedno oveće jato Bunjevaca-Šokaca iz dolnje Herceg-Bosne u ove krajeve. Na čelu ove nasebine bijahu: fra Šarčević, fra Bariša Benjović i fra Jerko Guganović.

God. 1686. kr. Komesar u Subotici predaje dolnji dio kaštela „a rác koloniánál volt barátok templomul és lakásul,“³ t. j. jednu sobu za bogoslužje, a jednu fratru za stan.

„Az épületnek többi részét az akkori határőri kapitányok és tisztek foglalták le maguk számára. Itt laktak Szucsich, Vujevich, Kaich családjaikkal.“⁴

² B. Csanád vr. T. Acta Bosnae.

³⁻⁴ Iványi: Szabadka Története I.

God. 1687. fra Bariša Benjović već stalno pribiva u Subotici i redovno uvadja u maticu krštenja i vjenčanja.

Redovno vodjenje crkvenih matica uvadja se i u ostale općine.

Sve ove predradnje izvršivali su bosanski Franjevci. Tek poslije 100 godina preuzima svjetovno svećenstvo uprave pojedinih župa.

Segedinski gvardijani bili su često i provincijali i biskupski namjesnici. Tako je bio u Segedinu gvardijan g. 1656. Nándorfehértvári Jeromos (fra Jerko Biogradjanin); g. 1661. fra Tome Svetković; g. 1711. Ludasi Jeromos (fra Jerko Guganović) koga su segedinski Mađari prozvali „*Herko paterom*“ mjesto pater Jerko.⁵

Put od Dubrovnika do Budima, kojim su naši pradjedovi iz dolnje Dalmacije i Herceg-Bosne u ove krajeve dolazili, učinio je i naš slavni pjesnik fra Andrija Kačić Miošić, kada je g. 1721. u Budimu boravio, gdje su mu bili profesori: ujak o. Š. Tomašević, o. Š. Mecić, o. P. Karapandžić, o. L. Barenović i o. Kolendić.

God. 1790. fra F. Peštalić izpjevao je niz pjesama slaveći bačvanske plemiće i delije silne.

U novije vrijeme upravljali su našim samostanima: fra E. Fermandžin, fra Lipovčević, fra Jesse Kujundžić, fra Stipić, fra Lipošino-
vić itd. Dok sada upravljaju sa oba bačvanska samostana isto Bunjevci u Subotici o. Radoslav Kujundžić, a u Baču o. Ivo Kopilović.

Ono staro bunjevačko poštovanje i predanost, što su naši stari predci izkazivali prema Franjevcima u staro vrijeme, ostalo je netaknuto u potpunoj čistoći i savršenom obliku sve do danas. Jest, i danas Bunjevac pozornim okom i pouzdanim srcem gleda na franjevačke samostane. Ako ga kakva bijeda i nesreća snadje, najradije se obraća na častne oce radi lijeka, radi utješjenja, radi pomoći. I sretan i blažen je Bunjevac, ako na Antunovo od svoga siromaštva, od svoje imovine, od svojega blaga nešto i Sv. Antunu na slavu darovati, žrtvovati može!

A vi častni oci, dobrotvori naroda našega, budite i u buduće zagovornici, učitelji i branitelji vaših vjernih i odanih Bunjevaca!

M. Mandić.

Iz prošlosti bunjevačke Subotice.

Iz povijesti se znade, da su bačvanski Bunjevci do godine 1743. graničarsku upravu imali. Zato se vrijeme nije baš vrlo raspitalo ni znalo za imena pojedinih selišta, znalo se je najvećma za pojedine graničarske gradove (šance) i znamenitije postaje istih šanačkih okružja.

Već prije 1743. godine zahtijevali su, graničari Bunjevci a i civilne županijske oblasti, od kralja, da ukine granice i graničarsku upravu, pokle je neprijatelj — Turčin odbijen te nije od potrebe da je toliki narod pod oružjem. Da se narodu i pojedinim graničarskim postajama dade civilno upravljanje i ista građanska prava.

Kruna je te molbe i zahtjeve milostivo saslušala i dozvolila, te su pojedina glavnijsa mjesta kao: Subotica, Sombor, Baja dobili omanje

⁵ Rajzner: Szeged Története.

varoške slobostine. A što god se je u ono vrijeme nalazilo pustara, selišta, to je sve podložila koje varoškim općinama, koje županijskoj oblasti.

Od toga se doba, od god. 1743. nov život otpočima u bačvanskim općinama i selištima a sve većma nestaje onih zajedničkih, ortačkih veza izmedju njih, koje su graničarska vremena stvorila i podržavala. Istraživalac starih vremena i starih događaja mora se dakle od god. 1743. obraćati svakoj pojedinoj općini, te tako svake općine posebnu, obašku povijest pisati, ako hoće nešto saznati iz onog vremena, što je iza god. 1743. slijedilo.

To isto će evo i naša „Danica“ učiniti, koja je do sad najviše o Bunjevcima skupa pisala, ovom će zgodom osvrnuti se jedino u stara vremena naše bunjevačke Subotice.

Na slijedeće dvije liste spisat ćemo, na prvoj, ko su bili prvi zvaničnici i općinari subotički, iza milicije kad je Subotica dobila prvu građansku (civilnu) upravu. Na drugoj donosimo imena onih subotičkih porezovnika, koji su godine 1759. više zemljarine (porcije na zemlju) plaćali od 50 forinti.

Prvi civilni činovnici i općinari u Subotici god. 1743

Općinski sudac: Stipan Vojnić. *Senatori (tanačnici):* Mijovil Bačin-Bačić, Ilija Bukvić, Josip Jaramazov, Josip Kopunović, Grgur Križanović, Ivan Mačković, Petar Mukić, Mijovil Perčić, Andrija Pavlišan, Marko Skenderović, Grgur Vidaković, Ivan Vojnić. *Bilježnik:* Petar Jozić. *Liječnik:* Stipan Lenard. *Općinari* Babijan Bajić, Josip Bajić, Vide Bajić, Josip Bačin-Bačić, Luka Bukvić, Nikola Brnić-Milodanović, Stipan Budimčević, Djuro Bibić, Antun Buljovčić, Ilija Crnković, Tome Cvijanov, Ivan Cvijanov, Bartul Cvijanov, Martin Čović, Ivan Francišković, Ivan Gršić, Bartul Jakočević, Nikola Kajić, Bartul Kopunović, Petar Lukendić-Sarić, Marijan Malagurski, Djuro Pejić, Lovro Pejić, Ilija Poljaković, Djuro Puzić, Franjo Rajčić, Tadija Stantić, Josip Sapundžić, Josip Šimokov, Albe Stipić, Jakov Suknović (Gabrić), Josip Temunov, Albe Tonković, Šimun Tumbas, Jeremija Vuković, Ignacije Vuković, Marko Vujević, Mijovil Vujević, Stipan Vidaković, Luka Vojnić i Grgur Vojnić.

Kako se vidi iz gornjeg imenika svi su, osim liječnika Lenarda Bunjevci.

Zemljoposjednici koji su god. 1759. više od 50 for. poreza plaćali.

Do 209 forinti su plaćali: Stipan Vojnić, Luka Vojnić (prvi). *Do 190 for.:* Tome Rudić, Luka Vojnić (drugi). *Do 150 for.:* Nikola Perčić, *Do 140 for.:* Jakov Perčić. *Do 110 for.:* Franjo Bajić. *Do 100 for.:* Ilija Bačić, Marko Skenderović. *Do 90 for.:* Petar Aradski Glišin, Nikola Brnić, Ilija Crnković, Marijan Skenderović. *Do 80 for.:* Djuro Kajić, Djuro Kopunović, Tome Kuzmanov, Babijan Perčić, Pavle Skenderović, Šimun Vojnić Purčar. *Do 70 for.:* Franjo Bajić, Josip Čović, Milak Dulić. *Matiša Jaramazov, Pavle Kopilović, Stipan Križanović, Petar Mukić, Ivan Mačković, Ilija Poljaković, Tadija Stantić, Gajo Tumbas. Do 60 for.:* Ivan Antunović, Mijovil Gabrić, Josip Kopunović, Ivan Kuntić, Antun Kujundžić, Vidak Kujundžić, Albe Pejić, Josip Stipić, Andrija Sučić, Lovro

Vojnić, Marko Vojnić Purčar, Josip Vukmanov, Jeremija Vuković, Marko Vuković, Josip Vuković. *Do 50 for.:* Šimun Bukvić, Ivan Balažević, Josip Bačić, Tome Cvijanov, Andrija Čović, Djuro Francišković, Bono Gabrić, Ivan Jurić, Josip Jaramazović, Ivan Katančić, Tomaš Kovač, Nikola Lulić, Jovan Makarev, Nikola Mamužić, Nikola Palković, Šimun Pandžić, Albe Stipić, Nikola Šarčević, Antun Tešić, Marko Temunov, Pavle Vojnić, Jakov Vidaković, Mihajlo Vermeš.

Kako se vidi iz gornjeg imenika i ovdje prevladjuju Bunjevci osim dva Srbina i dva Madjara ostali su svi Bunjevci.

Osim toga vrlo je zanimivo sravniti ova obadva imenika sa današnjim stanjem, pa ćemo vidjeti, ko su danas činovnici i općinari u Subotici i koliki broj zemljaka ima, koji plaćaju više od 50 for. zemljarine. Mislimo se malko ob ovom, možda će nam puknut pred očima.

Oj slobodo!

(1908.)

Ja znadem, da se tama gubi
I mrka gine noć,
U duši čujem šapat neki,
Da sjajni dan će doć.

I ustatati će majka naša,
Sad tužna robinja,
Sva ovjenčana sjajem zlatim,
Ko zv'ezda, što se sja.

I minuti će patnja naša
I ropstvo i naš jad,
Tek tko bi meni reći znao,
Kad bit će ovo, kad?

Ko d'jete k višnjem Ocu vapim
I molim rasplakan,
Da milim okom na nas gledne
I uskori taj dan.

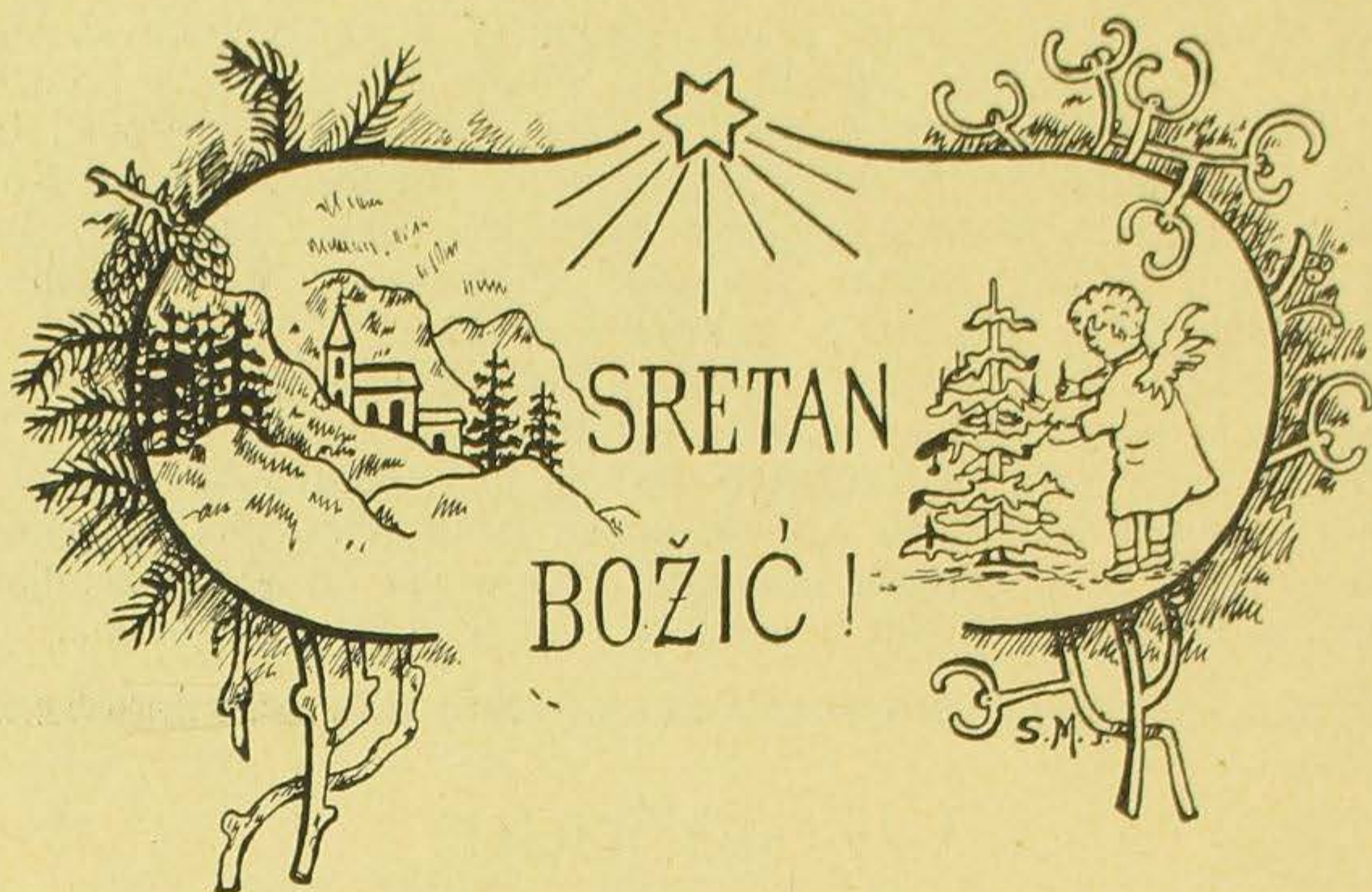
Da i ja vidim, gdje se od sna
Kralj buđi Tomislav
I sunce sreće opet grije
Moj dragi narod sav.

Ja gledam, gdje se želje moje
I moji ruše sni
Oh, da se meni ova želja,
Bar ova ispuni!

A onda neka konac dođe
I smrti kucne zvon,
Sa himnom ću na usni mr'jeti
Ko starac Simeon.

Spjevao Izidor Poljak.

Isusu u jaslicama.

*Isuse, Božiću,
boguj mi.*

*Isuse, Kraljiću,
kraljuj mi.*

*Isuse, janjčiću,
praštaj mi.*

*Isuse, sunašce,
ogrij me.*

*Isuse, srdašce,
ljubi me.*

*Isuse, djetesce,
miluj me.*

*Isuse, Isuse,
moje sve!*

H...a

○ Majko diona.

*O Majko divna, nebeski sjaju,
Najljepši cvijete u divnom raju,
Andjela čete slavom Ti ore
I pjesmom pune nebeske avore
„O Majko divna“, čuju se glasi
„Utješi bijedne, nevoljne spasi.“*

Spjevala Danica.

Žalosne „Materice“.

Snig proliće, krupan ko vrebčije glave. Pri svitlosti punoga miseca jednako trepte, pokrivenne snigom, male siromaške kućice, kao i velike bogataške palače. Sve je nikako radosno, sve buktu od veselja, niki opojni miris napunjuje dičije duše nikom neizmirmom srićom...

Tamo, na kraju varoši, u zapuštenim sokacima bez nogostupa, gdi su kuće sve manje i manje, gdi stanuje bijeda i caruje nevolja, stoji mala kućica, s isprovaljivanim krovom, malim pendžericama i oronjenim zidom. U jedinoj sobici sa vlažnim i plisnivim zidovima, na daščicama kraj hladne peći, na traljavoj posteljici, pokrivena sa trošnim jorganom, leži bolesna žena. Kraj nje leži ćerka od tri-četiri godine i spava nevinim snom. Kraj astala, pri žmiravoj lampici, sidi deran od desetak godina, sagnut nad otvorenom knjigom uči, a livom nogom ljuljuška kolivku, u kojoj tiho i bolno diše maleno ditešce oko godine dana.

Sirotinja, puka sirotinja, da ti srce puca...

A tamo, kroz snižni zrak, sa visokih zvonika velike crkve oglasi se pozdrav Majci nevoljnika... Zdravlju bolesnika... Utišiteljici žalosni...

— Stipe, rano! — zovne bolesnica.

— Šta je nane? — odazva se deran, i stavi prst na misto dokle je dočitao.

Bolesnica uzdahne bolno a zatim zapita:

— Jesi li naučio za sutra, da te ispitam?

— Nisam, nane, — rekne deran snuždeno — jel sutra nema škole, sutra su „Materice“.

— „Materice?!“ — uzdahne žena još bolnije i dvi krupne suze skotrljaše joj se nuz izbolovano lice.

— „Materice“, tužne „Materice!“ — zavapi ponovo bolesnica i sad zajeca gorko. — Upravo je dakle danas godina dana, kako je on, njezin dobri muž i brižni otac njezinih sirotica sahranjen. Ej Luka, moj dobri Luka! Moja rano grdna, koji si nas za života na dlanu nosio, a da nas vidiš sad kaki smo jadni i čemerni, boni i nevoljni, nigdi ništa osim tuge i nevolje, i uskrajka suhog krušica, kojeg isprosimo od Boga milosrdnoga. Ej, šta bih još radila da mi nije Stipe? On jadan i hladan i gladan, mora pri tom žmiravom lampašu da uči, jel nema kada za dana, jel onda mora da idje da okreće prešljicu kod komšije štrangara koji nam onda za to dadu jisti.

— Ej, Luka, naše sunce žarko alaj si nam rano potavnilo! Da vidiš kake sad imamo žalošne „Materice“, a kake smo imali dok si ti po svitu hodio i o nama brigu vodio.

Tu naglo začuti. Niki nevidljivi glas je zapita: A ko je tome kriv?

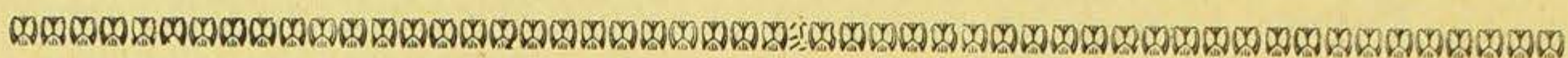
Sve, što je na ovom svijetu dosada uzvišenoga učinjeno, učinilo se složnim radom sv. vjere i znanosti, a ljudi učeni, koji su znali umom i srcem jedno i drugo prigrliti, najslavniji su ljudi, a djela njihova vječite vrijednosti i koristi. — Kritika priznaje, da se upravo nije moguće uzvisiti do religije, koja bi bila savršenija od religije Kristove. **Strossmayer.**

— Da Luka, ja sam svemu kriva. Nisam znala štediti, nisam znala čuvati onu tvoju obilnu zaradu, jel sam mislila da će to tako trajati do vika, da tom nikad ne će biti ni kraja ni konca...

— A sad, šta ću raditi sad, kad njega nema...

Tu opet naglo pristane. Šta će sad? Iz daljine se još čulo zvono, koje je pozdravljalo Majku milosrdja, Njoj će se moliti, da joj dađe zdravlja i snage, pa da popravi ono, što je svojim nepridomišljenim gazdovanjem pokvarila, pa će i njima svaniti veselije „Materice“.

Napisao: *I. P. Jablanović.*

Zlo, veliko je zlo...

Razgovaraju se dvojica:

- Zlo je u svijetu!
- Veliko je zlo. Nema u svijetu ni pravednosti ni poštenja.
- I ta mladjarija! Ne sluša nikoga, ni starog oca, ni dobre majke.
- I djevojke samo bi se kitile i mickale.
- A momci opet samo ljenčarili i trošili.
- Gazde ne mare za sluge ni za radnike.
- Radnici ne ljube jedan drugoga i ne poštuju gospodara svoga.
- Gospoda ne vjeruju seljacima, ni seljaci gospodi.
- Zlo je, veliko je zlo u svijetu.
- Valja se buniti.
- Protiv koga?
- Svak protiv svakoga.
- Onda i nas dvojica: jedan protiv drugoga?

*

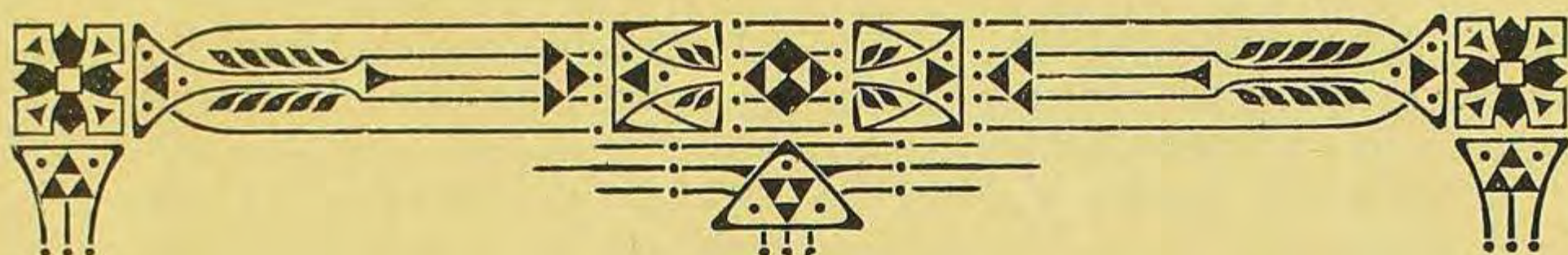
U to dodje treći te će:

- Što se vas dvojica bunite?
- Kako i ne bi? Kad je tako zlo u svijetu.
- Sve je zlo, veliko je zlo.
- Valja svijet popraviti.
- To treba. Ali kako?
- Jeste li se ovog mjeseca ispovjedili?
- Ha, ha! Što će nam ispovijed? To je za babe.
- Pa bez nje u svijetu nema popravka!
- To kažu popovi.
- Tko kaže, da kaže, ali je tako. Svijet će se popraviti, ako se svaki za sebe popravi. To pak ne ide drugačije, ako mu Bog stare zločestoće ne oprost. Oprašta se samo u ispovijedi. Ako dakle želite svijet popraviti, počnite sami sobom pa se skrušeno ispovjedite.

Vjera je svijetlo uma našega, žar je srca našega, zalog je spasa i neumrlosti duše. Bog i vjera vječito su vrela idealnosti i uzoritosti.

Strossmayer

Za kršćanski preporod.

Razvrat i pokvarenost, koja neodoljivom silom nosi u svome vrtlogu današnje čovječanstvo, potsjeća nas na doba staroga Rima. Nemoral i pokvarenost karakteristika su onoga doba. Korupcija je bila tako prirasla onom pokvarenom narodu, da u svojoj zaslijepljenosti nije mogao ni zamisliti drukčijega života. Kamo je vodilo i dovelo ovakvo življenje rimski narod, a dosljedno tome i veliko rimsko carstvo, svakome je poznato.

A kada je isčezla ta neman, koja je progutala rimski narod? Jesu li je možda uništili filozofi i umnici Rima? Nijesu! Oni su naprotiv svojim krivim nazorima o svijetu i životu često znali nesretni narod još dublje rinuti u glib pokvarenosti. Nije potrebno ni dokazivati, jer je i suviše jasno, da je čovječanstvo, u koliko se ono htjelo poslužiti Njegovom naukom i svojom slobodnom voljom, iz te bijede spasio najveći učitelj i filozof, Bog i čovjek, Isus Krist. On je jedini mogao da provede onakvu revoluciju duha, kakva je bila nastala iza njegove veličajne pojave.

Razumljivo je, zašto je rimski narod bio onako zaglibio, kad znamo, da ga je na to upućivala vjera, država i nauka. Princip života bilo je „uživanje“, a država, vjera i nauka išli su za tim, da taj princip i u život provedu.

Čudno je i žalosno, da se i danas kršćani, pak čak i katolici pravom požudom bacaju u blato razvrata i pokvarenosti te vraćaju k poganstvu starih Rimljana. Jeza nas hvata, kad čitamo o brojnim kriminalitetima, koji su na dnevnom redu. Samoubijstva postadoše tako obična, da se o njima malo vodi računa. Slabi i propada sve, što je dobro, plemenito i idealno, a uzdiže se i obožava grdni materijalizam. Sebičnost je tako zaokupila skoro svakoga, da slabo može biti govora o ljubavi i požrtvovnosti. Poniznost i samozataja, dvije tako uzvišene kreposti „zastarjele su, glupe i nesavremene“. „Moderna kultura“ hoće da obori božanski auktoritet vraćajući se u eru bezvjerstva i jureći u indiferentizam. Svrha joj je olakšanje zemaljskog života čovjekova. Olakšavajući tako čovjeku život istodobno ga vodi u raznježenost, mekoputnost, nehaj i lijenost duha. Rad postaje sve odurniji, a ljenčarenje i površnost sve miliji. Današnji svijet htio bi bez znoja, gospodski živjeti: odatle česte kradje i otimačine. Kradja, pomoću vjernoga druga lihvarstva, počela je zahvatati čak i legalne forme. Nastaje glodanje i uništavanje nesretnoga siromaha, koji se onda na zapovijed želuca, da

može dobiti koranicu hljeba, odvažuje i na najgora djela. Radi toga pokreću se prevrati i revolucije, u kojima se lijeva bratska ljudska krv, kao da je nije već dosta proliveno.

Danas se svatko, pa i pokvareni, tuži na pokvarenost i kaže: „To je bolesno doba“. S tim se kao tješi, da će to proći, jer da je ovo val, koji će se sigurno povući, kao što se isto više puta dešavalo u historiji. Ipak kod ljudi postoji neko opće nepovjerenje prema vremenu, da bi ono samo to moglo izliječiti. S toga se organizuju sastanci, na kojima se raspravlja o uzrocima ove pokvarenosti i sredstvima i načinu kako bi se njoj stalo na put. Cio svijet stoji pred velikim upitnikom. Vodje konferenca, koje se u tu svrhu sastaju, redovito su ili neiskreni ili se gube i zapliću ispitujući uzroke, u kojima ne će nikad naći korjen pokvarenosti. Oni većinom traže uzroke pokvarenosti kroz naočale liberalizma i bezvjerstva, pa kažu: „Treba uzgojiti pokoljenja i razvijati etiku neovisno o strahu pred paklom ili o želji za rajem, jer je nečasno čovjeku nešto činiti iz sebičnosti i t. d.“ Ne će da uzmu luč sv. vjere i zdrave nauke Kristove, pa da njom rasvijetle staze, kojima je zabasalo današnje društvo i nadju kamen, o koji se spotiče čovječanstvo i pada u glip pokvarenosti, iz koje se teško diže, pače sve dublje u nj propada.

Da vidimo dakle koji je glavni uzrok pokvarenosti i kako bi ga se dalo barem donekle izliječiti.

Prvi i glavni uzrok propadanju čovječanstva je manjak vjere u Boga. Nema više one zive vjere, koja je podizala srca, oplemenjivala ih i poticala na dobra djela te gojila odurnost prema zlu i pokvarenosti. Više se ne živi po vjeri. Ne nastoji se dovesti u sklad svaku misao, svaku namjeru i svaki čin s načelima vjere. Nema više ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Zato baš nema moral i etika pravog temelja i oslona. Kad bi u svijetu vladala iskrena ljubav, kad bi svatko žudio za unutrašnjom srećom, a ne za blagom; kad bi svatko Bogu priznao pravo gospodstva nad ljudskim životom, djelima i mislima, bi li se događala ovako grozna razbojstva, otimačine, prevare kradje, samoubijstva, himbe, grješne misli i namjere? Bili svega toga bilo, kad bi se živo vjerovalo u posmrtni život, besmrtnost duše i pravednu osvetu Onoga, koji sve vidi i „istražuje bubrege i srca“? Zaista ne bi! Kad bi se više važnosti davalo duši i posmrtnom životu, bi li se ovoliko težilo za lagodnim, mekoputnim i grješnim životom? Bi li se ovoliko izbjegavalo trpljenje, koje je najjači faktor za uzgajanje unutrašnjega „Ja“, kad bi se bilo uvjerenost o onoj: „Blaženi, koji trpe.... i t. d.“? Kad bi se pak držalo one: „Od suviška tvoga daj siromahu!“ bi li bogataši ovako izrabljivali jedan narod i tjerali ga na čine, do kojih ne bi nikad došao, kad ga nebi silila nevolja?

Nije dakle ovo „bolesno doba“, pred kojim treba stati skrštenih ruku i čekati „prirodnu evoluciju“, da ona to izliječi, već smo mi, naše su duše bolesne. I ne ćemo ozdraviti, dokgod se ne napojimo ljekovite vode sa živog izvora Kristove riječi. Tek tada će se današnji svijet moći da oslobodi more, koja ga je pritisla!

Na čistu smo dakle, da se treba povratiti Kristu. Tek tada ćemo

moći izliječiti ljute rane današnjega društva. No nastaje pitanje, kako da ih liječimo? U Kristu treba obnoviti čovječanstvo! No kako? Odakle da počnemo s tom obnovom? Kojim putem da idemo?

Prva je i glavna stvar, da sačuvamo našu mladost, uzdanicu našu, od vjerskog indiferentizma, koji sa sobom nosi neminovnu moralnu propast osobito širih masa našega naroda. Tu se daje mnogo učiniti. Po našim selima naime mladost se još uzgaja na temeljima vjersko-moralnim. Treba samo upregnuti sve sile, da ta mladost ne zabasa radi bezbroj prilika, koje ju dandanas na to upućuju.

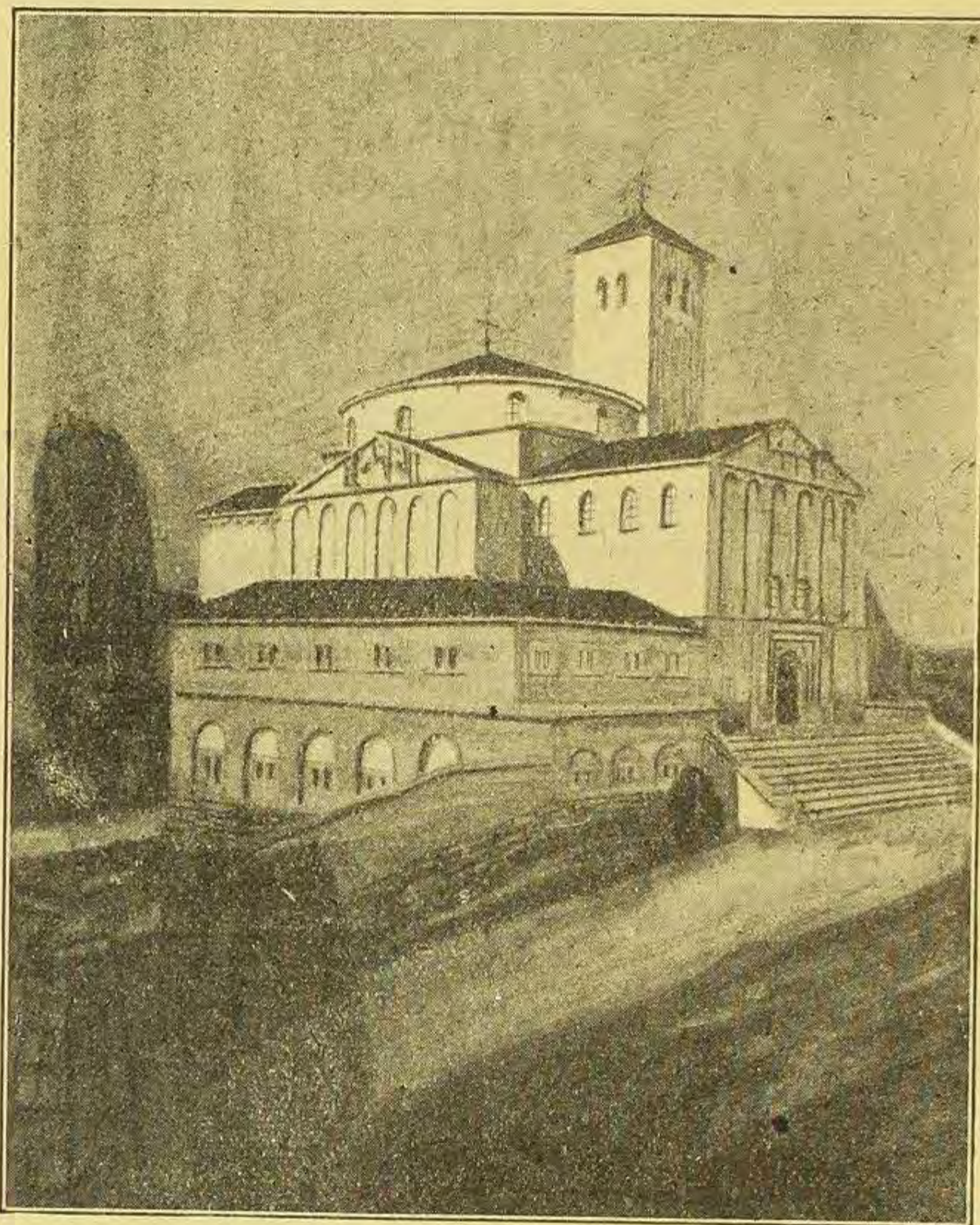
Jedno od najstrašnijih iskušenja i pogibelji za narod je onaj glupi podli i nerazboriti pokret za izgon vjeronauka iz škola. To je zločin, atentat na naš narod! Gospoda, koja oko toga nastoje, neka ne misle da ne će radi toga imati groznu odgovornost pred Bogom i narodom, i ako im časovito uspije prigušiti prijekor savjesti. Misle li zar, da će time osloboditi čovječanstvo od „skućenja razuma, koje za sobom vodi vjerska nauka“? Bijednici! Neka zavire u prošlost i o tome se uvjere! Tko je veći Toma Akvinski ili Kant, Förster ili naši „napredni učitelji“? Da čujemo, što kaže protestant Förster o državnom uzgoju, kojim se liberalci najviše nabacuju proti vjeri: „I državno-gradjansko vaspitanje bez savjesnosti i fundamenta religijske kulture stoji u vazduhu. To je šport za glave bez zanimanja. To je iluzija bez uredjujuće političke sile“.

Iz ovoga proizlazi, da se treba svim silama boriti proti svakom pokušaju uništenja ili slabljenja vjere u narodu, jer inače sigurno prijeti propast i narodu i državi. Bilo bi vrijeme, da „napredni“ već jednom uvide, da su slijepo orudje onih, koji ne idu za tim, da podignu našu državu, već da unište vjeru a s vjerom i državu. Treba nastojati, da škole i društva, u koja zalazi naša mladež, budu gajili vjeru, a učitelji i svećenici na selu uzgojivši najprije sebe svojim se dobrim primjerom nametnu narodu. Nesmije se popuštati u sitnicama, jer sitnice radi velikih stvari nijesu ni sitnice ni pedanterije, već velika sredstva za postignuće velikih stvari (v. Förster: Uzgoj volje).

Velika je pogreška, kad netko misli, da je za moralan i državnički uzgoj te za podignuće čovječanstva dostatno, ako djeci natrpamo glavu etičkim principima i govorimo im: „Ne valja činiti zlo, već dobro! Treba svakoga ljubiti. Vlastito dobro treba žrtvovati za opće. Za domovinu i za svaku veliku ideju dužni smo dati sve, pa i isti život“. To su sve puste fraze, koje istina mogu djelovati na razum, u koliko se o njemu može govoriti kod djece, ali na srce i volju u većini slučajeva nimalo ne djeluju. Ma što tko kazao, čovjek uvijek ostaje čovjek. Sve, što čini, čini isključivo radi straha ili koristi. Možda se kome čini, da ova misao ponizuje čovjeka i da on kao razumno biće svojim razumom i umom mora gospodovati nad vlastitim mislima i djelima, a možda i osjećajima. Lijepo je to reći, a još ljepše bi bilo, kad bi to uistinu i bilo tako. No nažalost moramo konstatovati, da tako nije. Može se dopustiti, da bi takav mogao biti jedan veoma neznatni broj ljudi, i to iz najviših slojeva, ljudi najumnijih, ljudi značajnih, ljudi koji su zbilja gospodari samih sebe. Primjećujem, da su takvi ljudi u većini slučajeva ili dobri vjer-

nici ili se svojim filozofskim nazorima približuju kršćanstvu. Ako je dakle tako malen postotak ljudi, kojima za moralan život možda ne bi bio potrebit vjerski uzgoj, strah pred paklom i želja za rajem, zar smijemo radi njih zabaciti i uništiti taj vjerski uzgoj, o kome su i najveći protivnici uvjereni, da je najjači čimbenik morala.

Neka gg. pobornici ove misli pokušaju sreću tamo negdje usred Afrike ili Australije, kamo još nije doprla luč vjere, a neka se ne razbacuju uspjesima kod onih, koji su već prožeti duhom Kristovim, pa

Stj. Podhorsky: Памет спомен-цркве у Дуовну.

makar taj duh kod njih prividno i sasvim propao. Svoj uspjeh mogu da zahvale samo vjeri, koja makar i pritajena dava impuls, na kome oni mogu graditi.

Religiozni uzgoj je jedini kadar, da čovječanstvo vrati na put dobra, jer je on udešen prema čovječjoj naravi. Vjera obećava i prijeti. Ona je kadra da neodoljivom silom djeluje na srce, a preko srca na volju. I tako tvori čudesa. Vjera stoga, kako dobro reče Förster, mora biti temelj države. I jedino država koja se temelji na vjeri, moći će da odgovori svrsi, za koju je stvorena. Nije li država nastala radi toga, jer su se ljudi tako htjeli oboružati proti bijedi, razbojstvu, otimačini? Ako

je to dakle svrha države, a ta se svrha može postići samo jakim vjerskim osvjedočenjem državljana, onda je nepobitna istina, da se država mora temeljiti na vjeri i da će jedino tako uspjeti, da dobro i potpuno odgovori svojoj uzvišenoj svrsi. Ta vjera je ona, koja je jedina kadra da preporodi čovječanstvo u moralnom, a i u ekonomskom smislu.

Ne mogu onda nikako pojmiti, kako se neki usudjuju ustvrditi, da vjera, specijalno katolička vjera, smeta i škodi našoj državi, pak je zato hoće da iščupaju i srca naše omladine. Neka se već jednom osvijeste! Znam dobro, da su i oni sami uvjereni o protivnome. No to izrabljuju u svoje političke ili kulturne svrhe, razbacujući se svojom vjerskom snošljivošću. Neka radije sami sebe prije pouče o vjerskoj snošljivosti. Nama katolicima te njihove pouke ne treba. Nas je tomu naučio naš Učitelj. Novih učitelja ne trebamo, pa nazivali se ti i „napredni“.

Uzrok je dakle današnjoj pokvarenosti u nedostatku zdravog uzgoja, koji se temelji na vjeri, i u tome, što se utjecaj vjere hoće da izgura sa poprišta javnoga rada, što se država hoće da gradi na labavim temeljima odvojeno od vjere. Gradimo stoga našu državu na zdravim temeljima vjere, pa je njezina dobra budućnosti osigurana. Moći će da odgovori svojoj uzvišenoj svrsi i moralno i ekonomski podigne i preporodi naš narod.

Učitelj.

SRCE PREPUKLO

— Iz njemačkog. —

Toplo ljetno veče spustilo je svoju sjenu u dolinu. Vrući miris od cvijeća razlijegao se širom polja i povrh humaka; gore, po brdima, još stere sunce crveni plašt, i lije usijakani rumen povrh tamnozelenih borovih šuma. Iznad brda, daleko dižu se, kao u pripovijedki visoke sniježne gore, oko bijelih glava im vije se plavocrvena koprena od sunčeva svijetla. Svečana tišina lebdi povrh prirode.

Gore, pred „Knjižnim stanom“ stoji mlado djevojče. Pogled njen leti preko dalekih klanaca. Iz crnih, kao noć, očiju suklja sjajna voda iz dubine bistroga izvora, ne da se zabašuriti, nepomućena sreća, i pored nje nestrpljivo iščekivanje. Iz sobe, kroz otvoreni prozor, začuje se arija, jednih sati, što sviraju, i ta arija kao da bi izlazila iz duše djevojčine. Svježim glasom suklja, kao iz studenca, pjesma, koju svira sat:

*„Cvijeće neće mirisati
Ako ga ne's zalivati;
Srce neće srećno biti
Ako ga ne's razumiti“.*

Djevojka je Anka Književnik-ova. Po njenom odijelu, i kako je na varošku udešena, sudio bi, da je ona boravila koje vrijeme u gradu.

Ujera je vez svakog društva i osnova zakonodavstva. Plutarh.

A njezine oči, što sjaju kao žeravica, odaju, da ona stoji pred nekom radošću. Kazaćemo odmah: Anka je zaručena. Kroz koju nedjelju dana ona će sa jednim mužom ostaviti svoje gore i otići daleko, u Njemačku.

Henrik X., umjetnik iz Nürnberga, mladić visokog, tankovitog rasta, plemenitog ponašanja, bio je još prošloga ljeta došao u dolinu, posjećivao često Knjižni-dvor, i dopala mu se okretna djevojka. Nije prošlo nego malo vrijeme i mladi izmijeniše svoja srca. O Božiću stigao je prekrasan dar iz Nürnberga: Praški mali Isus, u sjajnoj zlačanoj odjeći; za Uskrs poslao je stranac sliku Neoskvrnjene, tako nježnu i ljubeznu, da je gorče-djevojče, bila sva izvan sebe od dragosti. Sa lastavicama dodje i stranac opet, i pokaže, da se on sa gorkinjom djevojkom nije htio samo sigrati. Zaproši je. Pošto nije nitko mogao na njega reći ništa zla, pošto si ga mogao vidjeti svake nedjelje i blagdana u crkvi, pošto su ga sa njegove uljudnosti i ugodnosti na sve strane hvalili: roditelji djevojčini su iza kratkog ražmišjanja pristali. Još koja nedjelja, pa će biti vjenčanje...

Za ovo večer tražio je stranac djuvegija kod svoje vjerenice sastanak i dogovor, gdje će, veli on, samoj njoj i povjerljivo nešto reći.

Otuda je tako očevidna i nestrpljivost kod djevojke. E, al neće dugo čekati, evo se već ukazala visoka pojava stranca, gdje dolazi preko livade.

— Dobro večer, Ano, više već iz daleka.

— Dobro večer Henriče, odgovori cura.

— Je li otac kod kuće?

— Ne, on je sa čeljadi još na njivi; majka je u kujni.

— Onda hajde samnom malo u livadu.

— Henrik, ajde, pa se najprije malo pokrijepi; ti si sustao i oznojen.

— Ne, Ano, ja ne trebam ničega i ja moram za jedan sat opet u selu biti, već hajde brže.

— Alaj Henriku, ti si danas neobičan i uzrujan — nije li ti se što dogodilo?

— Ne. Dogodilo mi se nije ništa, ali na srcu mi leži nešto i pritiska, kao suvajski kamen . . . Ano, hoćeš li ti mene osuditi?

— Ako moram da budem sudac, neće vrlo strogo biti.

— Opet, ja ne smijem da iskažem . . .

— Henrik, ja te nemogu da poznam, ti si danas sasvim drugčiji; ajde, kaži šta fali; sasvim si me metnuo u furiju.

— Ano, izlane mukom stranac, ja sam *luteran!*

Djevojka je probljedila kao krpa, tada drekne i uhvati se za plot, da ne padne.

I muškarac je poblijedio, ali on se nije micao, čekao je, da Anka progovori. Napokon uzdahne djevojka:

— Smračilo se, evo noći. Alaj je dan kratak bio!

— Ano! vikne on.

Najedamput kao da se povratio život u pojavu djevojčinu; ona stavi desnicu svoju na rame mladoga čovjeka i stade moliti, sa naj-nježnijim glasom, moliti kao dijete:

— Henrik, je li, to što si malo prije rekao, to više ne's nikada kazati; je li: ti ćeš biti — katolik?

Muškarac stisne čvrsto usne, a onda progovori, tupim glasom:

— Ano, to, nemogu. Moj položaj, moja rodbina ne dozvoljava mi, a onda ja još čekam, da naslijedim bogato imanje; a to bi propalo, kad bi ja stupio medju vas, katolike.

— Henrik, molila je cura još usrdnije: mi ćemo ostati ovdje; ti ćeš farbati tvoje lijepe slike, a i ja ću od moga oca dobiti koju bijelu,

— šta će nama naslijedjeno bogatstvo? Tvoju rodbinu ja ću da ti obilato naknadim; Henrik, niko na svijetu nije ti tako dobar, kao ja...

— Ove stvari ti nerazumiješ, drago dijete — odvrati muž sa žalobnim glasom.

— Henrik, jadila je djevojka, ja sam ti htjela sve da žrtvujem: roditelje moje, braću moju, moja brda, ja bih to bila rado učinila, od srca, naš Gospod Bog znade; i moja vjernost je tebi kao ništa, za kukavno blago, za tvoju rodbinu.

— Ano ti mi činiš na žao!...

— A ko meni čini na žao? Zašto nijesi rekao to prije, da si ti...?

Tu riječ nije izrekla. Htjela je reći „krivovjerac“.

— Nije me nitko pitao... ja sam to htio svaki dan da kažem i što sam dalje oklijevao, to me sve teže palo.

— A što si mi onda poslao onaj božićni dar, onog lijepog Praškog Isusa? Pa onu Bogoricu?... Zašto si dolazio svake nedjelje u crkvu?...

— Htio sam, da ti pokažem, da ja poštujem tvoje pobožne osjećaje. Vidiš, Ano, ti možeš i kao moja supruga, zadržati tvoju vjeru, možeš je uživati kako ti je drago, ja te u tome nikada neću smetati.

— Henrik, ja te nebi mogla ni pola toliko poštovati, ni pola toliko ljubiti, kada znam... A onda, onda... to bi bila od moje strane izdaja...

— Ali Ano, upade joj stanac, vaša crkva dozvoljava izmedju nas brak.

Šokački par pod vijencem.

Tko napada vjeru i potkapa ju, ruši temelje društva. Valjano uređjena država mora prije svega da se brine za njegovanje vjere. Platon.

— Dozvoljava, da, dozvoljava, ali ona to ne voli! i dobar katolik neće to učiniti. Henrik, o nama Tirolcima pričaju, da smo mi vjerni: to, ja ne mogu da promijenem, da oborim. Sve ti dajem: moje roditelje, moju domaju, ako hoćeš i moju krv; ali vjeru moju, Boga moga — ne! Mome Bogu ostajem vjerna, drugčije nebi bila ja Tirolka.

— Ano, danas je stiglo ono lijepo ruvo, što sam za tebe naručio i srebrni vjenčani vijenac...

— To mi sad već više neće biti od potrebe, kad bi ja za to morala da izdam Gospoda Boga moga.

Muškarac je neko vrijeme ćutio, a onda reče:

— E, onda sam ja prevaren o moju sreću.

— A šta ja? Henrik, ja sam ti otkrila sve srce moje, do najmanjega kutića i da sam i šta sakrila bila, to bi se meni učinilo kao grijeh, veliki grijeh...

U njemu ni andjeo nebi našao ni trunka od varke. Ti si ovo moje pravo srce kupio od mene, ali ne pravim novcem, ja sam se tebi povjerila kao dijete ocu, i nijesam pazila, ni malo, da li ti pravim novcem plaćaš...

Djevojka je plakala, a stranac je drhćao od uzrujanja, i nije ništa rekao. Brdjanka je čekala dugo, da joj i jednu riječ rekne. Pošto je ovaj stalno ćutao, ona se naglo ispravi, skide sa prsta jedan prsten i progovori drhtavim glasom:

— Dakle Henrik, evo tvoga prstena, pazar ne vrijedi. Ako hoćeš, da mi učiniš još mrvicu ljubavi, budi dobar i izgubi se iz naše doline, ja ne bih mogla podnijeti, da si ti tu...

Muškarac se zagleda preda se, a napokon reče:

— Da, Ano, ja odoh gore medju brda, ali samo za nekoliko dana; ti si danas tako plaha i uzrujana. Kroz tri dana doću opet, dotle, možda ćeš ti imati drugo mišljenje...

— Aja, Henrik, to ne! Šta sam rekla, to je sveto. — S Bogom! Cura mu okrene ledja i podje u kuću.

* * *

Prošlo je tri dana i Henrik X. opet hitno koraca prema domu Književnikovom. Tu je zatekao upadnu zbrku i mnoga zaplakana lica. Na hodniku srije ga domaćina. Umjetnik ga napade sa pitanjem: Gdje je kćer Vaša, Ana? On mu mahne rukom, da podje za njim. Kroz veliku sobu prodju i stupe u jednu sobicu. U njoj leži, upala medju bijele jastuke Anka, kao prebijen cvijetak. Djevojku je prekjuče spopala jaka živčana groza, i povećavala se je svaki čas. Lice djevojčino uzelo je tamnu smedju boju, disala je brzo i silovito, izgubila je svijest. Svi znakovi brzoga raspada bili su tu.

Stranac stade kod kreveta, sav potresen; niz obraze suza suzu vija. Tada bolesnica rastegne lice svoje, od bola i vikne, sasvim glasno: „Ne, ne, moj Gospode, Bože, ja te neću izdati kao Juda; napastnik je već otišao, on je otišao! A mene boli ovdje, iznutra, srce me boli, srce mi prepuklo...

Stranač zajeca, glasno. Najemdaput, cura poblijedi i poče drhćati. Otac vikne:

— U ime Božije! Evo je, umire! Svi se skupe jaukajući krevetu, jedna žena poče molitvu za umirućeg, bolesnica stade da se bori s dušom. U velikoj sobi sat poče da izbija deset sati. Čim je izbio i zadnji tada poče svirka, u satima, onu ariju:

*„Cvijeće neće mirisati
Ako ga ne'š zalivati;
Srce neće srećno biti
Ako ga ne'š razumiti“.*

Jedan od kućana potrče u sobu, da zaustavi svirku u satima, ali u žurbi i zbunjenosti ne podje mu za rukom; sat i svirka nastavi i ponovi još jedared cijelu pjesmu.

Kada je svirka prestala u satima, djevojka je ležala mirno, bez disanja. Ona se je preselila u — vječnost.

~~~~~

LEDENA VILA.

Zimska je noć. Tmina je već svojim crnim krilima pokrila veliki snježni veo. Duboko spava ukočena zemlja pod smrznutim snijegom. A mjesec sad pokaže, sad sakrije svoje blijedo lice za raskidane oblake i motri studenu okolicu. Sve je u dubokom snu.

Neki čovjek od snijega stoji sam te bulji očima u daleku tminu. Sam. Bijeli čovjek u bijeloj noći. Sve je pusto. Pusto je i na brežuljku, gdje su još prije nekoliko časova, sve do sumraka igrali nevini dječaci. Tada je sve orilo od njihova veselja. Kad je pak noć spustila svoj crni veo, ostaviše dječaci i brežuljak i bijelog čovjeka, te sada već slatko snivaju pod toplim pokrivačima.

* * *

U malenoj sobici neke siromašne kuće brižne ženske ruke namještaju nježno jastuke milog bolesnika. Tankim glasom započe dječak:

— Majko moja, slatka . . .

— Što ti je, sinko moj?

— Tako mi šumi u glavi, tako me boli . . . ovdje unutra . . . Majko slatka . . .

— Dragi sinko! rekla sam ti, jel' da sam ti rekla . . . Vidiš, zašto injesi onda došao kući na vrijeme? Jako te boli glava? — Samo teški uzdah odgovara na pitanje. Maleno slabašno tijelo potrese vrućica.

— Pričaj, pričaj mi nešto slatko, molim te — uzdiše dječak. Medjutim ga obuzme kašalj, suhi, hrapavi kašalj.

Majci se pričini, kao da čuje, kako padaju teške grude na sitno tjelešce. Ah, teško je gledati opadanje lišća, slušati šum jesenjega vjetra i uzdah mladog dječaka . . . Tužno je gledati kako cvijeće vene!

— Bože! Ne govori više, sinko moj! Gospodin je lječnik zabranio

... Spavaj, bolje će biti, pokrij se dobro... (Lječnik je rekao, da će noćas nastupiti kriza — sine misao u glavi majčinoj).

— Pričaj! — moli je dječak.

Lijepa žena podje preko sobe, namjesti jastuk dječaku i počne pričati.

Daleko na sjeveru, u domovini silnih vjetrova, gdje mjesto voća rodi led na drveću, a na polju cvate ledeno cvijeće, u velikoj studenoj šumi stanovala je Ledena Vila, kći starca Studenoga. Krasna bijaše vila u bijelom odijelu, a bijelo joj bijaše i lice, tijelo poput rose u zoru, čarne joj oči poput proljetnog sna, smiješak joj — raj.

Svatko je ljubio mladu vilu, imala je svega, što joj srce zaiskalo, divne ledene zvijezde, da je zabavljaju, ali se ničemu nije znala zaista radovati, jer joj i srce bješe od leda. Kad je pak nitko nije vidio, sakrila se u najtamniji kut ledene palače, da se tužno isplače.

Najveća joj bješe zabava, kad je upregnula jelene u saonice svoga oca te prohujala šumom natjecajući se s vjetrom. U razuzdanoj trci rasplesala joj se zlatna kosa, a ona je na smrt gonila jelene. A podanici se krstili gledajući mahnitu trku.

Jednoć, prigodom takve trke, nadje na nekoj strmoj stijeni golupče na pola smrznuto. Začudo, ledeno se srce vile otkrivilo, ona je malo golupče uzela k' sebi, odnijela ga kući i brižno njegovala, ali golupče nije moglo progledati. U tuzi je cjelivala golupče, a od njezinih ledenih cjelova svagda je usnulo siroto ptiče. Tako je pod ukočenim krilima našla crveno pismo. Radoznalo, dršćućim prstima otvarala je pismo, što je ptiče usmrtilo — a što je našla u njemu? Bijeli, uvenuto ljiljan, što joj ga poslao Istočni Kraljević za uspomenu. Jednom, kad je Kraljeviću bolovalo srce i on je tražio za nj lijeka, stiže mu glas o prelijepoj Ledenoj vili i o tuzi njenoj, on uputi tužnoj vili najmilije svoje golupče s crvenim pismom i slatkim pozivom, da dodje k' njemu iz ledenog svijeta u tople nizine.

— Majko slatka, uzdiše dječak. — Majko, majko, tako me tišti, tako me bole prsa! Majko, ja ću umrijeti.

— Ali sinko moj, kako možeš takovo što govoriti?...

— Žedan sam, pio bih vode.

Majka ustane, kradom otare svoje suzne oči i poda zatraženu vodu.

— Hvala, više ne trebam, vrlo bih želio spavati... Na te mu riječi zablistaju oči i on progovori: — Majko, zašto je bilo od leda srce kraljeve kćeri?

— Zato, što je živjela u domovini leda, sinko. Tamo je u svakog čovjeka srce od leda.

Bolesnik se uznemiri, htio bi govoriti, ali ga zahvati kašalj. Naglo se dignu, sjedne naslanjajući se na majku i pokaže prstima u tamni kut:

— Majko, gledaj, tamo se vozi Ledena Kraljica, tamo leti golub, bijeli golub, o zašto ga cjeliva? O zašto?

Govorio tko što mu drago, istina je i uvijek će ostati istina, da je kultura Europe u jezgri i bitnosti svojoj proizvod katoličke Crkve.

Fallmerayer.

— Nema tamo nikoga, sinko, ne ustaj, legni lijepo.

— Majko, kaži mi, znadu li ljubiti oni ledeni ljudi?

— Jest, sinko, znadu, znadu... ali ne raspitivaj se toliko, spavaj mališu moj. — Dječak se trgne, oči mu zablistaju, a on buljeći u tamni kut i lomeći rukama klikne:

— Ja sam golupče, to bijelo golupče... Eno hite jeleni, dolazi ona, ledena Kraljica... Već je ovdje, već me grli, osjećam hladni joj dah... Majko, sad me je cjelivala.....

Majka plačući privine k sebi bolesnog mališa. Dječak se nasmije te progovori:

— Ne plači, majko, ne plači... Gledaj, došao je, osjećam, ovdje je taj Istočni Kraljević... Ovdje je... došao je po mene... Istočni... Kraljević...

Zatim nesvjesno padne na jastuke, nekoliko tužnih uzdaha, pa opet grobna tišina. Majka grčevito proplače:

— Sinko!... Što je?...

Vjetar hujeći lupka po prozorima.

* * *

Mirna je noć. Snijeg se u tmuni bijeli. Gluha je i mirna noć.

Bijeli čovjek na brežuljku stoji postojano poput mramornog kipa.

Kroz razpršene oblake kao da je prohujala neka maglena slika.

Molitva, dršćući uzdah ili čista djevičanska duša? Sjena anđela ili djavla?

Te su se noći novomu drugu veselili anđeli na nebu.

Napisao *Želimir Želimirović*.

Četvrti kralj

(Legenda).

Tri su se kralja sastala kod svjetla iste zvijezde. Nosili su zlato tamjan i mirhu: nosili su darove kralju, Bogu i čovjeku.

Ali četvrti je kralj, najstariji i najmudriji kralj, zakasnio na teškim i mučnim putovima svijeta. Zar možda svojom krivnjom? Ne i on je čekao bogat, mudar i uzvišen na objavljenu zvijezdu.

Čim ju je ugledao, dao se, a da ni časka časio nije, na put preko gora, mora i ravnica. Ali zvijezda nije sjala ni išla ravno nebom kao onoj trojici prvih kraljeva. Zvijezda se četvrtoga kralja često zaustavljala, skoro na svakom koraku, a četvrti je kralj morao strpljivo čekati, dok se ne makne dalje.

Zašto? Tu je drumom išao siromašan gladan putnik, a četvrti mu je kralj dao kruha. Tamo je opet sreo zalutalog čovjeka, koji se smr-
zavao od zime, pa ga je četvrti kralj obukao i poveo na pravi put. U gradu je bio čovjek, koji je tražio utjehe, i četvrti ga je kralj utješio doista bratskim riječima.

A zvijezda se zaustavljala nad svakim gladnim i bijednim čovjekom i nad svakim, koji je trpio, i četvrti je kralj gladne nahranio, gole zaodjeo,

a one, koji su trpjeli, utješio. Tako je četvrti kralj išao, išao i išao, dok se zvijezda jednoga dana nije — iza trideset i tri godine putovanja — zastrla.

Bio je u Jerusolimu te je vidio ženu, gdje plače.

— Ubili su moga Kralja! — govorila je, pa je i kralj s njome plakao, a onda je naokolo pitao, tko li je to bio, koga su ubili.

— Zar nijesi vidio Kralja? — upita ga netko, pa onda slegnuvši ramenima doda: — Dolaziš kasno! Već su ga odvezli!

A kralj je plakao i opetovao kao ona žena:

— Odvezli su moga Kralja? Nikada ga ne ću vidjeti ni upoznati!

Ali nekakva mu se ruka položila na rame.

— Prijatelju, — reče mu neki glas, — zašto plačeš?

— Odvezli su moga Kralja, a ja ne znam, kuda su s njim! Znaš li to možda ti?

A slatki je glas pun sućuti nastavio:

— Jesi li to ti, koji si dao kod neke kuće kruha djetetu?

— Jesam, — reče četvrti kralj, — pa što da sam drugo i učinio? Bilo je gladno.

— To je dijete bio *On*! A sjećaš li se onog nesretnika, kojega si oslobodio iz ropstva i kazne?

— Znao sam, da je nevin, pa sam ga morao obraniti i spasiti, — opet će četvrti kralj.

— Bio je to *On*! Bio je to uvijek *On* u svim onim bjednicima, koje si putem sreo. Raduj se kralju! Upoznao si ga, služio si mu ljepše, nego li svi oni, koji su mu se divili i slijedili ga!

— Stranče, — usklikne kralj, — zašto mi tako govoriš? Ne razumijem te.

Ali blagi mu glas odgovori:

— Zaista, zaista ti kažem, štogod si učinio jednomu od tih bijednih ljudi meni si učinio.

Kralj zadršće.

— Stranče, — reče, — ostani sa mnom! Jesi li ti možda sam Kralj, kojega tražim? Molim te reci mi svoje ime!

Ali *On* je iščeznuo. No kao da je htio odgovoriti na molbu, najedamput se rastrgnu oblaci, koji su bili zastrli nebo, a zvijezda se ukaže krasnija i sjajnija nego ikad. Njene su zrake pale ravno na Goru muka. I u tom je svjetlu kralj ugledao težak, jak križ, krvav trnov vijenac te grčki, latinski i hebrejski napisane ove riječi:

„ISUS NAZARETSKI, KRALJ ŽIDOVSKI!“

Četvrti kralj klekne. Ne, nije došao kasno! Na putu života ne možemo nikada zakasnuti, ako odano slušamo zvijezdu, koja Božjim svjetlom sja na naše čelo.

Talijanski napisao *Alberto Viviani*.

Gdje god ima država i državnog života, tu je i vjere potrebna; zakoni bdiju nad javnim moralom, vjera nad privatnim životom pojedinaca

Voltaire.

Sesljakova sreća.

Ustao je rano: još je sumrak bio,
I na čistom svodu mnoga zv'ezda sjala,
K zapadnoj je strani plovio još mjesec,
Ko da morem brodi ladja od kristala.

Pa on orat krenu ono polje svoje,
Gdje se vječno pati za komadić hljeba,
I kad stiže tamo, još je stao malo,
Da prizove pomoć poslu svome s neba.

S napornoga rada već je znojan bio
Kada zoru vidje, gdje se sv'jetom šeće,
I gdje uz poj ševe, kosa i slavuja
Sitnom biser-rosom mi je drago cv'jeće.

Kroz dan tako c'jeli radio je teško,
Te seljaku jadnom znoj se s lica l'jevo,
Ipak nije kleo majke, što ga rodi,
Gdjekad iz sveg grla pjesmu još je pjevo.

I u radu mučnom večer ga je našla:
Gle, već pozdrav Gospi dršće iznad gora,
Dršće povrh doli pozivljući ljudstvo,
Da se moli Gospi nebeskoga dvora.

Seljak kapu skida, pobožno se krsti,
Oči k nebu diže, dragog moli Boga,
Na nj da oko svrne, pa da mucu njeg'voj
Dobar ne uskrati blagoslova svoga.

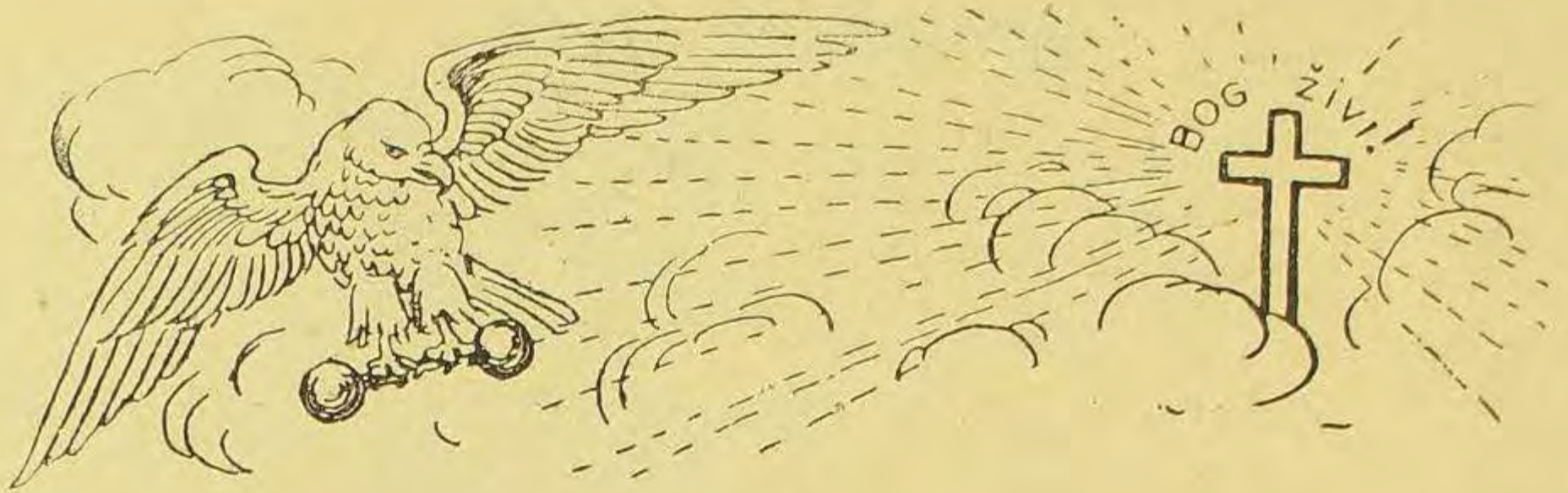
Moli za to Gospu, i gle čini mu se:
Eno vidi Gospu! Suncem obasjana
Milo mu se smješka; Njojzi je na ruci
Isus, Isus dragi — svjetlo njeg'vih dana.

Kako li je milo to božansko D'jete!
Gle, baš svoju malu podiglo je ruku,
Pa će eto sada ručicom božanskom
Blagoslovit njegov znoj i trud i muku.

Seljak kreće kući. U srcu je sretan,
Nešto snažno čuti, nešto tako milo,
Vedar je u duši kao vedro nebo,
Što mu se nad glavom puno zv'ezda svilo.

Spjevao *Izidor Poljak.*

Orlovima!

Davno prije skoro dvije hiljade godina, vladala je velika pokvarenost na ovome svijetu. Dok je rimski imperij zavladao čitavim svijetom svojim pobjedonosnim oružjem, u Rimu je sve vrvjelo pokvarenošću, raskalašenim životom, demoralizacijom i materijalizmom.

Nije moguće dovoljno ocrtati pokvarenost grada Rima, toga predstavnika velikog rimskog carstva. Stanje, koje je vladalo u amfiteatrima, kazalištima, društvima, ulicama, forumu itd. . . nije kadro da opiše pero običnog smrtnika. „Panem et circenses! Kruha i igara!“ bio je jedini uzdah pokvarene svjetine.

Uz to se ipak u mračnim katakombama podzemnoga Rima odgaja sasvim mirno i tiho maleni još i nejak mladi Orao, koji će se, čim mu prodrastu krila, svojim jakim letom vinuti nebu pod oblake — do sunčanog svijetla . . . *Dignite Orli . . .*

Orao — simbol ljubavi i mudrosti evandjelske — izvojštit će pobjedu i slobodu kršćanstva. Prezreni Nazarenac sa svojim porugi izvrgnutim Križem zasjat će na krunama careva i kraljeva . . .

Vijekovi će se u povijesti čovječanstva redati, a kršćanstvo će sjati izvanrednim sjajem. Nestat će Nerona, Tiberija, Kaligula, Dioklecijama, Julijana Odmetnika . . . No čvrsta stijena, na kojoj je sazidana Crkva Kristova, stojeće kroz sve vijekove čvrsta i nepomična . . .

Prohujat će stotine oluja. Crkva će uvijek stajati. Nestat će carstva i kraljevstva. No carstvo Božje ne će nikada imati svršetka: *I vrata jaklena ne će ju nadvladati . . .*

Iz Božjeg će sunca Orlovi i Orlići crpsti svoju snagu, jakost, junaštvo, energiju. Tisuće mučenika zapečatit će svoje uvjerenje prolijavajući svoju junačku krv. *Krv Mučenika sjeme je kršćana . . .*

I današnji vijek sličan je, da ne rečem i gori nego li pokvarenost rimskoga carstva. I danas se odgajaju Orlovi i Orlići u katakombama skromnih katoličkih domova. No čim proodrastu njihova krila, i oni će poletjeti ravno prama Božjem suncu, da samo u njemu nadju svoje ideale. Tisuće će i tisuće braće Orlova i sestara Orlica jurnuti u boj proti ovoj sveopćoj pokvarenosti i pobjeda će biti na strani katoličkih Orlova.

Visoko, braćo i sestre, podignite svoja krila! Ne bojte se strijelica vaših zakletih protivnika, koje vas u nedohitnim orlovskim visinama ne će moći da rane. A ako vas i rane, sjetite se, da ćete i vi svojom krvlju ispisati novu sjajnu stranicu u povijesti naših veličanstvenih ideala pod geslom svojih predja: *Za Krst časni i slobodu zlatnu!*

Novi Neroni, Dioklecijani, Julijani odmetnici podižu se protiv vas. No pobjeda je naša!... *Gore srca! Gore srca puna najvećih ideala! Gore srca, da iskušamo svoje junaštvo! Gore srca, da trpimo za svoje ideale!*

Sove, kukavice i bezobrazni vrapci lete jako nisko: boje se vrleti, sunca, neba... Sakrivaju se u svoje duplje. A mi visoko i ponosno, kraljevskim orlovskim dostajanstvom, naprijed!

Oci, majke, odgajajte u gnijezdu svojih obitelji Orlove i Orlice! Mladići, djevojke, svoju snagu posvetite samo u borbi za vječna načela! Mladeži, ne daj se zavaravati od krivih proroka, koji kad ti oduzmu ideale, oduzet će ti jakost, junaštvo, dapače i...

I ako smo *V*progonjeni, ne klonimo duhom! Približava se dan naših pobjeda, dan ispunjenja naših nada! Ne klonimo! Za križ smo se oduševljavali. I naš Kralj — Isus Krist — je nosio svoj križ. Nosit ćemo ga i mi.

Visoko ga podignimo, jer: *U ovom ćeš znaku pobijediti!*

BOG ŽIVI!

Orao.

VREĆA ZEMLJE.

Neki bogataš oteo siromašnoj udovici njezinu oranicu, da poveća svoj voćnjak. Kad je drugoga dana hodao po toj oranici, dodje do njega siromašna udovica s praznom vrećom, pak mu plačući reče: „Molim vas, dopustite mi od moga očinstva uzeti samo toliko zemlje, koliko će stati u tu vreću“. Bogataš odgovori: „Ovu ludu prošnju rado ću vam uslišati.“

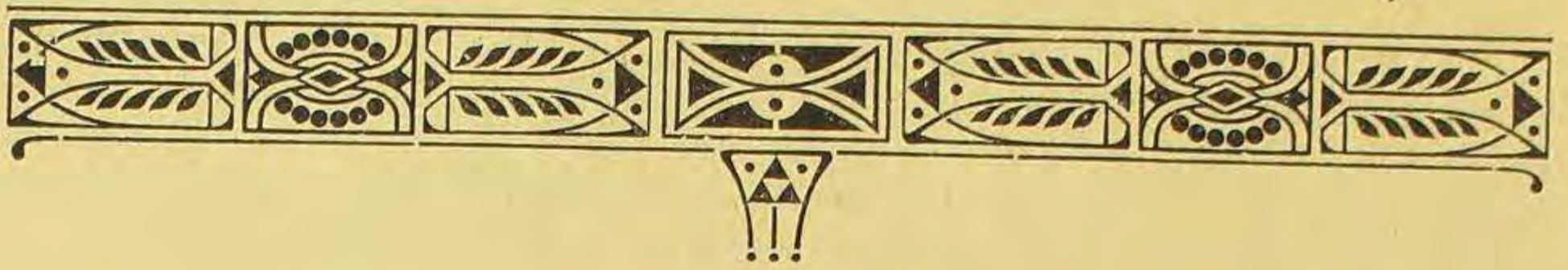
Udovica napuni vreću sa zemljom, pak reče: „Još vas jedno molim, da mi pomognete tu vreću zemlje dignuti na pleća“.

Bogataš nenaučen raditi dugo nije htio primiti se toga posla. Nu udovica nije prestala prositi i plakati, dok bogataš nije privolio. Ali kad je vreću htio podići, poviče: „To je nemoguće, vreća mi je preteška!“

Sad mu udovica ozbiljnim i žalosnim glasom reče: „Kad vam je preteška ova vreća zemlje, kako će vas istom tištiti kroz cijelu vječnost cijela moja oranica, koja nebi stala ni u hiljadu ovakovih vreća?“

Bogataš se preplašio s tih riječi i udovici vratio njezinu oranicu. A komu će biti na duši razgrabljena crkvena dobra?

Napisao J. Šafran.

Naš orlovski pokret.

Svaki pošten i misaon čovjek, kojemu je stalo do narodne budućnosti, sa zebnjom u srcu i s najvećom zabrinutošću promatra jedno moralno stanje većega dijela naše mladeži. Kod današnje omladine, i muške i ženske, nestaje sve više smisla za lijepo i plemenito, a različni poroci: nepoštivanje ni roditeljskoga ni ičijega auktoriteta, neobuzdana želja za tjelesnim užicima, pijanstvo, razvratnost, surovost i druga moralna zla, zauzimaju sve veći mah. I čovjek se sa strahom pita: kakvi će to biti danas sutra oci, majke, građani, narod?

Pišu se rasprave, sazivaju se ankete, osnivaju se društva, kako bi se današnja mladež spasila, al sav rad ostaje uzaludan i bezuspješan, jer današnji prosvjetitelji i odgojitelji zaboravljaju na najvažniju činjenicu, da moralnoga i uopće društvenoga preporoda ne može biti *bez vjerskoga odgoja u obitelji, školi, društvima i t. d.*

Katolici sviju naprednih naroda uočise najbolje ovu činjenicu, pa zato uz borbu, koju zapodješe za kršćansku školu, organizovaše i izvan nje mladež u katolička prosvjetna i odgojna društva. Kako moralno stanje naše mladeži nije ništa bolje od stanja mladeži drugih naroda, nego možda još i gorje, počeli su i hrvatski katolici sa organizovanjem naše mladeži u katolička prosvjetna i odgojna omladinska društva. Kod katoličkih Slavena: Čeha, Slovaka i Slovenaca pokazao se je kao najzgodniji tip ovakih društava *Orao*, pa su i hrvatski katolici počeli sa osnivanjem orlovskih društava. Orlovska društva pružaju mladeži istinitu prosvjetu, valjani kršćanski uzgoj, a tjelovježbom jačaju zdravlje i daju mladeži plemenitu zabavu. Radeći tako na duševnom i tjelesnom odgoju naše hrvatske katoličke mladeži, rade orlovska društva na najveću dobrobit hrvatskoga naroda, jer mu odgajaju naraštaj duševno i tjelesno zdrav. U orlovskim društvima postaje mladež poštena, solidna, prosvjetljena i fina, tjelesno zdrava i okretna, a samo od takve mladeži imaju se hrvatski narod i domovina nečemu nadati.

Čim su se kod nas pojavila orlovska društva, udariše na njih liberalci sviju dlaka s najvećom žestinom. Premda je jasno kao sunce, *da je Orao kulturno-prosvjetno-odgojna organizacija katoličke mladeži koja isključuje svaku politiku*, stadoše mu protivnici podmitati najgore političke tendencije. Interesantno je usporediti te napadaje! Jedni prigovaraju, da je Orao separatičko društvo, koje cijepa jedinstveni jugoslavenski narod, pa je stoga protudržavan, a drugi opet stadoše doka-

OMLADINSKI ORAO U SUBOTICI.
(ODBOR I VJEŽBAČI.)

zivati da su Orlovi protiv hrvatstva, da su samo za jugoslavenstvo i Beograd, da su izdajice hrvatskoga naroda i t. d. Jednima i drugima mogu Orlovi odgovoriti: „*Varate se, gospodo! Mi smo i najhrvatskiji i najdržavotvorniji, jer mi se odgajamo za poštene valjane i prosvjetljene ljude, a samo od takvih može imati koristi i naša država i naš hrvatski narod!*“

Orlovski se je pokret započeo širiti u hrvatskim zemljama prije tri godine, pa je unatoč napadaja i sumnjičenja i nepovjerenja i sa strane inače vjernih katolika, upravo sjajno uznapredovao za ovo kratko vrijeme. Taj uspjeh zahvaljuje orlovstvo svojoj zdravoj misli, svojoj solidnosti i disciplini. Gjegod je orlovska organizacija razvila svoj rad, pokazalo se je ubrzo, da je orlovstvo nešto sasvim drugo nego druge organizacije, koje su mu po vanjštini slične. Mladež, organizovana u Orlu, postajala je vidno bolja, čestitija, uglađenija i prosvjetljenija. Zato je u mjestima, gdje Orao djeluje godinu, dvije već i prestala vika na njega. Svoje priznanje prinuždeni su mu izricati i sami liberalci.

Danas je orlovstvo kod nas već tako jako, da s ponosom može izaći pred hrvatski narod i manifestirati za svoje ideale. Nadati se je, da će se padom Pribičevićevim promijeniti i famozna odluka, pa će i djaci slobodno moći pristupiti u orlovsku organizaciju i dopustiti svim orlovskim društvima slobodno i nesmetano djelovanje.

Naši biskupi odobrili su i preporučali u više navrata orlovsku organizaciju. I radi ove preporuke naših vrhovnih duhovnih pastira i radi dokazane izvrsnosti orlovstva, morao bi svaki pravi katolik najpripravnije podupirati naš orlovski pokret.

Orao.

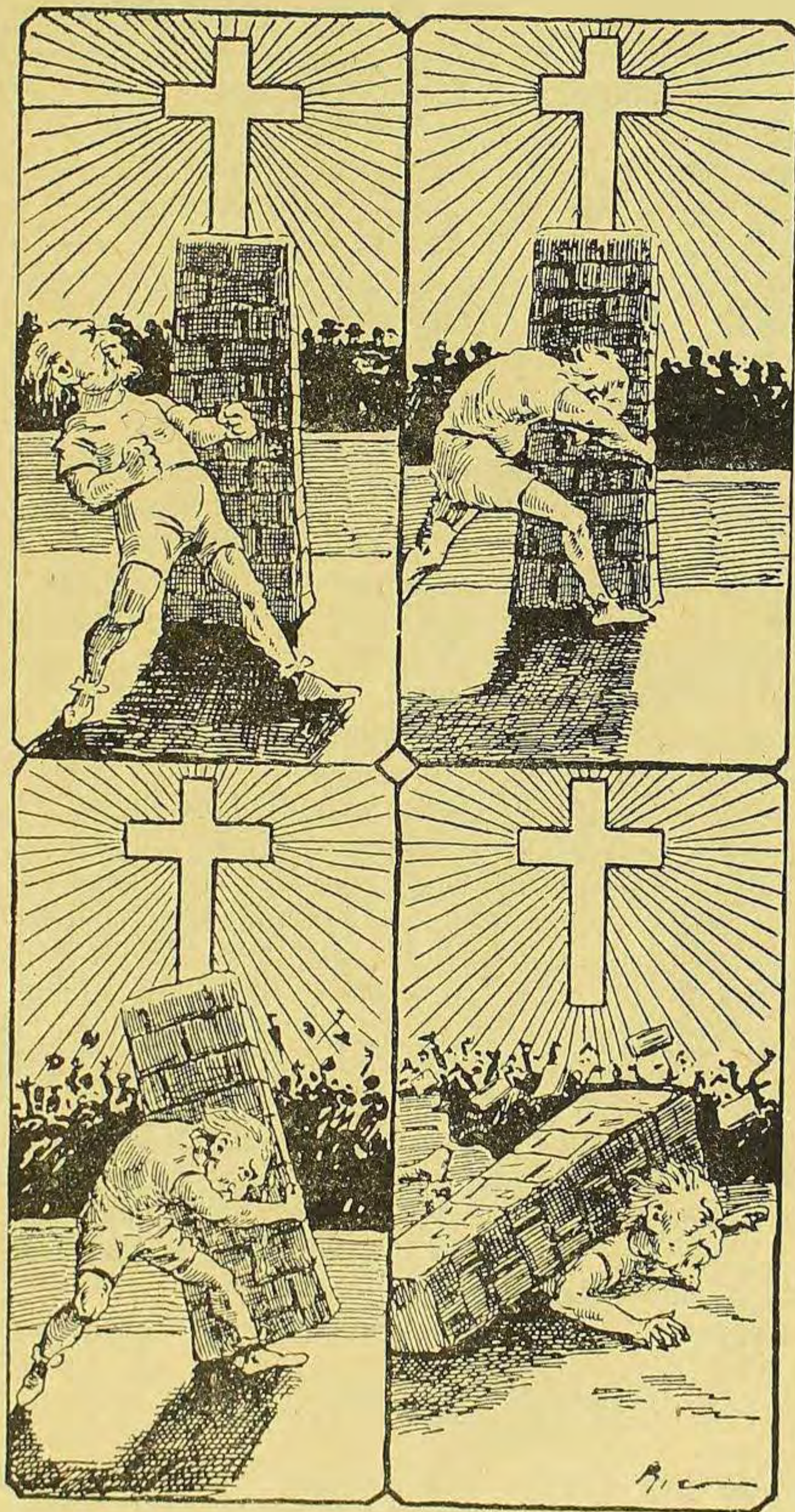
CRKVA I DRŽAVNE VLADAVINE.

(Iz knjige biskupa Mahnića „Na raskršću dvaju doba“.)

▪ Samosvjesno pouzdano ide Crkva ususret budućim događajima. Česa bi se i bojala? Pao je farizejski cezaropapizam, koji ju je gnjavio kroz dva vijeka i više. Skršio je Svemogući žezlo opakih, u pakao je oborena njihova ponositost, u njegovu najdublju jamu (Is. 14.).

Naviješta se preuredba državnih i socijalnih prilika na osnovu demokratskih slobodina. Dobro! Katoličko je kršćanstvo najdemokracičnija vjera. Crkva je katolička od prvoga početka do danas najodvažnija zaštitnica demokratske slobode. Devetnaest već vijekova propovijeda Crkva svijetu slobodu, bratstvo i jednakost, a da su narodi Crkvu poslušali, ovaj bi trisagion bio u njih već davno konkretan oblik.

Hoće li budućnost biti republikanska? Crkva pozdravlja i blagoslivlje republiku, kao što blagoslivlje svaku drugu vladavinu. Nijednoj vladavini ne priznaje Crkva apsolutne prednosti ispred drugih, dok jedno zahtijeva od svih: da se priznaju ovisnima o Božjem zakonu. Ni narodnog samoodredjenja Crkva ne zabacuje. Narodno samoodredjenje ne dopire do visine, za koju se Crkva zauzima kao navjestiteljica

Tako se mora svatko razbiti, koji se zalijeće u pećinu
 sv. Petra, na kojemu je sagradjena katolička Crkva.

istine i prava Božjega, dok narodima, koji su htjeli da samoodredjenje provedu u opreci s načelima Božanske istine i prava Božjega, dovikuje ona grozeći se: „Zašto se bune narodi, i plemena pomišljaju uzaludne stvari? ... Onaj, koji živi na nebesima smije se ... Udarit će ih gvozdenom palicom; razbit će ih kao lončarski sud“. (Ps. 2.)

Ni komunizma se Crkva ne boji. Sv. Pismo opisuje život kršćana u Jeruzalemu riječima: Nijedan ne zvaše ništa od onoga što imadoše svojim, već im sve bijaše zajedničko; jer u narodu, koji vjerova, bijaše jedno srce i jedna duša“ (Dj. Ap. 4.)

Ljuto se narodi varaju, da će steći sreću uz ma koju vladavinu, dok preziru Crkvu Kristovu. Bila vladavina sama po sebi najslobodnija i najdemokratskija, ona ipak ne pruža apsolutnih uvjeta za trajnu sreću i slavu. Sve zavisi naprotiv o tome, kakvi su oni, koji vladaju, i oni, kojima se vlada. Svaka se vladavina daje zlo upotrebljavati poput dvosjekla mača, a zloupotreba imat će to kobnije posljedice, što je slobodnija i demokratičnija vladavina. I tu vrijedi poznata: Corruptio optimi pessima. Nego dajte Crkvi slobodne ruke, da vršeći svoju božansku misiju vlastodršce i državljane istinom riječi Božje i milošću Duha Svetoga moralno preporodi i odgoji u Duhu ljubavi i slobode, što ju je ljudstvu stekao Isukrst, a to je sloboda od umskih zabluda i od grijeha, sloboda djece Božje. Samo narodi, što ih je oslobodio Sin Božji, zreli su za uživanje demokratskih sloboda.

S pouzdanjem gledamo u budućnost. Istina, zavladao je našim vijekom kaos, ali ovaj je kaos napunjen klicama novoga života. Nema filozofijskoga sustava, nema političke i socijalne teorije ili uredbe, ma kako se najzad ona kosila s načelima istine i prava, a da se u njima ne bi nalazilo štošta dobra. Treba samo da Duh Božji, koji u početku lebdijaše nad vodama prvobitnoga vasionog kaosa, sidje s neba te rastavivši svjetlost od tame i izlučivši iz nesredjene tvari ono, što je dobro, prikupi klice te ih sredi u jedan organizam, u novi kozmos „Čekamo ... novu zemlju, gdje živi pravda“. (II. Pet. 3, 13).

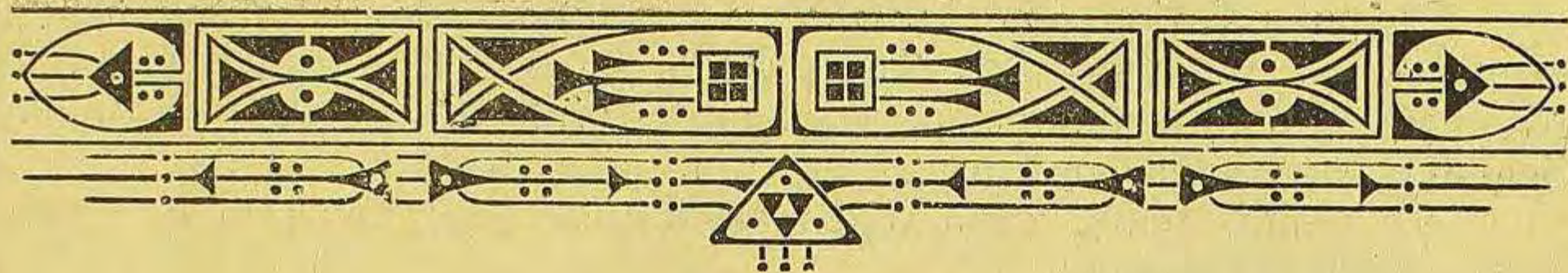
I Duh Božji već silazi. Crkva ga po izričitoj naredbi Leona XIII. svake godine na Duhove svečano zaziva. Duh će Sveti oploditi nanovo Kristovu Crkvu. Po njoj će on iz svjetovnoga kaosa izvesti novi kozmos. Da će Crkva u ovom poslu uspjeti, za to jamči On, koji govori Apostolima: „Došao je knez ovoga svijeta, a u meni nema ništa ... Ne bojte se, ja nadvladah svijet“. (Iv.)

Gdje da tražim?

*Kad utjehe srcu treba,
Gdje da tražim?
I kad boli lijeka nema,
Čim da blažim?
Kad u duši miru nije,
Gdje ću naći?*

*Kad bez cilja lutam svijetom,
Kud ću zaći? ...
Svima milost svoju dijeli
Isus dragi
Iz svetišta, gdje boravi
Isus blagi.*

Spjevala Danica.

BAČKA SUBOTICA.

(O IMENU NAŠEGA GRADA)

Buduć da ima još tri Subotice osim našega grada, zato radi boljega i većega razjašnjenja označujemo našu varoš *bačkom* Suboticom; a one tri možemo nazvati po dotičnim krajevima: *krašovanskom*, *medjumurskom* i *križevačkom* Suboticom.

U predratno vrijeme, a i prije nastojahu naši tadanji vlastodržci, da historiju ovih krajeva u svoju korist, a na slavensku štetu tumače, iskrivljuju.

Tako su kod uredjivanja, utvrđivanja naše sjeverne granice (Bereg-Horgoš) prohitili mnogi mađarski učenjaci, književnici, pisci i državnici iz Bpešte ovamo na našu granicu oko Kelebije, da tobož pokažu i dokažu: kako da su subotičke pustare, selišta Kelebija, Tompa, Čikerija posebna sela, samostalne od grada Subotice neodvisne općine, koje po tome imaju da pripadnu Mađarskoj.

Pozivahu se ti Mađžari na neke stare zemljovide, zemljopisne karte, koje su valjda vrijedile nešto do muhačke bitke i do pada Mađžarske (1526); ali su ta tobož sela za vrijeme tursko (1527—1687) posve uništena, a po tome i one zemljopisne karte izgubiše vrijednost i važnost za današnje prosudjivanje.

A i nisu to bila sela u današnjem smislu; nego su to bili većinom pleteni šatori (oko 20 u jednom mjestu) koji su se prema potrebi sa jednoga mjesta na drugo lako prenositi mogli.

Kako maloprije rekoh, ni traga, niti ikakvoga znaka ne bijaše tu, po čemu bi se zaključiti moglo, da su to kadgod naselbine bile.

Naseljivanjem Bunjevaca i Srba u većem broju (1526—1690) u ove krajeve nastala su nova vremena, osnivanje novih sela i općina, što su sami Slaveni (Bunjevci i Srbi) izvršivali.

Mađžari su napustili ove krajeve i povukli se u gornje dijelove Mađžarske.

Niti današnja slavenska *Subotica*, niti mađžarska *Szabadka* ne spominje se čisto i pravilno u starijim zapisima, ispravama.

Tek g. 1687. spominje se Subotica pod Sučićem; 1743. Sv. Marija (Szent Mária); g. 1779. Maria Theresiopolis; a mađžarska Szabadka g. 1845.; za vrijeme Vojvodine (1850—1860) Subotica; a zatim Szabadka do g. 1918.

Prvput nalazimo ime *Zabatka* u jednoj bodroškoj ispravi g. 1391.; drugi put se spominje *Zabatka* u Madarošu datiranoj ispravi g. 1429. Na Tanstedtovoj zemljopisnoj karti (1553) vidi se *Zabatka*, Tavankut, Segedin. Na Laziusovoj karti (1556) vidi se *Sobatha*, Segedin.

Na jednoj zemlj. karti Madžarske (1553) stoji *Zabatka*; g. 1566., 1685., 1699. Szobotga.

U jednom zapisniku (1687) dvorskoga vojnoga vijeća piše se Szobathiz.¹

Djuro Sremac, rodом iz Kamenice, bijaše dvorski kapelan kralja Zapolje, a po tome imao je prilike (g. 1526.) da odnošaje i okolnosti izmedju Zapolje i subotičkoga cara Jovana poblize upozna. Tako je on već i kao Slaven svakom zgodom, kada to nužno bijaše, prijateljski zagovarao interese careve na dvoru Zapolje i sve je učinio, da savez izmedju Zapolje i cara Jovana što čvršći i dugotrajniji postane.

I čudnovato je da ovaj Sremac (Madžari ga zovu Szerémi György), koji je toliko posla imao sa Suboticom, u svojim pismama i historijskim djelima nigdje neupotrebljava naziv Subotica, nego prastari oblik *Zabatka*.

To isto čini i Antun Vrančić (madž. Verancsi) Dalmatinac a porijeklom iz Bosne, — bijaše dvorski savjetnik Zapolje, a kasnije nadbiskup ostrogonski, putujuć kroz ove krajeve u Carigrad (g. 1545), u svojim uspomename piše i o Subotici, ali i on kao i Sremac, prastari oblik *Zabatka* upotrebljava.

G. 1439. kralj Albert poklanja Sibirjanin Janku *Zabatku* Tavankut, Pačir, Bajmok i Djurdjin. To isto pravo uživa (g. 1462) i mati kralja Matijaša, a poslije njene smrti naslijedi sve ove posjede kralj Matija.

Sada dolazi pitanje kako su Madžari došli do naziva „*Szabadka*“, i kako smo mi Slaveni došli do imena „*Subotice*“?

Madžarski historičari (Iványi i dr.) nastoje dokazati, da je staro ime Zabatke ili Sobotke postalo od korena: „*szabad*“.

Već gledeć na oblik imena može se ustanoviti: da je to krivo, neosnovano shvaćanje i silovito tumačenje.

I korjen i nastavak Zabatke je naš, slavenski.

Da je ime Zabatke postalo od korjena: „*szabad*“, onda po naravi, osobenosti i zakonu m. jezika, gramatike i pravopisa (a magyar íróképzés törvénye szerint) ne bi se nadodao naš nastavak *ka*, i da su to madžari stvarali, ne bi se nazvala *Szabad-ka*; nego po primjeru m. općina Szombathely, Vásárhely, Tinójarás, Géderlak, — postalo bi m. ime: Szabadhely, Szabadfalva, Szabadváros, Szabadjárás, Szabadvidék.

Ta Madžari stvaraju riječi u m. krajevima za Madžare ili od m. korjena sa m. nastavkom, ili slavenskoj riječi dodaju m. nastavak, kao na pr. kod imena: mesar, mészáros, mészárszék, ili Vukovo, Vukovár.

Dakle staro ime *Zabatka* je slavenska tvorevina kao što su imena: Zagorje, Zahumlje Zadvorje, Zapolje, Zaostrog, Zavalje; u Gari iza maloga jezera njiva, oranica zove se: Zabara.

Madžari su tek dobrim kasno 1845. svojevoljo, sa svojom premoćju stvorili od Zabatke ili Subotice *Szabadku*.

¹ Wien, Hofr. protoc. registr. Nr. 375.

Srpski hištoričari o imenu i prošlosti Subotice tvrde: „da je ime Subotica dobila u XVI. stoljeću po Suboti Vrliču, koji je kao palatin cara Jovana Nenada u ono vrijeme upravljao Suboticom. Uprava Subotina tako je ostala u živoj uspomeni gradskog i okolnog stanovništva, da su grad Zabatku prozvali po njemu Suboticom“.²

Ovu tvrdnju srpskih hištoričara pobija m. pisac Iványi i veli:

„da je carevanje i gospodstvo cara Jovana i palatina Subote vrlo kratko bilo (1526—1527) za to, a da bi se uspomena njihova novim nazivom grada ovjekovječiti mogla;“

„da su car Jovan i palatin Subota ratujući oko Segedina i preko Tise više boravili izvan Zabatke, nego u gradu;“

„da osim naše Subotice ima još 3 općine istoga imena, od kojih se jedna već 1483. spominje.“

„S így kétségtelen, hogy a Subotica név csak a török uralom után jött forgalomba, a midőn az itt telepedett bunyevácok és rácok katonai sánccá tették e helyet; így akarván ezen névben egy, előbbi hazájokban elhagyott helységnek vagy éppen lakhelyöknek emlékét megörökíteni.“³ T. j. da je neosporno, da su ime „Subotica“ novi stanovnici (Bunjevci i Srbi) poslije Turaka počeli upotrebljavati; hoteć s time svoje staro mjesto iz bivše domovine ovjekovječiti.

Ali sve ovo je samo nagadjanje, pretpostavljanje bez dovoljnih, pozitivnih historijskih dokumenata.

Da, nekoja historijska pitanja ne dadu se još danas odgonetiti; to će tek kasnija vremena, istraživanja, razmatranja razjasniti i riješiti. Medju ove neriješene, nerazjašnjene predmete pada i naziv stare Zabatke a nove bačke Subotice.

M. Mandić.

Najsretnija kuća u selu.

(Pripovijetka iz današnjeg seljačkog života.)

I.

Da strina Jela voli svoga jednica Blaža ko oko u glavi, ne treba ni da vam kažem. To zna cijelo selo. Kadgod s kime stane u divan, ne može da ga se nafali: „Moj Blaž ovo, pa ono...“ I svaki dan svetu krunicu izmoli Gospi na čast, da joj ga sačuva onako dobroga, kaki je dosad. To je odonda, kad je još kao mali dječarac bio na smrt bolestan, pa ga je zavjetovala Majci Božjoj, ako ozdravi. I ozdravio je, i od tog je doba strina Jela nosila najvruću želju u srcu, da joj se jedinac Bogu posveti, da postane svećenik.

— Ta idi, zar će tvoj Blaž zbilja u popove? — pitala je komšunica strina Jula, koja takodjer bila dala svoga sina Matu, da uči za svećenika, a on se iznevjerio, pa otišao za advokata.

² Književni Sever. Subotica, 1925. Knj. I. Sv. I.

³ Iványi, Szabadka Története. I. r. 1885.

— Ako Bog da i Majka Božja! — odgovarala je strina Jela, pa je toga dana počela devetnicu na čast svete Gospe, da joj njen Blaž ne podje onim putem, kojim je pošao komšijin Mata.

Za Perića Matu se naime u selu pogovara, da je postao pravi bezbožac: nit ide u crkvu, niti se Bogu moli, nego još i grdi popove ko najgore ljude, da je to prava strahota i pomisliti. Pa još ni to nije dosta. Kažu, da je Mata i svoju svetu vjeru ostavio i otišo u nekaku novu vjeru, koju su izmislili zapravo nekakvi bivši svećenici, koji su se zaludili za ženama, pa ne će da priznaju svetoga oca papu.

— Radije da mog Blaža mrtvog vidim, nego li da mi tako šta učini! — govorila je strina Jela sa strepnjom u svojoj pobožnoj duši.

A baš toga joj je dana pisao njen Blaž u pismu ovako: „Draga majko! Živ sam, hvala Bogu, i zdrav, pa ti mogu javiti veselu vijest, da sam danas postao trećoredac svetog Franje. To mi je taka radost, da će mi biti veća samo još onda, kada za koju godinu budem zaređen za svećenika...“

— Hvala ti, Gospo sveta, na tolikoj milosti! — klicala je od dragosti u svojoj duši presretna majka i zavjetovala se, da će hodočastiti Majci Božjoj Trsatskoj, kada svog Blaža zaista vidi kod oltara.

II.

Uoči Velike Gospe ove godine nadvio se silan crni oblak, koji je projurio nad selom ko avet. A iza toga se na nebu pokazala pomrčina mjeseca, pa je sav svijet govorio, da ovo ne sluti na dobro: bit će nekake pokore Božje na narod. Samo strini Jeli ništa nije moglo smutiti neizmjernu radost, koju je u duši osjećala.

— Neka se makar sav svijet ruši, samo kad sam živa dočekala, da ću sutra Blaža svoga vidjeti kod Gospina oltara! — govorila je, pa se užurbala po kući, da je uredi za sutrašnju slavu.

Sutradan je svanuo krasan dan, da ne možeš ljepši poželjeti. Kirbaj je ovo danas, ali se vidi, da se cijelo selo veseli još jednoj slavi, koja je veća, nego ma koji kirbaj. Nije šala: ovo je prvi put, da je neko iz našega sela postao svećenik, pa je sva današnja mlada misa kudikamo više, nego ovaj kirbaj. Mužari gruvaju, zvona zvone, u cijelo selo i svi gosti iz drugih sela grnu u crkvu, da vide, što se kod nas još nije vidjelo, i da dobiju Blažev mladomisnički sveti blagoslov.

— Ta nema ti, Bogo moj, veće sreće od ove! — govorio je u sebi deda Damjan, kad je svog unuka vidio, kako u misničkom odijelu prvi put ide oltaru...

A strina Jela jedva da je mogla i oči podići, tako su joj se bile zalile suzama radosnicama presretnog majčina srca.

Samo u jednoj kući toga dana nije bilo radosti: kod komšije Perića. Strina Jula nije ni u crkvu išla, jer se bojala, da će svijet za njom danas prstom pokazivati: „Vidiš, to je mati onog bezbožnog propalice!“ Kadgod je na to pomislila, sva se u duši potresla, pa da joj je materinje srce moglo podnijeti, bila bi najteže prokletstvo od Boga zazvala na nevjernog sina, koji za Boga i za svoju svetu vjeru

ne će da zna. Ovako je hiljadu puta već proklela samo one, koji su joj sina zaveli na krivi put.

A zvona su zvonila nad dvjema majkama, od kojih je jedna proklinjala, a druga blagoslivala ovaj dan.

III.

Tri dana prije Male Gospe spremala se strina Jela sa svojim Blažem na put: idu na hodočašće čak Gospi Trsatskoj, da joj zahvale na velikoj milosti i sreći, koju im je udijelila. Tamo će baš sada o Maloj Gospi doći trećoreci svetog Franje iz sviju naših krajeva, pa i Blaž vodi svoju majku, da i ona tamo postane trećoretkinja. A ona je to jedva i dočekala, pa da može izvršiti i svoj davni zavjet.

— Kuda će to strina Jela sa svojim misnikom? — pitale su se žene, kad je deda Damjan na svojim vrancima selom provezao kćer i unuka.

— Ta valjda ga vodi na njegovu prvu kapelaniju! — nagadjale su druge.

— Nije, — upadne zvonareva žena, — nego se ona zavjetovala, da će hodočastiti Trsatskoj Gospi, ako joj sin bude misnik, pa sad eto ide.

— A di je to? — upita baba Manda.

— Čak tamo negdi kod mora! — važno će zvonarka.

— Ta išla bi ja i priko mora, da mi je Bog dao taku sreću ko njoj! — uzdiše baba Manda.

— Bome i jest! — povladjuju druge žene.

— Da je i Jula svog Matu zavjetovala Gospi, ne bi joj se onako iznevirio! — veli strina Ana, pa pogleda prema Perića kući.

— Ne bi bome! — klimaju glavom žene.

— A znate, šta je s Matom negdi prije bilo? — opet će zvonarka.

— Šta? Šta? — upiljile žene oči u nju.

— Eh, šta! Napravio nekaku privaru, pa ga strpali u bajbok!

— Ta šta ti ne divaniš! — zgranule žene od čuda.

— Kad vam kažem! Župnik veli, da je o tom danas i u novinama čito!

— E, kad je tako, valjda novine ne lažu! — domeće strina Ana.

— A ja sam to odavna znala: kad okreneš Bogu ledja, ko da ideš po najmrklijem mraku, pa ne znaš, u koju ćeš jamu upasti! — tumači baba Manda.

— Kazna Božja! — ponavljaju žene jedna za drugom, pa se razilaze svaka na svoju stranu.

Te je večeri deda Damjan sjedio pod dudom na sokaku, dimio iz lule i govorio ljudima, koji su kraj njega posjedali:

— Eto vidite, da Bog čuje, što ga molimo. Da se ja i moja Jela nismo toliko Bogu molili, ko zna, ne bi li i naš Blaž bio pošo Matinim putem. I samo molitva i uzdanje u Boga nam je pomoglo, da je naša kuća sretnija, nego i jedna druga, jer je jedina iz našeg sela dala hrvatskom narodu svećenika...

Htio je još nešto da kaže, ali se javilo zvono na pozdrav Gospin, pa je skinuo šešir, prekrstio se i sklopio ruke na molitvu, a svi ostali seljaci za njim...

Stevan.

Pjesma palnika.

(Iz zbirke „Zvuci iz Katakomba“.)

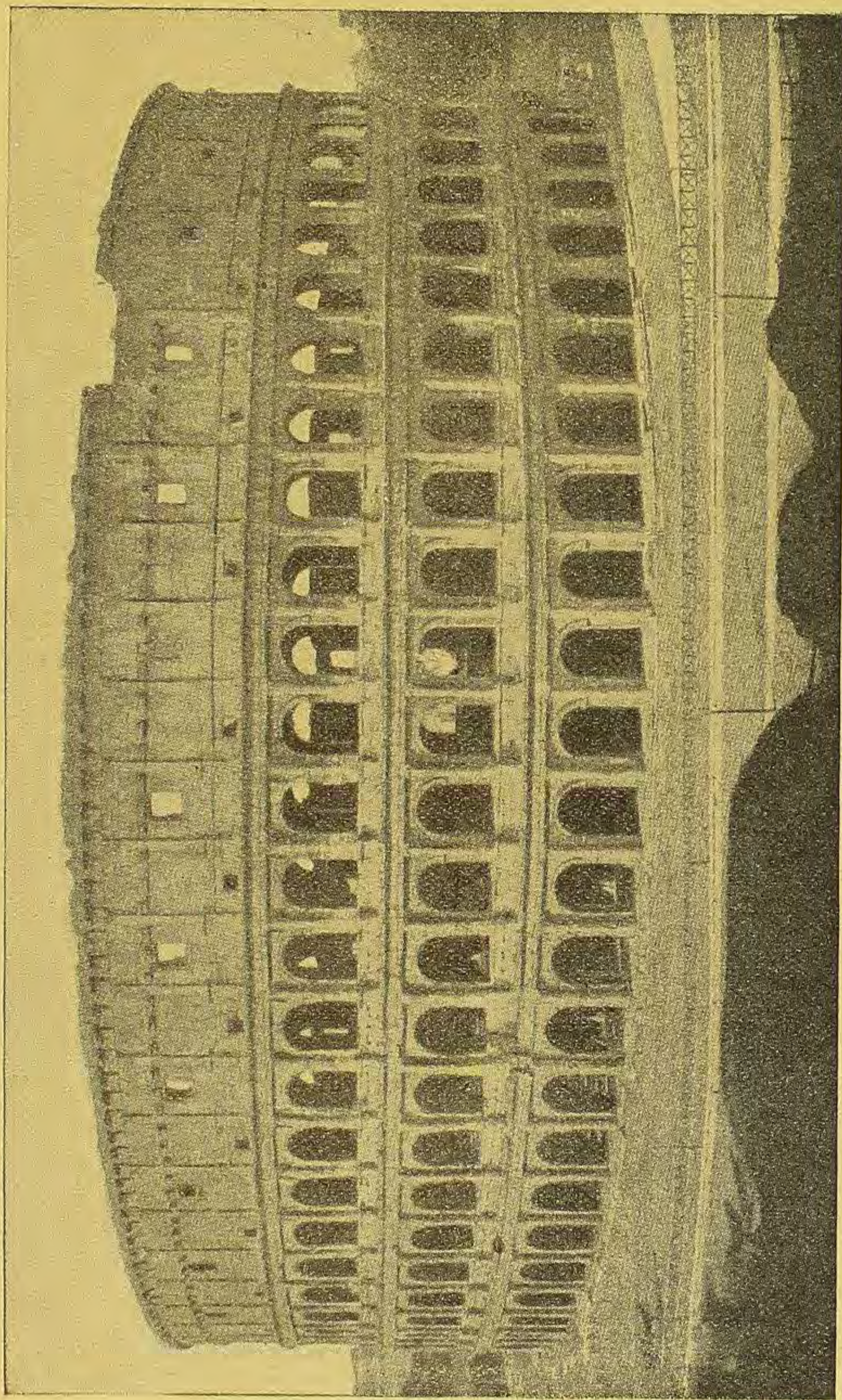
Tlačite nas, ništite nas kano bijesni vuci
 Mi stojimo postojano s palmama u ruci.
 Trgajte nam djecu našu s izjadjenih grudi,
 Zaboravte još i više da ste braća, ljudi.
 Umirući mi živimo... Zalud vam je djelo.
 Naša smrt je život za nas, al' za vas opijelo.
 Verige nam režu meso, krv se naša lije,
 Skršeno je tijelo naše... duša naša nije!

Srušili ste kuće naše i naše oltare,
 Po prašini vukli ste nam djede naše stare,
 Djevicama nanijeli ste krivicu sramotu,
 Za muke nam izmislili najveću strahotu.
 Žene naše, bijedne žene žrtvom su vam bile
 S truplima se našim vaše uze ispunile.
 Verige nam režu meso, krv se naša lije,
 Skršeno je naše tijelo... duša naša nije!

Zalud sila, zalud negve! Pobjeda je naša!
 Iz vaših će gordih šaka ispast krvna čaša.
 Ne treba se bojat smrti, koji mrijeti znade,
 U života knjizi piše Vječnost naše jade.
 Svaki tirjan srušit će se u prah poput zmije,
 A nad njim će sretan stupat kojeg sada bije.
 Verige nam režu meso, krv se naša lije,
 Skršeno je naše tijelo... duša naša nije!

Naprijed, naprijed svijetli rode, ne boj se tirana
 Sjeme slave i slobode krv je tvojih rana;
 Iz dubine katakomba nov se život rodi,
 Sinuti će skoro sunce i našoj slobodi.
 Zlotvori nas dugo muče i satrt nas žude,
 Prodali su za kesu nas mnogi naše Jude.
 Verige nam režu meso, krv se naša lije,
 Skršeno je naše tijelo... duša naša nije!

Spjevao Dr. Velimir Deželić st.

Kolosej ili najveće rimsko kazalište, koje je poškropljeno krvlju tolikih mučenika.

Papijska odlikovanja.

Mjeseca svibnja, uprav za vrijeme boravka hrvatskih hodočasnika u vječnome Rimu, stigao je brzojav državnog tajnika sv. Oca Pape na biskupsku Duhovnu Oblast u Subotici, da je sv. Otac Papa Pijo XI. svojom visokom i svijetlom voljom odlikovao lijepi broj istaknutih svećenika u Bačkoj. Nas Bunjevce naročito zanimaju odlikovani svećenici Bunjevci. Stoga ovo par skromnih redaka posvećujemo njima odlikovanima, da naša javnost putem ovih riječi bude bolje izvještena.

Za svoje *prelate* imenovao je sv. Otac Papa presvj. g. *Iliju Kujundžić*, začasnog kanonika, umirovljenog dušnočkog dekan-župnika, sada provikara i šefa biskupskog računovodstva; presvj. g. *Blaška Rajić* župnika sv. Roke, generalnog vikara, bivšeg narodnog poslanika. A za *komornike* imenovani su preč. g. *Ante Skenderović* direktor biskupske kancelarije i preč. g. *Petar Evetović* žednički župnik, predsjednik ženidbenog suda. Ova odlikovanja dobili su najbolji svećenici, koji su u novoj biskupiji cjelinom svoje snage poradili na tome, da se novoosnovana biskupija podigne, bude jaka i potpuno organizovana. Odlikovani vrlo su dobro poznati svima nama. Naročito presvjetla gospoda Ilija Kujundžić i Blaško Rajić. Oni su kao Bunjevci osim dušobrižničke dužnosti obavljali jedan takodjer težak posao, vršili budjenje nacionalne svijesti Bunjevaca i Šokaca.

Presvj. g. *Ilija Kujundžić* koji je tri decenija bio župnikom u Dušnoku medju Šokcima radio je na nacionalnom polju mnogo i uspješno. Kao sljedbenik velikog Antunovića pripadao je onom takozvanom „generalštabu“ tadanjih bunjevačkih prvaka. Živom riječju, perom i djelom radio je za svoje Bunjevce i Šokce. Rado se primio i rada u novoj biskupiji, pa je sv. Otac Papa doista vrijednog, zaslužnog svećenika odlikovao. Mi Bunjevci, koji smo ga cijenili i cijenimo njegov nesebičan rad u znak hvale kličemo uz čestitanje: *Na mnogaja!*

Ne manje je zaslužan presvj. g. *Blaško Rajić*. Nema Bunjevca, koji za njegovo ime nije čuo. A i drugi su ga poznavali, cijenili. Još kao mlad svećenik stao je u prve redove narodnih boraca. Izdavao je razne poučne pripovijesti za narod, da budi narodnu svijest, molitvenike i druge nabožne stvari da očuva vjeru svojih sunarodnjaka. Prošlogodišnja „Danica“ donijela je opširan opis njegova rada. Bio je triput biran za narodnog poslanika, pa je lavovski branio interese sviju Bunjevaca. Od osnutka nove biskupije imao je znatnu ulogu u uredjenju

iste, pa je zato dobio papijsko visoko odlikovanje. Zato mu svi iskreno čestitamo i kličemo živio!

Dok su prva dva odličnika imali stare zasluge, dotle je preč. g. *Ante Skenderović* ovo lijepo postavljenje za papijskog komornika zavrijedio svojim agilnim radom unazad par godina.

Preč. g. *Ante Skenderović* bio je profesor na gimnaziji i učiteljskoj školi. Tu je imao vatre i borbe dosta. Neprestani napadaji na vjeru i svećenike poljuljali su najsigurnije djake u čvrstoći svoje vjere. Usred takovog teškog posla pokazao je svoju energiju preč. g. *Skenderović*. Omladina je upoznala njegovu energiju i odlučnost pa se je okupila u jedan tabor i s njime rame uz rame borila se protivu bezvjernih, bjesomučnih napadaja raznih nitkovića, krivenih pod različitim krinkama. Kao direktor biskupske kancelarije msgr. *Skenderović* je uvijek agilni, raden i siguran stub biskupije. Kao vodič velebnog hodočašća iz Bačke u Rim pokazao je svoju svestranu sposobnost. Bez sumnje od mladjih svećenika odlikovanje je dobio kao najvrijedniji i najdostojniji. Stoga mu kličemo: „Ad multos annos!“

Preč. g. *Petar Evetović* župnik na Žedniku bio je uvijek skroman, ali ipak snažna pomagačka ruka u vodjenju biskupije. Imao je dužnost predsjednika ženidbenog suda, tešku zadaću, da spasi sreću i mir kod mnogih porodica, gdje je bračna veza, ljubav poljuljana bila. Znao je uvijek mirno, uvjerljivo i sigurno djelovati na najstrašnije zavadjene bračne drugove. Njegov tihi, skromni, ali ipak vrijedni rad odlikovan i nagrađen je od samoga sv. Oca. Njemu takodjer *naše iskreno čestitanje! Živio!*

Gjuro Lemešanić.

Mudre riječi za pametne ljude.

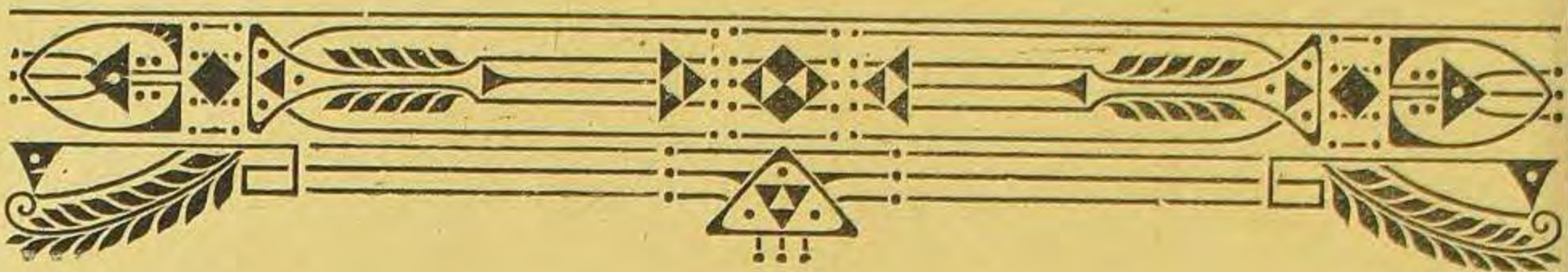
*Bjež od društva, koje mnogo pije:
Pijanstvo je bolest, a veselje nije.*

—
*Ne pij vina — boljet će te glava,
Ni rakije — pokrit će te trava.*

—
*Više ljudi pogine od čaše,
Neg od topa i od britke sablje.*

—
*Cd rakije kuća proplakuje,
A od vina nije nikad mirna.*

—
Od duvana kuća popljuvana.

Josić senator i slobodna Subotica.*)

U bivšoj Ugarskoj imale su slobodne općine (varoši, gradovi) velike povlastice, po kojima su bile od nekih općih tereta, dužnosti oproštene; i obično su još osim toga u poklon dobivali i velika zemljišta — pustare, oranice, livade, šume i t. d.; zatim nekoja prava na potoke, ribolove, suvaje, vodenice.

Zato se svaka oveća općina otimala, da slobodnim gradom postane. Nije se na to gledalo, što je to pravo trebalo skupo odkupiti: novcem, mitom, darovima i trudbom.

Tako je odlučila i općina Sv. Marije (tako se onda zvala tadanja varošica, Sz. Mária mezőváros), da će se od tutorstva bačke županije odcijepiti i zatražiti pravo slobodnoga grada. Ali to odlučenje bijaše sa velikim trudom i zapriekama skopčano.

Najveće poteškoće su dolazile sa strane županije, koja je sa svojim krivim svaćanjem i tumačenjem zakona i prilika sve požunske i bečke mjerodavne krugove okužila.

Taj otpor i antipatiju županije valjalo je savladati i ovdje i u gornjim krugovima.

Prvi korak za oslobodjenje učinjen je g. 1743. kada je općina odlučila da zatraži samostalnost od kralja. Predstavku je sastavio Petar Josić, a u Beč su je odnijeli i predali Stipan Vojnić i Grgo Križanović senatori. Predstavka bijaše za kratko vrijeme povoljno riješena, a na temelju toga kr. riješenja bijaše i ugovor sklopljen između kr. komore i grada. Najvažnija tačka toga sporazuma jeste: da je općina dobila 12 pustara, naime: Čantavir, Verušić, Tompu, Ludoš, Zobnaticu, Naćvin, Vamtelek, Djurdjin, Bajmak, Tavankut, Sebešić i Kelebiju.

Ovom prigodom nazva se općina „slobodna varošica Sv. Marija“ („szabadalmazott mezőváros Sz. Mária.“)

Ali ovo, na izgled utvrđeno stanje nije bilo dugotrajno. Stranom gornji krugovi, stranom županija, nisu vrlo u obzir uzimali povlastice slobodne općine Sv. marije. Razmirice i dodirivanja sa županijom bijahu svakidanja.

God. 1754. šalje općina u Požun i u Beč Petra Josić i Luku Vojnić senatore, da traže priznanje i uvaženje pravnoga stanja varoškog. God. 1757. Josić i Vizin senatori požurivaju riješenje općinske molbe.

*) Iványi, Szabadka Története I 224—295.

God. 1764. predaju u Beču novu molbu Jerko Vuković i Josip Vizin senatori.

Ali sva ova trudna nastojanja i moljavanja bijahu bezuspješna. Zato g. 1774. odluči općina, da zatraži potpuno oslobodjenje, t. j. da varošica Sv. Marija postane slobodnim kr. gradom.

U predstavci, upućenoj na kraljicu, ističu se vojničke zasluge gradjanstva; za poljoprivredu, obrt, trgovinu i opći napredak učinjene trude i t. d.

Ovu predstavku nose u Beč g. 1774. 28. studenoga Luka Vojnić i Albe Kopunović, koji stigoše u Beč velikim sniježnim putem 27. prosinca.

God. 1776. 15. veljače izašalje senat Petra Josić i Matu Rudić senatore u Požun i u Beč, koji se tek 15. svibnja vratiše kući bez uspjeha.

Svako varoško izaslanstvo bilo je ovlašteno, da razne darove nudi, obećaje i dijeli tamo, gdje treba.

Za dobar uspjeh služile su se i sv. mise u mjestnim crkvama, dapače u tu svrhu šalje općina 12 dukata i dva ždrijebca Franjevcima u Radnu.

God. 1776. 2. prosinca odlaze u Beč Petar Josić i Šime Prčić¹ i iza trudnoga putovanja prispiju u Beč g. 1777. 4. siječnja.

Odmah u prvom redu potraže varoškoga agenta Štiftela, zatim Majlata referenta i Vlašića tajnika komore. Za malo uvidješe i uvjeriše se, da je oslobodjenje općine na svakoj liniji nastradalo. Dapače iz jednoga odjelenja izjuriše ih napolje, preporučujuć im: da idu kući i da ne smetaju više u Beču.

Šime Prčić izgubivši strpljivost ode kući, a Josić ostane u Beču, da i posljednji top izpali: da ide pred kraljicu i da od nje isprosi i zatraži oslobodjenje općine.

Po napatku Vlašića podnese se njemačka moljbenica radi audien-
cije, kojom prigodom trebat će i riječom kazati kraljici: da se općina bavi gajenjem volova; a u oslobodjenoj općini bi i trgovina govedom bolje napredovala i cvjetala; napokon da Sv. Marija ima više i većih vojničkih, gradjanskih i privrednih zasluga nego Sombor i Novi Sad, pa ipak su ove općine već od prije postale slobodnim gradovima.

Nadalje da će dobro biti uplivnu gospodu predobiti. N. pr. Majlatu referentu treba ponuditi 150 dukata. Grofu Festetiću, koji sada sastavlja ergelu, — i po svuda traži mrkuša, njemu bi bilo dobro ponuditi 20 mrkuša i jednoga pastuha.

Josić primi savjetovanje i obeća, da će to izvršiti.

Medjutim bijaše javljeno da će kraljica primiti Josića u audienciju dne 6. travnja. Taj dan već u rano jutro pohiti Josić najprije u crkvu, da zaprosi Božju pomoć za dobar uspjeh, a zatim se požuri u Burg, gdje je već u $\frac{1}{2}$ 7 sati bio i čekao na red do $\frac{1}{2}$ 2 sata poslije podne.

Tačno u pol dva sata stupi Josić pred kraljicu, predstavi se i izreče sve ono što je i kako ga je Vlašić naučio, naime da će i po općinu i po državu koristno biti, ako Sv. Marija slobodnim kr. gradom

¹ (Másképen Pertich) Iványi: Szabadka Története.

postane. Na to upita kraljica Josića: „Gdje leži Sv. Marija? ima li dobre vode i svježega vazduha?“ Na ovo povjerljivo pitanje poče Josić hvaliti i slaviti položaj općine, naime da ima plodnih njiva, lijepih vinograda, krasnih livada, velikih i gustih šuma, svježega vazduha i dobre vode zadosta; jednom riječju naša općina leži kao u jednom zemaljskom rajju.

Kraljica se nasmiješi na ovo Josićevo poetičko razlaganje i zapita ga: „Da ist schön, das S. Maria als in einem Paradies lieget. Ob auch da schöne Häuser sind?“ (Lijepo je, da Sv. Marija leži kao u jednom rajju; ima li tamo i lijepih kuća?) Josić posve uljudno nabrajaše sve važnije zgrade (crkve, vojarne i t. d.) Nadalje pita kraljica: ima li u blizini koji sl. kr. grad? Josić odgovori da je Segedin 5, Sombor 6, Novi Sad 10 milja daleko od Sv. Marije. Na to kraljica zadovoljno reče: „Also ist keine in der Nähe!“ (Dakle ni jedan nije blizu).

Poslije toga kraljica izjavi: da kr. erar ne može se protiviti oslobodjenju i napredovanju jedne općine i obeća, da će stvar, čim prispije do nje, — povoljno riješiti.

Napokon još zapita kraljica Josića za familijarno stanje. Na što Josić odgovori, da ima djece i da mu je jedan sin kadet u kr. gardi. I ovo je dobro djelovalo na kraljicu.

Josić oduševljen i potpuno zadovoljan izadje sa audiencije i ostavi Burg (kr. dvor).

Prije svoga odlaska iz Beča potraži i preporuči stvar općine i velikom knezu Maksu i nekim dvorskim i kr. savjetnicima, nakon toga krene se kući iz Beča 26. svibnja.

Josić prispije kući tamo negdje oko polovine lipnja. Na granici ga veliko mnoštvo naroda dočeka, a pred varoškom kućom ga svečano i oduševljeno pozdrave starješine općine.

Medjutim je kraljica usuprot mnijenja i odluka županije, gradova, kr. sudova, kr. komore, dvorske kancelarije povoljno riješila pitanje oslobodjenja Sv. Marije; samo je neko razjašnjenje i nadopunjenje zatražila u ovom predmetu od nadležnih krugova.

A to nadopunjavanje i istavljanje diplome preko neprijateljskih ruku odvuklo se čak do g. 1779.

Varoškom senatu dosadilo čekati, pa radi požurivanja stvari pošalje u Beč g. 1778. u jesen Ivana Sučić, Antuna Parčetić i Martina Mamužić, koji su nastavili Josićevo djelovanje.

Izvršivanje ponuda (240.000 odkupnine, 5.000 dukata kraljici, 150 dukata Majlatu, 100 ratn. konja i t. d.) doduše unaprijedi stvar, ali istavljanje diplome ostalo je do druge 1779. godine.

Napokon 22. siječnja 1779. bijaše oslobodjenje Sv. Marije proglašeno. Sučić se žuri kući da lično javi radosnu vijest. Oslobodjenje se objavi narodu bubnjem i glazbom. Prvi opat-župnik Sv. Marije rastumači radosnu vijest narodu pred crkvom ilirski i madžarski (illyr és magyar nyelven). Iza toga požuri se Sučić natrag u Beč i ostane tamo sa Parčetićem i Mamužićem, dok se diploma nije istavila i njima predala.

God. 1779. 7. svibnja u svečanoj audienciji predade kraljica deputaciji diplomu oslobodjenja i odlikova svakog pojedinog izaslanika zlatnim

ordenom sa kr. krunom koja bijase ukrašena dragim kamenjem (sa 8 većih i 24 manja diamanta).

Posljedica ove važne audiencije bila je još: da se ime Sv. Marije, privolenjem kraljice, napustilo i općina slobodnim gradom Marije Terezije nazvala, (Maria-Theresiopolis).

7. svibnja dočeka i pozdravi deputaciju odlično izaslanstvo na granici (na Tompi), na čemu se Parčetić, stojeć u kolima na latinskom jeziku srdačno zahvali.

Rujna 1. bila je svečana ustolidba (installacia), koju je prijatelj našega naroda Vlašić kr. komesar izvršio. Svečanu misu je služio Antun Gaslević, kalački nadb. gen. vikar. Poslije službe Božje iskupi se silno mnoštvo naroda pred varoškom kućom, Vlašić kr. komesar pročita i protumači diplomu, u kojoj su nabrojane sve povlastice, što će ih varoš u buduće uživati.

U čast kr. komesara i ostalih gostiju priredila je varoš banquet; a za narod bijaše izpečen vol i točilo se vino (50 akova) na Roginoj bari.

Po kr. diplomi pripale su gradu ove pustare: Čantavir, Verušić, Tompa, Ludoš, Zobnatica, Naćvin, Vamtelek, Djurdjin, Bajmak, Tavan-kut, Sebešić i Kelebija; zatim potok Jesenovac (Körös) i jezero Palić i t. d.

Prvo poglavarstvo imenuje i potvrdi Vlašić kr. komesar kako slijedi: načelnik Luka Vojnić, senatori: Petar Josić, Josip Mamužić, Martin Mamužić, Tome Rudić, Šimun Prčić, Šime Romić, Albe i Grga Kopunović, Stipan Kujundžić, Nikola Sagmajster; varoški kapetan Ivan Sučić, mjernik Karlo Kovač, blagajnik Mijo Perčić, komesar Josip Baić, sirotinski otac Jakov Sarić, pisari Djuka Beširević i Josip Vojnić.

Po svršetku varoških poslova odprati Parčetić bilježnik Vlašića čak do Požuna.

Dakle novo osnivanje i uređivanje Subotice (1686) Bunjevci vrše; slobodu i silne povlastice gradu Bunjevci traže i velikim trudom, vještinom, iztrajnošću i velikim žrtvama isposluju (1779).

M. Mandić.

NARODNE POSLOVICE.

(IZ ŠOKAČKIH KRAJEVA)

Tko šuti, deveterma otvara. — Sikira napravi malj, malj sikiru u glavu. — Ne laje kuca sela radi, već sebe radi. — Broj ovce čuva. — Prija zore ne može svanuti. — Mudrom ne teci, ludom ne ostavljaj. — A moj kume, ne uzdaj se u me, nego u se i u svoje kljuse. — Da je pameti do sudu, ko potli suda, nikad ne bi bilo privareni. — Dok se sam čovik ne naruži (osramoti), drugi niko ne može ga naružiti. — Najpre ispeci, p' onda reci. — Obećanje ludom radovanje. — Ne leti soko mesom, već perjom. — Za tvrdo drvo triba i tvrd kljun. — Gladan trbuh gotova bolest. — Jačje selo od svatova. — Nema kruha bez motike. — Bolje badava raditi, nego badava ležati. — Kome mogu kapu kupiti, ne mogu pamet u glavu. — Tko mnogo zna, mnogo i pati. — Tija voda brig roni.

Sakupio Vr.

DUVANJSKO POLJE.

Sredovječni gradovi, zapravo su uvijek utvrde na kakvom povišenom ili vodom odijeljenom mjestu, a naokolo zidom ili ogradom ograđeno. Ti gradovi nijesu veliki u njih ne stane mnogo svijeta, pa kada treba prirediti kakvu svečanost ili održati veliku smotru vojske ili skupštinu naroda, to ne biva u gradu već na kakvom zgodnom polju, gdje narod može zgodno podići i šatore za stan i pasti stado (obično ovce), koje dovodi sa sobom za hranu, a treba da je tu na pretek i pitke vode.

Krunisanje kralja Tomislava, bila je takva jedna golema svečanost, koja se morala održati na širokom polju, na koje bi stali svi oni odličnici, vojska i narod, što su sudjelovali kod toga svečanog čina.

Stari zapis ljetopisa popa Dukljanina saopćuje da je zato odabrano Duvanjsko polje. Ono se danas nalazi u srednjoj Bosni, a za Tomislavovo vrijeme bilo je ono upravo nekako u sredini tadanje hrvatske države.

Na tome Duvanjskom polju, u spomen hiljadugodišnjice hrvatskoga kraljevstva diže hrvatski katolički narod nastojanjem i brigom samih i rodoljubnih otaca Franjevacu spomen-crkvu, kao najdostojniji milenijski spomenik. Nacrt ove spomen-crkve donosi naša „Danica“ na strani 60.

O krvavom ušencu.

Krvavi je ušenac najveći neprijatelj jabukama: nanosi velike štete, a u mnogim slučajevima je uzrok, da propadnu cijeli voćnjaci. Krvavi ušenac je kao i filoksera prenesen u Evropu iz Amerike. Kod nas je prvi puta opažen godine 1894. Imade ga dvije vrste i to: krvavi ušenac bez krila i s krilima. Krvavi se zove radi toga, što iz njega, kada ga zgnječimo, izlazi crvena tekućina. Krvavi ušenac prepoznaje se po tom, što je crvenkaste boje, sa strane tijela i na zadku je obrašten bijelim, pahuljastim nitima, koje ga štite protiv raznih neprijatelja.

Zaraža se pozna po bijelim pahuljama. Na donjoj strani tijela od glave pa do zadka, imade rilo, koje zabode u mlade grane i siše im sok. Uslijed tih uboda na zaraženim mjestima nastanu rane, a kasnije i kvrge. Rane su u početku malene kasnije sve veće, a grane počinju sušiti dok se konačno ne osuše. Krvavi, bez krilati ušenac množi se brzo i to tako, da iz sazrelih jajašca, kojih se u zatku ženke nalazi 35 do 45, izmile mladji ušenci, koji se odmah po voćkama razidju, sišući svojim rilom sok. Svaki izmiljeni ušenac presvuče se tijekom ljeta nekoliko puta, te od jednog ušenca kroz cijelo ljeto nastane 8 pokoljenja. Pored beskrilnih ušenaca radjaju se krajem ljeta i ušenci, koji imadu na sebi tek zametnuta krila, a koja nakon svakog presvlačenja bivaju sve veća, dok konačno sasvim ne izrastu. To su t. zv. krilati ušenci, kojih je tijelo takodjer posuto bijelim i pahuljastim nitima. Ženke njihove imadu u svom zatku 5 do 8 jajašca, pa kad osjete, da

će jajašca brzo sazreti, odlete na drugo mjesto, gdje ih snesu medju pukotine grana. Iznesena jajašca nijesu jednake veličine, a niti jednake boje. Jedna su manja, zelenkasta i muškoga spola, iz kojih izmili muški ušenci, a druga veća, žuta i ženskog spola, iz kojih opet izmili ženski. Ti se muški i ženski ušenci iza par dana medjusobno pare, te svaka ženka snese po jedno jaje t. zv. zimsko, iz kojeg još iste jeseni ili drugog proljeća izmili beskrilni ušenac.

Tamanjenje se krvave uši uza sva sredstva teško provodi, i to zato, što se ono ne provodi svestrano. Potpuni uspjeh postizava se tek onda, kad svaki pojedinac odmah čim ušenca opazi na svojim vočkama, upotrijebi protiv njega potrebno sredstvo. Od sredstava za tamanjenje dobra su ova:

1. *Lisolova rastopina*, koja se priredjuje tako, da se na 10 litara vode uzme 200 grama lisola (koji se dobije u ljekarni) i dobro smiješa. Prije uporabe ove rastopine moramo svako stablo, na kojem se je ušenac pojavio, dobro sa jakom i oštrom kefom (najbolje kefom od žice) te lukšijom izribati i to zato, da uspjeh rastopine bude jači i veći. Kod mladih voćaka dobro je, da se istodobno zemlja do vrata korjena otkopa, i korjenje jetkom lukšijom i jakom kefom izriba. Rastopina rabi se u proljeće, na taj način, da se njome zaražena mjesta dobro poštrcaju. Da bude špricanje, što jednoličnije i lakše provedeno, može se ono obaviti i običnim štrcaljkama za vinograd. U priječenju razvitka krilatih ušenaca, iz kojih se, kako je gore spomenuto, razvijaju beskrilni, valja u proljeće svaka 3 tjedna voćke pregledati, pa nadjemo li ga na kojoj, moramo ga odmah i uništiti.

2. Od novijih sredstava dobar je voćni karbolineum „*Drvorin*“, koji je izvrsno sredstvo protiv toga štetnika. Priredjuje se tako, da se u 100 litara vode uspe 30 litara „*Drvorina*“. Rastopina se dobro promiješa, a nakon toga se njome namažu zaraženi dijelovi debla i grana. Zelene dijelove kao i lišće valja štrcati sa 1-postotnom rastopinom. Štrcanje se obavlja običnim štrcaljkama za vinograde. Uporedo sa štrcanjem, valja takodjer zemlju otkopati, a korijenje namazati sa 10-postotnom rastopinom. A u jesen, kada lišće otpadne, valja voćku škropiti sa 20-postotnom rastopinom „*Drvorina*“. Razumije se, da se prije uporabe i ovog sredstva mora zaraženo mjesto oštrom četkom i jetkom lužinom dobro iščetkati.

3. Kao treće novo sredstvo dobar je i t. zv. „*Beku*“ otrov protiv krvavog ušenca. Naputak o uporabi ovog sredstva prileži na omotu boca.

Bez pljeteta prema Bogu ne može da opstoji vjernost i pravednost. Ti ne vidiš Boga, ali ga poznaješ po njegovim djelima. Cicero.

Učel dlo onoga, što čovjek zna, znade po vjeri. Seneka.

Religija i moral najnužniji su stupovi blagostanja državnoga. Zalud bi se dičilo patriotizmom onaj, koji bi htio da obori ova dva glavna stupa društvene zgrade. Washington.

NARODNE PISME.

OMLADINSKE.

Kad ja igram, pa uz diku nisam,
Čini mi se da u kolu nisam.

Alaj mi je urodilo groždje,
Kakva j' dika, pa neće da dodje.

Idje jesen i kiselo vino,
Hajde diko da se pomirimo,

Misli Santov, da j' Monoštor varoš,
Što j' u njemu brkati notaroš.

Pravo cviče uvenuti ne će,
Prava dika privariti ne će.

Svi mi kažu da ja ljubim lažu,
Svakom laže meni pravo kaže.

Svi me vole u dikinu dvoru,
Pa me zovu mala malovana,
Samo dika, visoka pa lipa.

Alaj žalim, što ću da ostarim,
Da ostarim, diku da ostavim;
Ostarit ću, ostavit je ne ću.

Zeleni se zubača,
Moja dika lupača:
Ostavio na oranju
Paraču i branu.

Nemoj diko, nemoj ti,
Tvog angira jašiti,
Jer ja nisam za angira
Krojila peškira.

Mrzak mi je ovaj svit,
Što ne gleda ko je lip;
Samo koja tala ima,
Ma ćorava bila.

Diko moja, ja bih bila tvoja,
Al ti nana velika gospoja.
Ja gospodu dvoriti ne mogu,
Parasnika to oću do vika.

Da sam bliže gvozdrenoga puta,
Držala bih diku s Tavankuta;
S Tavankuta najvećeg huncuta,
Iz Mirgeša najvećeg ireša.

Oj Šokice velikoga veza,
Bi l' ti pošla za našega kneza?
— Ja bih pošla i rada bih bila,
Al ja nemam za kneza peškira!

Duni vitre prike naše staje,
Pa mi kaži di je moje lane?
Ta je l' spava, il ga boli glava?
Je l' mu ne da doći meni nana?
Već ću malo prkositi svitu,
Pa ja ne ću zapaćati diku.

Sad se moja dika paradira,
Paradira, pa lipšu izbira:
Može naći lipšu od meneka,
Al miliju nikad ni dovika. —
Nisam lipa ko što ima lipih,
Od lipših sam dragoga otela.

A moj mio, šta si se ponio?
Ili si se lipotom ponio?
Ili si se u blago zanio?
Il ti ne da mila majka doći? —
Moja draga moje ime drago!
Jesam ti lip, al se ne ponosim,
Imam blaga al se ne zanosim,
Ne brani mi mila majka doći:
Već sam drugu zagledao dragu!

HRVATSKE

NOVINE

Izlaze nedjeljno jedamput
Uredništvo i uprava Subotica,
Harambašićeva ul. br. 7. Tel. 78.

Izdavač i
odgovorni urednik:
MIŠKO PRČIĆ

Pretplata na četvrt god. 15 dinara
Pojedini broj 1.50 dinara
Oglasi i uvrštenja po cijeniku

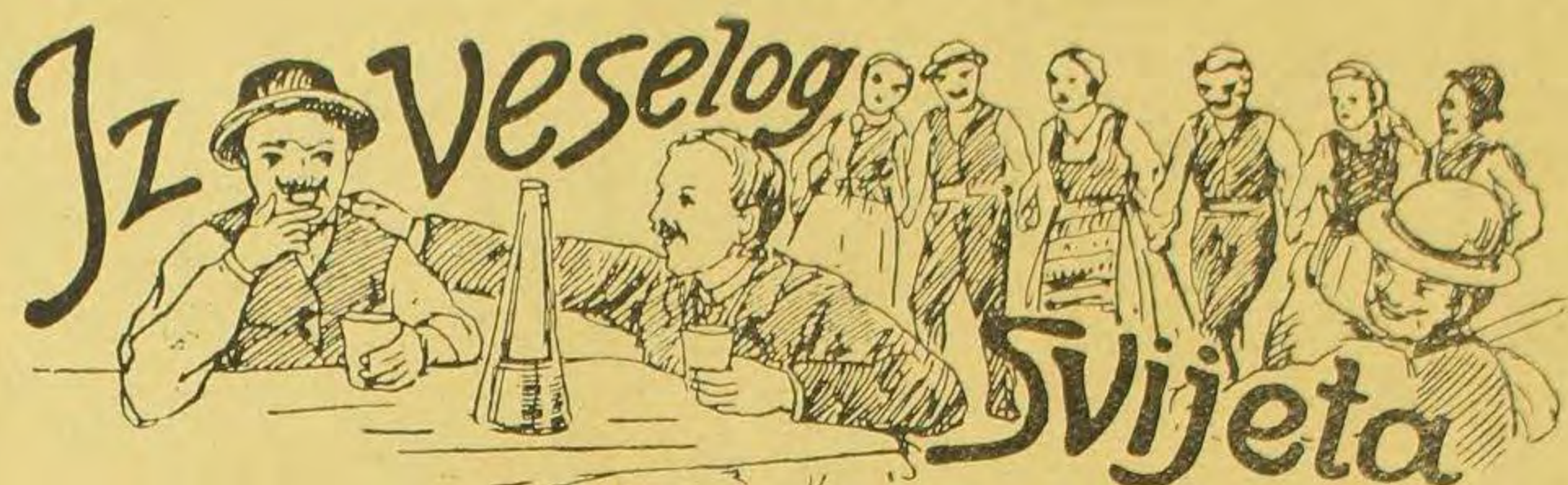
BUNJEVCI I ŠOKCI! KATOLICI!

ČITAJTE, ŠIRITE I PRETPLAĆUJTE
VAŠ JEDINI LIST U VOJVODINI:

„HRVATSKE NOVINE“

Uspjeh naše industrije! U mjesecu julu izazvala je jedna vijest iz Soluna općenitu pažnju. Sve novine donijele su naime vijest, da je Bonova ciglana Velika Kikinda, Novi Bečej i Vinkovci, dobila narudžbu za dobavu osam milijuna komada krovnog crijepa za grčku kolonizaciju. Tu narudžbu dobilo je ovo poduzeće usprkos francuske, talijanske i madjarske konkurencije i unatoč toga, što je ispitivanje kvalitete materijala bilo podvrgnuto kritici jedne stručne komisije sastavljene od inženjera.

Vi izgledate stari kad od slabe njege Vaše lice bude uvelo, naborano i nečisto, kad Vam ostane samo malo tanke kose i kad Vam crni gadni zubi nagrdjuju usta. Ispravnom njegom puti, ustiju, kose bude čovjek zdraviji i svežiji. Za ispravnu njegu tijela preporučamo: Fellerove divne Elsa sapune za ljepotu u formi flaše, Elsa pomadu za lice i zaštitu kože, Elsa pomadu za porast i jačanje kose, Elsa ljljanovo mlijeko tekuće, antiseptičnu Elsa vodu za usta, jaku Elsa kolonjsku vodicu, fini Elsa-šumski miomiris za sobe i prije svega drugoga odavna prokušani Elsa-fluid, Elsa srestva za kurje oči donose Vam mir i oslobadjaju Vas muke i bolova, pa će i Vama omiliti svi Elsa-preparati ako ih naručite prave od apotekara Eugen V. Feller u Stubici Donjoj, 84. Hrvatska.

IZ ŠKOLE.

Učitelj: Kaži Ivica, koji je najveći hrvatski grad?

Ivica: Zagreb nije, Rijeka nije, Sarajevo nije, pa onda ne znam.

Učitelj: Najveći hrvatski grad je Subotica.

Ivica: Ja nisam zato kazao, da je Subotica, jer je tata čitao, da će svi Bunjevci za 40 godina biti Srbi.

MUDRAC.

Učitelj: Kaži ti meni Rado, po čemu raspoznajemo kruškovo drvo od jabukovog?

Rada: Po plodu.

Učitelj: A kad nema ploda?

Rada: Čekat ćemo dok bude!

KONKURENCIJA.

— Vi gospodin Kohn i Vaš brat ste dvojci?

— Na žalost! Već me je pratila konkurencija, čim sam na svijet došao.

NA ŽELJ. BLAGAJNI.

Seljak: Molim jednu kartu trećega razreda za Jajce.

Blagajnik: Mi za jajce ne dajemo karte, nego samo za masne dinare.

MALO LUDILA.

„Ima li u vašoj porodici“ — pita lječnik pacijentu — „kakav slučaj duševne bolesti?“

„Samo jedan, gospodine doktore. Moj muž luduje već po malo dvadeset godina i umišlja si, da je on — gazda u kući“.

SRETNIK.

„Sretan li si brate, što nisi dobio tako taštu ženu kao ja. Ti bar svojoj ne moraš plaćati frizerku“.

„Istina je. Ona se često i po osam dana ne počešlja“.

Vlastiti interes svakog bolesnika, koji želi da ozdravi od astme, plućnih i sličnih bolesti zahtjeva, da si dobavi potpuno besplatno i franko, poučnu brošuru sa slikama i da izrabi ponudu opće poznate firme **Puhlmann & Co.**, Berlin 450. Müggelstrasse 25a, koja postoji već mnogo godina. Pazite na oglas u oglasnom dijelu.

ZABADANJE.

Sastade pekar mesara, pa ga upita: „Odakle komšija?“

„Baš iz tvoga dućana — kupio sam eto hljeb kruha“.

„A gdje ti je?“

„U džepu od prsluka...“

Pekar se naljuti pa odluči da mu prvom zgodom vrati milo za drago. Zapita ga za to kad su se i opet drugi dan sastali:

„Pogodi gdje sam bio?“

„Ne znam“.

„Bio sam u tvojoj mesnici i kupio čitavu volovsku glavu“.

„Pa gdje ti te?“

„Evo je pod kapom!“ — odreže pekar i ode uvjeren, da je mesara u pojam utukao.

SKUPOĆA.

Gost: Ali, i vi se usudjujete, za taj mali komadić mesa naračunati dvadeset dinara, pa k tome još i smrdi...

Krčmar: Vidite, da je veći, smrdio bi još više...

ODGOVOR.

Putnik (stražaru): „Gospon kondukter, recite mi kada bude zadnji vlak otišao!“

Stražar: „Boga mi, toga nas dvojica ne ćemo doživjeti!“

ZAPREKA.

Žena: Ivane, ta to je strašno. Ti se sada gotovo redovno vraćaš kući, kad pjevac zapjeva. Tako to dalje ne može ići.

Muž: Ta tu je barem lahko pomoći, zakolji tu prokletu živinu.

IZ BOLNICE.

Načelnik: Gospodine doktore, umiru li ovdje bolesnici češće?

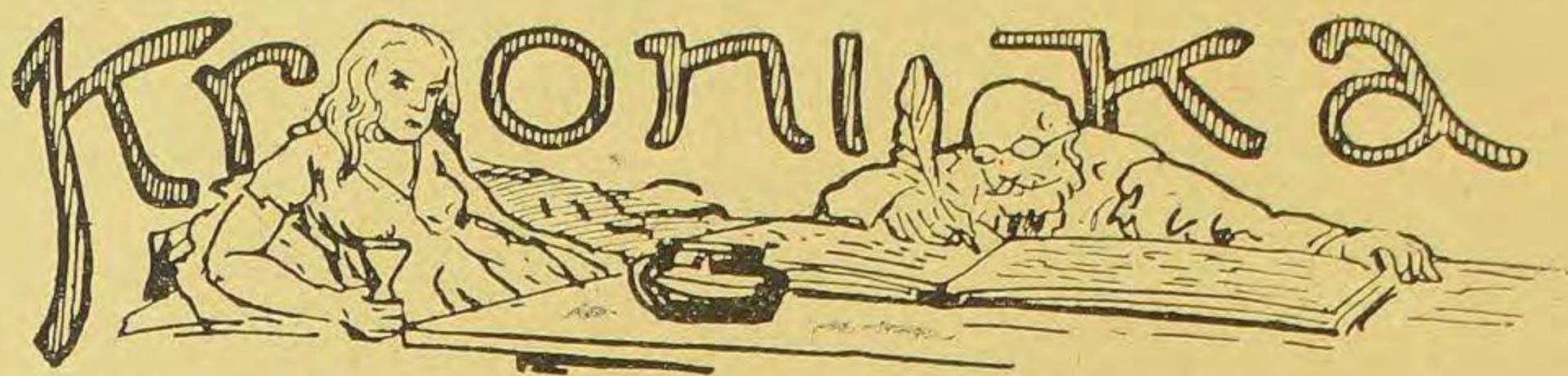
Liječnik: O ne, samo jedamputa!

ZABUNA.

Umrla Petru i Pavlu punica. Oba zeta obukoše crna odjela, namjestiše žalosna lica i eto ih gdje nad grobom ganuti slušaju svećenikov govor u slavu pokojnice: „Pokojnica je bila upravo neobična i rijetka žena. Mužu je bila vjerna žena, djeci dobra mati, a zetovima ljubazna i draga punica...“

„Slušaj“ — gurnu kod toga Petar Pavla i povuče ga za rukav — „mi smo čini se naišli na neki drugi sprovod. Ovo nije bila naša punica!“

Dobar sat imati, to je želja svakoga čovjeka, jer svatko znade, kako je neugodno nikad ne znati pravo vrijeme. Poznata radnja satova H. Suttner u Ljubljani br. 311. zahvaljuje svoj dobar glas činjenici, da svaka od njezinih ura ima u sebi pouzdano tačan i trajan stroj. Tko od Suttnera kupi uru, siguran je da posjeduje najbolji stroj, i prištedjuje sebi time i srdžbu i popravke. Divot-cjenik firme Suttner sadržaje još velik izbor i svake druge zlatnine i srebrnine i drugih sličnih potrepština.

(I-XI. 1924. — 31-IX. 1925.)

1. studenoga umro je u Zagrebu biskup dr. Josip Lang. Za života pokojnika nazivali su živim svećem. Na pogrebu silna svjetina svjedočiše o svetosti i savršenosti svećeničkog života pokojnog biskupa.

Stanovništvo Subotice. Prema najnovijem popisu pučanstva Subotica ima 97.000 stanovnika. Prije rata brojila je 120.000.

Sv. Elizabeta. Članovi pokorničkog trećeg reda sv. Franje predavali su licem na Novu godinu 1925. dramu sv. Elizabetu. Predavači su bili sve do jednog Bunjevci i Bunjevke. Predstava je uspjela u svakom pogledu.

U Katoličkom Krugu u Subotici ove zime držala su se poučna predavanja svake nedjelje i blagdana. Narod je ova predavanja velikim brojem pohadjao.

U Pučkoj Kasini u Subotici izabran je o novoj dogini za predsjednika g. Joško Ćurčić-Malagurski.

Gimnazija bez vjeroučitelja. U subotičkoj gimnaziji i preparandiji amaha godinu dana nije bilo vjeroučitelja za katoličku omladinu. Ministar nije znao odabrati sebi poćudna popa.

Guba. Ovo je jedna starovinska ali teška i gadna bolest. Ove prošle godine se ukazao takav slučaj bolesti u Novom Sadu. Nakon 100 godina to je prvi slučaj gube u Vojvodini.

Novo stotinjarke. Tećajem prošle godine izišle su nove banknote od 100 dinara.

Druca žigice izumio je neki Englez g. 1824. Dotle je svijet potpaljivao kremenom i ocilom. Kako mašinom palimo prodje eto 100 godina.

U Subotici umrla je Mara Sudarević udova Malagurski. Zato joj ovjekovjećujemo ime, jer je darovala u prosvjetne svrhe 5000 dinara; siromašnoj djeci takodjer 5000 dinara. U darežljivosti medju Bunjevcima nema para. Bog je nagradio, a uspomena joj živila u narodu.

Veliko Prelo u Subotici. Bunjevaćka Pućka Kasina održala je 1. veljaće Veliko Prelo. Mnoštvo se naroda sakupilo. Prelo je otvoreno pjesmom uz tamburu, zatim je nastala igranka i veselilo se lijepo u skladu: inteligencija i seljaci zajedno.

Zahvalnica. Na dan obljetnice krunidbe sv. Oca Pape dne 12. veljaće prikazana je u Subotici svećana zahvalnica, koju je uz sjajnu podvorbu prikazao presvjetli g. Ljudevit Budanović apostolski administrator. Prvostolna crkva je dupkom puna bila vjernika. Živio sv. Otac!

Izbori narodnih poslanika. 8. veljače obavljani su širom zemlje izbori narodnih poslanika. Prije izbora vršila se vanredna kortešacija, bilo je to milom i silom. Neki su zaplašeni, drugi su pozatvarani. Prosvjedi vlade nijesu pušteni da glasaju, te je tako vlada nadvladala. Velikoslavna pobjeda!

Plaćanje poreza. Vojvodina je platila 1924. g. poreza: 363 milijuna i 179 hiljada; Hrvatska je platila 290 milijuna; a Srbija sa Crnom Gorom 310 milijuna. Vojvodina ima 1 milijun i 300 stanovnika, Hrvatska ima oko 3 milijuna, a Srbija i Crna Gora broji 4 milijuna stanovnika.

Odgojilište za svećenički podmladak u Baču. Početkom školske 1925/26. godine otvoreno je u Baču odgojilište za 50 pitomaca, koji će pohađati 3. i 4. gimnazijalni razred te spremati se za svećenike.

Čudo u politici. U jugoslavenskoj politici pravo se čudo desilo u proljeće 1925. Radić i njegova svojta odrekli se republike i postali oduševljeni kraljevci. Prije 3 godine javno su se zakleli, da će i krvlju i životom služiti „mirotvornu, čovječansku, seljačku republiku“. A sad odrekli su se svega toga: nema više republike, nema seljaka u zvanjima, ide se u vojsku, pa ide se automobilom na dvorske objede.

Muka Isusova. Bunjevačko Kat. Djevojačko Društvo velike nedjelje 1925. predavalo je u Subotici muku Isusovu. Predstava je bila veličanstvena i ganutljiva, mnogo oko je orošeno od suza. Pozorište je bilo puno.

4 nova zvona u subotičkoj franjevačkoj crkvi. Revni franjevci u Subotici sabrali su 400.000 dinara i nabavili 4 nova zvona. Nova zvona posvećenjem na Cvjetnicu konzekrirao je franjevački nadbiskup o. Rafo Rodić, a ovu se svečanost sabrao silan narod, kakovu svjetinu rijetko može vidjeti na okupu.

Hrvatske Novine priselile se iz štamparije Etelke Rajčić u Haram-bašićevu ulicu broj 7. počam od svojeg 28. broja. I sad ko tražio bude Hrvatske novine, tamo se ima obratiti.

Nedjelja. Ovako se zvao nedjeljni list, koji je izlazio svake nedjelje u Sarajevu. List je bio uređivan u strogo katoličkom duhu i zato je bio omiljen kod kršćanskog svijeta. Ministar je ovaj list ukinuo. Izdavač sarajevski kaptol sad, mjesto ukinutog lista, izdaje novi list u katoličkom duhu pod imenom: **Katolički tjednik.**

Nevrijeme. Prošloga ljeta pravo je nevrijeme vladalo po Bačkoj. Bile su i velike kiše biše, neobično mnogoput je bilo velikih bura i vjetrova. Jednog kolovoza cijeli dan je bila velika zapara, a nebo mutno. Oko 4 sata poslije podne podigne se strahovita oluja i prodriše oblaci te zavladao prvi sud Božji: Grmi, puca, sjeva, drvlja se lome, krovovi padaju dolje, voda potokom teče na sve strane. Učinjena je silna šteta, koja se ne može naknaditi. U Subotici porušene su tri crkve: sv. Roke, sv. Gjurđa i sv. Žedniku. Bojmo se Boga.

Veliki vašar i izložba. U Subotici održan je 22—31. kolovoza 1925. veliki vašar i izložba. Iz poljoprivrede je izloženo lijepe stoke, poljodjelskog oruđa i svake vrsti hrane. Zanatlije su izložili krasne i skupocijenjene proizvode. Osobito su djelovale u odjeljenju za ručne radove izložene radnje naših Bunjevaka i Šokica.

Sajmovi (vašari) u Vojuvodini.

Ada (Bačka) 19. marta, 15. juna i 25. okt. prid. dat. u ned. i poned.

Alibunar (Banat) 16—17. marta, 5—6 okt.

Apatin (Bačka) 7—8. maja i 7—8. okt. ako su označeni dani osim ned. i poned., biva prid. označeni dan u ned. i poned. sajam.

Bač (Bačka) 10. marta, 21. maja, 8. sept. i 26. okt. slid. poned.

Bačko-Gradište 22. marta, 7. juna, 21. aug. ako dat. u poslen dan pada, prid dat. u ned. biva.

Bajmak (Bačka) 25. maja. 24. aug., 11. nov. ako označeni dani osim ned. na drugi dan padaju prid označ. dan. u ned. biva sajam.

Bela Crkva (Banat) 5. do 7. marta, 20. do 23. juna i 15. do 18. okt.

Beli Manastir (Baranja) 10. jan., 10. aprila, 30. jun., 15. okt. prid datum u poned.

Beodra (Banat) 6. maja, 8. sept., 1. nov. ako datum ne pada u ned. onda prija dat. u ned. biva sajam.

Bezdan (Bačka) 15. marta, 16. jula, 29. sept., 19. nov. prid. označ. dane u poned. ako dat. u ned. pada, onda u slid. poned., ako pak dat. na poned. pada taj dan biva sajam.

Boka (Banat) 15. sept. ako u ned. biva — na datum — inače prid dat. u ned.

Branjin-Urh (Baranja) 2. feb., 8. jun., 5. aug., 15. nov. u poned. onih ned. kada označ. dani padaju.

Budisava (Bačka) lza 1. apr. u poned. i utorak.

Crno Brdo (Feketić) 2. maja, 2 aug. i posl. poned. oktobra.

Crvenka 7. maja, 13. aug. Ako poslen dan pada onda prid d u ned.

Čantavir (Bačka) u poned. prid maja i 24. sept.

Čenej (Banat) 24. maja, 21. a 21. okt. ako datum u posle dan pada, prid njim u ned.

Čoka (Banat) na Ime Isusovo: mladi Uskr; na dan Sv. Trojst i 29. sept.

Čurug (Bačka) 4. marta, 1. jun 6. okt. prid dat. u ned. i pon

Darda (Baranja) 27. marta, m prosni dana; ned. Bartholom i Svi Sveti uvik u pon.

Debeljača (Banat) 19. marta i 1 se

Deliblato (Banat) 1. apr. i 8. sep

Despot Sv. Ivan 21. marta, 11. ju i 24. okt.

Dobrica (Banat) 2. do 5. maja, do 25. sept.

Dolovo (Banat) 21. marta, i 21. c

Franzfeld (Banat) 1. marta i 6. a

Fulog Stari (Bačka) 3. apr., 16. ju 17. aug., 6. nov. ako dat. nepa u ned. ili u poned. u prijaš ned. ili poned. biva sajam.

Hajdučica (Banat) 25. aug.

Horgoš (Bačka) u poned. dru ned. febr. druge ned. juna i tr ned. nov.

Idvor (Banat) 3. maja i 2. sept.

Jarkovac (Banat) 3. apr. 22. ju 25. okt.

Karlsdorf (Banat) 19. marta, jun., 20. sept. i 7. nov.

Karanac 25. mart. i 10. okt.

Konak (Banat) 19. marta i 20. s

Kanjiža Stara (Bačka) 25. maja sept., ako dat. nepada u ned ili u poned., onda prid datum ned. i ponediljak biva sajam.

*) Ako bi koji dan bio krivo zabilježen, ili ako je gdje uveden novi sajam, molimo da nam se pošalje ispravak.

- Kanjiža Turska** (Banat) 29. apr., 1. aug. i 1. nov., ako dat. nepada u ned. prid dat. u nedilju biva sajam.
- Kneževi Vinogradi** (Baranja) 24. jan., 4. maja, 15. aug. i 25. nov.
- Kovačica** (Banat) 1. apr. 10. okt.
- Kovin** (Banat) 7. maja i 7. nov.
- Krnaja** (Bačka) 12. maja, 6. okt. ako datum u ned. ili poned. pada istih dana; inače prid datum u nedilju biva sajam.
- Kucura** (Bačka) 15. jun. i 3. okt.
- Kula** (Bačka) 29. apr., 24. juna 6. aug., 15. okt., prid dat., ako dat. na taku nedilju pada, koji je dan i inače svetec, sli. dana biva sajam.
- Lug** 24. aprila i 4. oktobra.
- Magoč** (Baranja) 14. febr., 18. apr., 3. juna, 7. oktobra, tih nedilja u poned., ako dan na svetac pada, slid. poslenog dana biva sajam.
- Maiš** (Baranja) 20. jan., 1. maja, 29. aug. i 10. okt.
- Mali Idjoš** 20. maja i 26. august.
- Martonoš** (Bačka) 8. juna i Ime Marija slideći ponediljak; 7. nov., juna i nov. sajmovi ako datum ne pada na nedilju ili poned. uvik prijašnji poned. bivaju sajmovi.
- Melenci** (Banat) Grčko-istoč. Duhova prvi dan: 27. aug., 7. nov. Ako datum nepada u ned. prijašnje nedilje u ned. biva sajam.
- Miletić-Lemeši** (Bačka) 7. maja, 20. okt., ako datum na nedilju ili poned. pada, istih dana biva sajam, ako na poslen dan pada, prid. dat. u nedilju i poned. biva sajam.
- Mol** (Bačka) 30. maj., 30. sept. Ako datum prid svetac ili prid nedilju pada; prijašnje nedilje u nedilju biva.
- Mokrin** (Banat) 14. febr., 21. maja i 20. aug.
- Moravica Stara** (Bačka) nedilje sv. Josipa u poned; jula poslid. nedilje u ponediljak; prvog ponediljka u nov.
- Novi-Sad** (Bačka) 20. mart., 19. maja, 10. aug. i 29. okt.
- Odžaci** (Bačka) 19. apr., 28. sept., ako dat. na ned. ili poned. pada, isti dan biva sajam; ako dat na drugi dan pada, slideće ned. i poned. biva sajam.
- Omoljica** 18—19. aug.
- Opovo** 21. maja i 1. nov.
- Pačir** (Bačka) 18. sept.
- Palanka Nova** (Bačka) prvog ponediljka maja i okt.
- Pančevo** (Banat) 22. apr., 9. jula, 18. sept. na datum padajući, ili slideći četvrtak se počima i 4 dana traje sajam.
- Petrovac** (Bačka) 11. marta, 13. maja, 26. aug, 11. nov. Ako dat. nepada na ned. i na poned., slid. ned. i poned. biva.
- Petrovo Selo** (Bačka) 8. maja, 30. aug., 7. nov., prid dat., u ponediljak.
- Plavna** 2. maja, i 2. oktobra.
- Pivnica** (Bačka) 17. apr., 1. jula, 23. okt. Ako datum na ned. ili ponediljak pada, slideća 2 dana, ako dat. na drugi dan pada, slideće ned. i poned. biva sajam.
- Priglevica-St.-Ivan** (Bačka) u poned. posl. 24. juna.
- Popovac** 8. marta, 1. jula, 9. dec. iza datuma u ponediljak.
- Ruski Krstur** 10. juna i 21. oktobra.
- Sarča** (Banat) 15. mart., 15. sept. Ako datum nepada na ned. onda prid datum u ned.
- Samoš** (Banat) 13. maja i 1. okt.
- Sečanj** (Banat) 17. apr., 12. jun. i 16. okt.
- Sekić** u ned. prije 17. juna, u ned. prije 27. novembra.
- Senta** (Bačka) 26. mart., 22. jun.,

17. aug. i 19. nov. uvijek prid dat. u nedilju i poned.
- Sivac Novi** (Bačka) 3. apr., 10. juna, 25. sept. Ako datum na nedilju ili poned. pada, istog dana, inače u prijašnju ned. i pon. biva sajam.
- Sombor** (Bačka) po nov. kal. na Blagovist, po star. kal. na Spasov, po star. kal. na Veliku Gospu, na 25. nov. Ako ovi sveci osim nedilje na koji drugi dan padaju, onda prid. isti datum u nedilju i poned. bivaju sajmovi. Ako datum u nedilju ili poned. pada, istih dana biva sajam.
- Srbobran-Sentomaš** (Bačka) 12. mart., 28. jula, 20. sept.
- Srpska-Neuzina** (Banat) 15. jun.
- Stari-Bečej** (Bačka) 8. apr., 5. jula, 17. okt. uvijek prid datum u nedilju.
- Stari-futog** (Bačka) 31. marta, 16. juna, 18. aug. i 7. nov., ako dat. nepada na ned. ili poned. onda prid dat. u ned. i poned. biva vašar.
- Stanišić** (Bačka) u poned. prid 12. apr. i 4. okt.
- Subotica** o Matiji, 16. maja, 29. jun., uvijek na dat., 8. sept., 28. okt. po 3 dana. Ako dat. na ned. pada, istog dana se počima, ako na drugi dan pada, prid datum u nedilju počima se sajam. Nediljni opći veliki sajmovi svakog ponediljka i petka bivaju. Sridom, nediljom i subotom za telad, jaganjce biva sajam.
- Temerin** (Bačka) 25. febr., 5. maja, 4. sept., 22. nov. Ako datum ne pada na nedilju ili poned. u prijašnju nedilju biva sajam.
- Titel** (Bačka) 6. apr., 22. aug., 20. okt. tih nedilja poned. i utorkom u slučaju sveca slideći dan biva.
- Tomaševči** (Banat) u ponedilj. prija febr. kvatre i majske, prid Mandalinu; prija sept. i dec. kvatra.
- Torža** (Bačka) 11. juna, 2. okt.
- Topola** (Bačka) 18. i 19. aprila, 13. i 14. jula, 4. i 5. okt. prid datum u nedilju i ponediljak i 20. aug. na datum.
- Tovariševo** (Bačka) 2. febr. i 16. nov.
- Turija** 22. april., 13. aug. i 25. okt.
- Turski-Bečej** (Banat) 25. marta, 17. aug., 3. okt. Ako dat. nepada u ned. u prijašnju nedilja biva sajam.
- Uljima** 19. augusta.
- Uzdin** 4—5. maja, 21—22. nov.
- Velika-Rikinda** (Banat) 25. febr., 24. april, 24. juna, 20. sept. i 1. dec.
- Veliki Bečkerek** (Banat) 1. marta, 25. maja, 17. aug., 12. okt., 23. nov. prid. datum u četvrtak, petak, subotu i nedilju biva sajam.
- Veliki-Saj** (Banat) 1. maja i 7. nov.
- Oranjevo** 3. maja, 13. jula i 30. okt. prid datum u nedilju.
- Orbas-Novi** (Bačka) 28. marta, 2. juna i 12. sept. prid datum ponediljkom.
- Oršac** (Banat) u ned. prid Marinje, po star. kal. na Glušnicu, u prvu ned. aug. po star. kal. u nedilju prid sv. Luku, to jest u poslednju nedilju okt. sajmovi se petkom počimaju, 4 dana traju.
- Zmajevac** 14. febr., 4. april., 6. jul. i 26. okt.
- Žabalj** (Bačka) 15. apr., 20. juna, 29. sept. Ako na nedilju, ili poned. pada, istog dana biva, ako na drugi dan pada u prijašnju ned. i ponediljak biva.

Važniji sajmovi u Hrvatskoj i Slavoniji

- Aljmaš.** 2. jula, 15. aug. 8. sept. i ne ime Marije.
- Bjelovar,** 17. aprila, 19. maja, 17. rujna i 20. oktobra. Ako je na koji ovaj sajamski dan svetkovina, onda se drži sajam slideći dan.

- Brod**, 24. velj. 21. ožuj. drugi poned. po vel. noći i s blagom, 25. svib., na Križ. poned. s blagom 13. lip., 13. srp. 24. kolov., 14. rujna, 30. stud.
- Brod na Savi**, na hr. Blagovist, na Trojst., 2. kol., 25. stud. Svaki put prije toga na 2 dana prije marv.
- Dalj**, na hr. Djurdjevo, na hr. Lučin.
- Daruvar**, u hrist. bjelu nedj. 1. trav. u nedj., po hr. Spasovu, 27. lip., 26. srp., 11. kolov., u pon. po Maloj Gospi 30. list.
- Djakovo**, 24. travnja na Djurdjevo, 20. srpnja na Ilinje. 18. listopada na Lučinje, 20., 21. i 22. sičnja.
- Feričanci**, 14. ož., 15. kolov., 26. list.
- Garčin**, požež. žup., 1. svibnja, na Duhove, 29. lipnja, 21. rujna.
- Garešnica**, na Duhov utorak, 20. lip., 2. srp., 2. stud.
- Gorica Velika**, 2. sičnja, u ponediljak po Sviećnici, utorak prije Josipa 1. svib. u pon. po Tielovu 21. srpnja, 10. kol. u pon. pred malom Mašom, 21. rujna, 15. list., 5. studena i 14. prosinca.
- Gospić**, 1. svib., 10. list.
- Gradiška Nova**, 25. ožujka, na hr. Duhove, 20. kolovoza i 1. stud.
- Gradiška Stara**, 29. rujna.
- Grubišno Polje**, 19. ožujka, 5. svib., osmi dan po Spasovu, 4. list.
- Ilok**, 24. travn., 13. lip., 2. kol., 23. listopada, 25. studenoga.
- Indjija**, na gr. cara Kost., na hr. Malu Gospu, na hr. Poh. Gosp.
- Ivanić-grad**, 12. ožujka, 24. trav., 15. svib., 30. lipnja, 12. srpnja, drugi dan po pravosl. Petrovu, 28. kolov., 20. rujna, 4. listopada i 21. prosinca.
- Ivanić-kloštar**, dan po Tri kralja, dan po Svieć., dan po nar. B. D. M. dan po Vel. Gospi, po Maloj Gospi, dan po Začeću B. D. M. i 27. list.
- Karlovac**, 8. svibnja, 15. lipnja, 25. srpnja, 29. rujna, 21. prosinca.
- Koprivnica**, Stalni godišnji sajmovi drže 3. velj., 26. ož., 5. svib., 2. srp., 28. list., 7. pros.
- Kostajnica**, 12. ož., 29. srp., 14. stud.
- Krapina**, na Blaževo, na Josip dan po Florijanu, na Ladislava, u ned. po Škap., u pon. Zast. Kr., u pon. po Imenu Marije, na Miholje, na Martinje, na Nikolinje.
- Križevci**, 20. sieč., 3. velj. 21. ož. u pon. po cvitnici, 12. svib., utor. po Trojakih, 15. lip., 18. srp., 10. kol., 29. rujna. 18. list., 11. stud., u poned., prid Bož.
- Mitrovica**, Srijem, na hr. 40. mučenika na hr. Cvitnicu, na hrist Spasovo, na hrst. Ilinje na hrist. Malu Gospu.
- Našice**, 5. ož., 8. lip., 10. kol., 25. studena.
- Ogulin**, Sva tri dana po duhov. ponediljku, 9., 10. i 11. rujna.
- Orahovica**, 28. sič., 28. travanj, 15. rujna, 20. stud.
- Osijek**, 20. sič., 24. trav., 20. srp., 18. listopada (svi veliki). Prije svakog 8 dana gl. marv. vašar.
- Pakrac**, na hr. Blagov., na hr. Ignatiju, na hr. Duhove, na hr. Ilinje, na hr. Malu Gospu.
- Požega**, na Ant. Op., na Cvit. na Duhov., na Tereziju, na Tom.
- Ruma**, u hr. Čisti četvrtak, na hr. Petrovo, na hr. Miholje, na hr. Trifunovo.
- Samobor**, 14. veljače, 19. ožuj., na Veliki petak, 22. svibnja, 28. srp., 10. kol., 21. pros.
- Sisak**, u sriedu po Sviećnici u utorak po Cvjetnici, na Flor., dan po Zašt. K., 15. srpnja, na sv. Klaru, 16. rujna, 19. studenoga.
- Sveti Ivan Zelina**, 26. ožuj. dan. po Ivanju, 30. stud.
- Sveti Ivan Žabno**, uvijek 1. ožuj. 14. trav., 16. svib., 6. srp., 22. stud

Šarengrad, na Spasovo i 29. lipnja.

Valpovo, na Iv. K., na Zač. Gosp.,
na Mart.

Varađin, na Matiju, na Petr., na
Martinje.

Varaždin, na Djur., na Ivanje, na
Jakobovo, na Emerikovo, na ned.
glušnicu.

Vinkovci, 16. svib., 6. kol., 1. stud.
Prija svakoga nekoliko dana marv.
vašar.

Virovitica, 6. sieč., 1. svib., 2. kol.
21. rujna. Svaki put. 6. dana prije
marv. vašar.

Orpolje, 24. lipn., 20. kol., 11—13.
velj.

Vukovar, 1. svibnja, 24. lipnja, 15.
stud. Skupa po nekoliko dana
marvinski vašar.

Zagreb, u četvrtak prije Cviet. ne-
djelje, dan po Marku na Marga-
retinje, dan po Stjepanu kralju,
na Simunje, dan po Začeće BDM.
Od ovih je znameniti i marga-
retinski, a najznamenitiji na Kra-
ljevo.

Zemun, Srijem, na sv. Matiju, 3.
svib., 13. prosinca.

U Bosni i Hercegovini.

Banjaluka, pred. pravosl. Duhove
do subote.

Bos. Kostajnica, 20. do 22. ruj.

Bos. Novi, 10. do 12. srpnja.

Bos. Gradiška, 20. do 22. ruj.

Bos. Šamac, 29. lipnja.

Derventa, 27. do 29. kolovoza.

Fojnica, na Duh. kroz. tri dana.

Gornji Vakuf, 11. do 13. srpnja.

Glamoč 11. i 20. rujna.

Jajce, 11. do 13. listopada.

Mostar, 22. do 24. trav., 16. do 18.
kolovoza.

Travnik, 6. do 8. svibnja i na Nik.
Trebimlja, 8. rujna.

Zvornik, 2. do 6. kolovoza.

Zenica, 15. i 16. svibnja.

Žepče, 15. do 17. kolovoza.

Županjac, 11. srpnja, 27. kol. i 11.
listopada.

Veletrgovina špecerajske, kolonijalne i mješovite robe

RIEGERA I PIUKOVIĆA

TELEFON BROJ 6. SUBOTICA SOMBORSKI PUT.

Preporučuje
svoje bogato skladište
gornje robe, svim trgovcima kao
i gradjanima, na malo
i na veliko.

CIJENE POVOLJNE. OTPREMA BRZA I TAČNA.

Veco M. Vidaković

i Sinovi

Trgovina rukotvorne i pomodne
robe kod „Svetog Josipa“

Subotica, VI., Jelačićeva ul. 10.

Prikoputa od velike crkve. — Telefon broj 377.

Stalno imamo na skladištu:

naifinijih engleskih i čeških sukna za

muška i ženska odijela, svile,

svilenih marama, pliša, pliševih

tepiha, zefira, platna, šifona, i t. d.

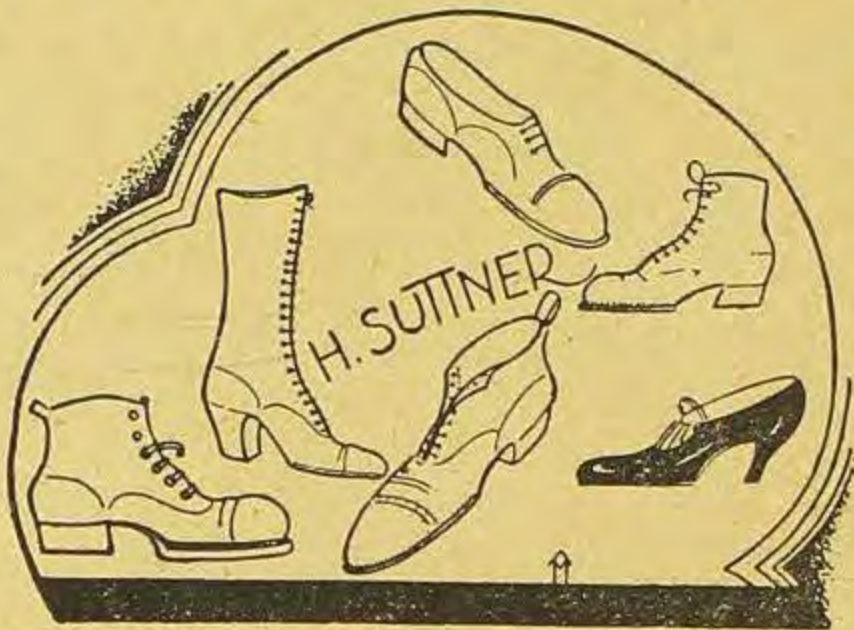

Tačna posluga! Najjeftinije cijene!

TI, ON, ONA, VI SVI

trebali bi nositi dobre cipele.

Dobra obuća je Suttnerova obuća.

Nenatkrivlje u trajnosti i pristaloj formi jesu cipele za gospodu od jake, fine kože! Elegantne i moderne su cipele za gospodje i djevojke! Dobre i udobne su polucipele i sandale! Bogat izbor košulja, hosentregera, športskih kapa nudi Vam ilustrovani cijenik, u kojem ćete naći i različita jedala, škare (makaze), peroreza (nožića), cigaretne i duhanske doze, talira i drugih darova za krstitke i u opće sve, što možete trebati za sebe ili za poklone. A i pravi Elsa-sapuni ljekarnika E. V. Fellerera u Stubici,

kao Elsa-ljiljanov-mlječni sapun itd. mogu se doznati radi udobnosti mušterija. Zahtjevajte divot-katalog, za kojega treba samo priposlati 2 Din. u ime poštarine

SVJETSKOJ OTPREMNOJ KUĆI

H. SUTTNER, Ljubljana broj 311. Slovenija

Ja savjetujem svakome

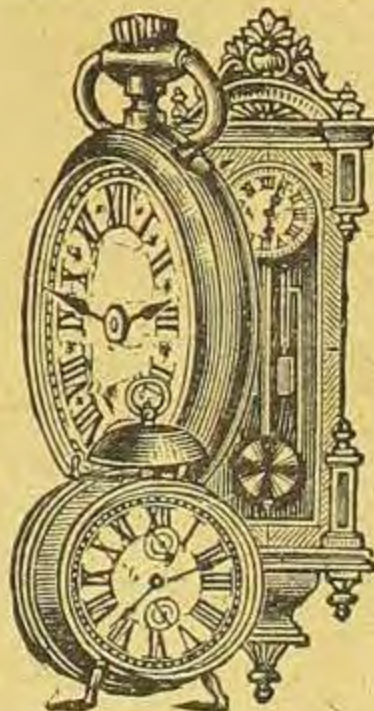
koji hoće za sebe, za ženu i dijete ili prijatelje nešto da kupi, da si prije pogleda

Vaš cijenik. Tijekom mnogo godina kupujem sve kod Vas i nisam nikada požalila. Tako piše Marija Vanjek, Zagreb, Jurjevska 31-A.

Darovi koji trajno vesele

i koji priredjuju čast darovetelju kupuju se u svjetskoj kući Suttner od kojega dobra roba uživa svjetski glas. Tko kupuje darove u trajavim bazarima, taj zadaje darovanom samo jada, a sebe ostavlja u ružnoj uspomeni.

Ljepi pendel sat
Pendel sat 14 dana hoda
Lijepa zidna ura
Lijepa ura kukavica
Lijepa ura budilica
Ura budilica koja pokazuje dane
Fina ura budilica
Rosskop džepni sat nikalj
Tula nikalj sat, dva poklopca
„Zenith“ nikalj sat 15 rubisa

Srebrni tula sat, dva poklopca
Kožna narukvica sa urom
Srebrni masivni lanac
Srebrni masivni privjesak
Srebrna krunica
Zlatan double lanac oko vrata
Zlatan double križić
Srebrni prsten sa lijepim kamenom
Zlatni double ovratnik

KRASAN CJENIK BADAVA
samo za poštarinu treba 2 D.
poslati! — **OTPREMA** pouz-
ćem ili ako se novac unapred
pošalje. — **ŠTO SE NE SVI-**
DJA može se izmjenit.

Svaki je sat točan repariran,
nauljen, te se zatvara sigurno
protiv prašine.
Sva je zlatna i srebrna roba
uredovno označena

Vlastita tvornica satova u Švicarskoj. Vlastita marka „IKO“ na svjetskom glasu.

H. SUTTNER U LJUBLJANI, broj 311.

Najizvrsnije i najbolje tambure pravi i razošilje
PRVA SISAČKA TVORNICA TAMBURA

J. STJEPUŠIN
SISAK - (HRVATSKA)

Odlikovan na Pariškoj izložbi godine 1900, te na
Milenijskoj izložbi godine 1896.

Osim tambura i skladba (škola) za tambure
imade razna glazbala kao: gusle, citare, gitare,
mandoline, harmonike, okarine i t. d. i t. d.

I. PALATINUS

kamenorezac

Subotica, Jelačićeva ul. 9.

Mašinskom snagom
pilanje i tesanje
granita i mramora;
kao i izradba mra-
morskih platina za
namještaj.

Radionica: VI., Madjarska u. 22.

STIPAN ZOMBORČEVIĆ

manufakturna trgovina

SUBOTICA

pored franjevačke crkve

Stalno ima na skladištu
muških i ženskih štofova,
svile i svilenih marama,
zefira, platna i konofasa,
paje i parketa, maramica
i t. d.

Dodjite pa se uvjerite!

Jeftine cijene! Tačna posluga!

Želite li dobru kavu?

zatražite besplatne cijenike od

IMPORT KAVE

HARAMIJA I MIKULIČIĆ - SUŠAR

Poštanski pakeći počam
od **5 kg.** razošilju se izravno u kuću.

Gradska Štedionica u Subotici

u gradskoj kući I. sprat.

Bavi se sa svima bankovnim
poslovima. Prima uloge na
štednju i tekući račun, koje

isplaćuje bez otkaza.

Daje zajmove na ručne za-
loge (zlatne i srebrne stvari.)

Garancija: Općina grada Subotice jamči
cijelim svojim imanjem za sve obaveze Gradske Štedi-
onice u opće, a zasebno još za sve uloge.

Štedljiva domaćica
koja voli čistoću kuva, grije, pegla, i t. d. sa plinom.

GRADSKA ŠTAMPARIJA I
KNJIGOVEZNICA
RADI NAJLJEPŠE I NAJJEFTINIJE.

KALMAN PRČIĆ

PRIMA NARUDŽBE

CIPELA I ČIZAMA

PO NAJJEFTINIJOJ CIJENI.

OBUČAR — SUBOTICA, V., GAJEVA 52.

BUNJEVCI! KATOLICI!

Nabavljate svoje
potrebštine u jedinoj vašoj knjižari

A. MAMUŽIĆ

Subotica, pod gradskom kućom

Ima na skladištu: sve
školske knjige, razne
molitvenike, svakovrsne
poučne i zabavne knjige,
svakojakog papira i
pisaćeg pribora te
trgovačkih knjiga.

CIJENE JEFTINE!

Stipan Mihalj

stolar

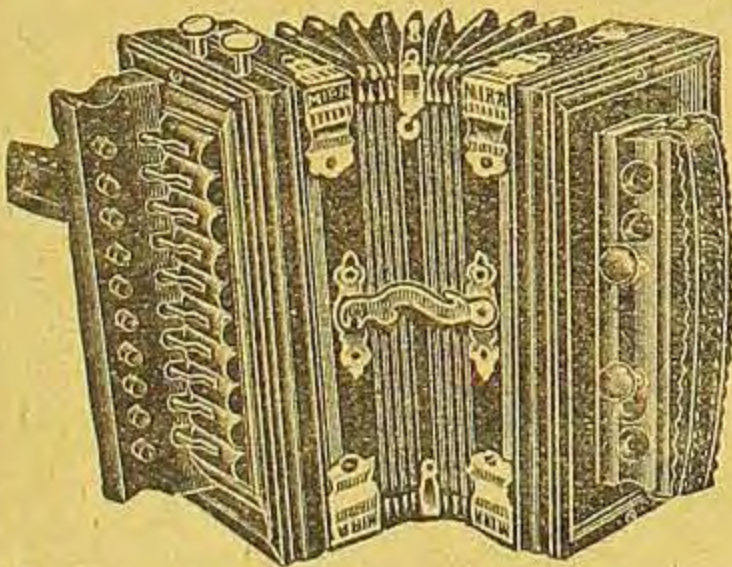
Subotica, IV., Zlatarićeva 22.

Prikoputa od kuće Mate Dulić čin.

IZRADBA IZVRSNA!

Pravi svakovrsno pokuć-
stvo: ormari, dolafe,
krevete, štelaze, astale,
stolice te roljke za
košulje. :-: :-: Nadalje
pendžere, vrata, podove,
i druge u stolarsku stru-
ku spadajuće poslove.

CIJENE JEFTINE!

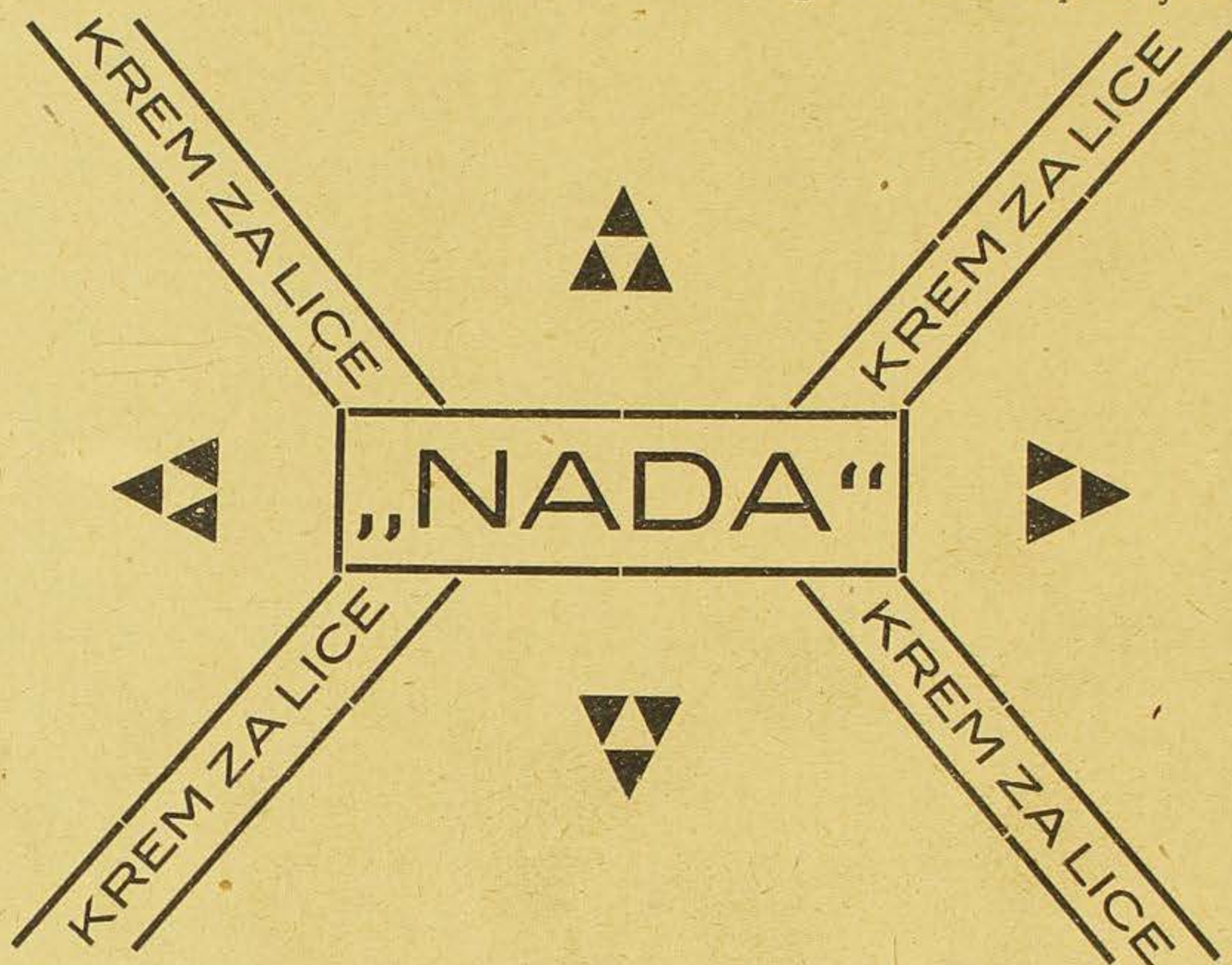

Harmonika

bečki akordeon sa 10 tipaka i 4 basova, fina izrada
Din. 240.—, vrlo fini sa 19 tipaka i 6 basova Din.
400.—. Usne harmonike sa 10 glasova Din. 3.50, bo-
lje sa 16 glasova Din. 7.50, fine koncertne dvostruke
sa 64 glasova Din. 20.— razašilja veletrgovina R.
STERMECKI, CELJE, br. 224, Slovenija. Ilustrovani
cijenik sa preko 1000 slika šalje se svakome ba-
dava, uzorke od sukna, kamgarna i razne manu-
fakturane robe dobijete 8 dana na ogled. Ne ugadja
li Vam nešto i nije odsječeno, promjenut će se,
ali pak povratit novac. — Zastupnici se primaju.

Trgovci engross cijene. — Naručebe preko D. 500.— šalje se poštarine prosto.

Najveće oružje ženskog svijeta je ljepota, koju vrlo lako može svatko dostignuti, ako upotrijebi

Ovaj krem je sastavljen nakon dugogodišnjeg istraživanja, te sadržaje u sebi sva ona neškodljiva sredstva koja daju koži mekanost, finoću i bjeloću.

Samo jedamput pokušajte upotrebiti „NADA“ KREM, pa ćete i sami uvidjeti, da je ovaj krem najbolji između sviju dosadašnjih kremova.

Ovaj krem se može dobiti u

PRVOJ BUNJEVAČKOJ DROGERIJI „NADA“

KOLAR I GABRIĆ

SUBOTICA, ŠTROSMAJEROVA ULICA BR. 3.
PORED TRGOVINE GRGE VUKOVIĆA, NA PIJACI MESA.

JUGOSLAVENSKA BANKA D. D.

Podružnica: **SUBOTICA.**

Središnjica: **ZAGREB.**

PODRUŽNICE:

Beograd, Brod n/S., Crikvenica, Karlovac, Ljubljana,
Novi, Novisad, Osijek, Sušak, Varaždin, Vukovar.

Dionička glavica i pričuva:

Din. 125,000.000.—

Prima uloške na knjižice i tekući račun, te ukamaćuje najkulantnije.

Isplata uložaka bez otkaza!

Kupuje i prodaje devize, valute i vrijednosne papire te obavlja najkulantnije sve burzovne naloge.

Obavlja sve bankovne poslove najkulantnije.

Nema više sirotinje!

Ako se roditelji
blagovremeno staraju o svojim, jer

Prvo Vojvodjansko Pokopno Društvo

za svakog upisanog porodičkog člana već
nakon prve uplate za umrlim članom isplaćuje

50.000.— Din.

U „Prvo Vojvodjansko Pokopno Društvo“
primaju se članovi od 20—72 godine starosti,
koji su potpuno zdravi.

Prijaviti i upisati se može u društvenoj pisarnici

Subotica I. krug Albina ulica broj 1.

uz Paje Vujković Cvijin, manufakturnu radnju.

Uredovni satovi: Prije podne od 8—12,
poslije podne od 2—7, blagdanima od 9—11.

Predsjedništvo.

Mogu li se plućne bolesti izliječiti

?

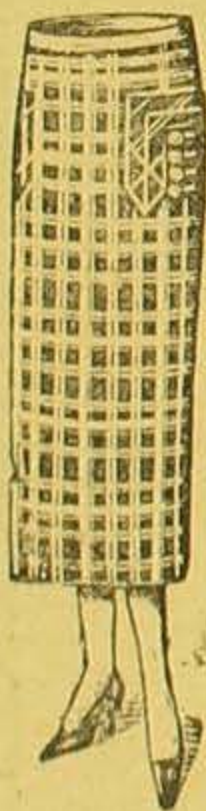
To nada sve važno pitanje zanima sve, koji boluju na: astmi, tuberkulozi pluća i grkljana, vrtoglavici, kataru plućnih vršaka, zastarjelom kašlju, zaslinjavanju, dugotrajnoj promuklosti a do sada se nijesu mogli izliječiti. Svi takovi bolesnici mogu dobiti od nas potpuno besplatno

KNJIGU SA SLIKAMA

iz pera g. Dr. med. Guttmana, šefa zavoda za finzenkuru o temi

„Mogu li se plućne bolesti izliječiti?“

Da dademo svakom bolesniku priliku, da si objasni vrst svoje bolesti, odlučili smo da tu knjigu pošaljemo svakom besplatno i franko, radi općenitog dobra. Treba pisati samo jednu dopisnicu sa naznakom tačne adrese na **PUHLMANN & CO., BERLIN, 450, Mügelstrasse 25/a**

Suknje

od dobrog prugastog ili kariranog ševjota à Din. 75.—, od trajnog, jedno-bojenog sukna Din. 98.—, od modno-kariranog sukna Din. 105.—. Bluza od finog flanela sa pomodnom „pubi“ ogrlicom Din. 62.—, krasna bluza od modnog parhanta D. 68.—, pomodne bluze od vunenog kazana à Din. 98.—

razašilja veletrgovina R. STERMECKI, CELJE, br. 224, Slovenija. Ilustrovani cijenik sa preko 1000 slika šalje se svakome badava, uzorke od sukna, kamgarna i razne manufakturne robe dobijete 8 dana na ogled. Ne ugadja li Vam nešto i nije odsječeno, promjenut će se, ali pak povratit novac. Naružbe preko Din. 500.— šalje se poštarine prosto. Zastupnici se primaju. Trgovci engross cijene.

OGLAŠIVANJE U KALENDARIMA

obavlja uz najpovoljnije uslove stari specijalni stručni

BLOCKNEROV

ZAVOD ZA OGLAŠIVANJE
(u koncernu INTERREKLAM d. d.)

ZAGREB

Strossmayerova ulica broj 6.

...

Telefon 21—65.

Poštanski pretinac 1—78.

Predlozi i troškovnici besplatno.

PRVA HRVATSKA ŠTEDIONICA U ZAGREBU * Podružnica u SUBOTICI

OSNOVANA GOD. 1846.

GLAVNICE I REZERVE 130 MIL. DINARA.
STANJE ULOGA PREKO 1 MILIJARDE DINARA.

PODRUŽNICE:

Beograd
Bjelovar
Brod n/S
Celje
Črikvenica
Čakovac
Daruvar
Delnice
Dubrovnik
Djakovo
Djurdjevac
Karlovac
Kraljevica
Križevci
Ljubljana
Maribor
Mitrovica
Nova-Gradiška
Novisad
Ogulin
Osijek
Požega
Rijeka
Senj
Sisak
Skoplje
Split
Subotica
Sušak
Sv. Ivan Zelina
Varaždin
Velika-Gorica
Vinkovci
Virovitica
Vukovar
Zagreb, Ilica 117.
Zemun

ISPOSTAVE:

Osijek d. grad.
Vinica

**Prima novac na ukamaćivanje
i isplaćuje u svako
doba bez otkaza**

**Bavi se sa svima
bankarskim poslovima**

**Daje zajmove
na zemlju i kuće**

**Novac američkih
iseljenika najsigurnije
doznačuje u domovinu**

